

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**REGULATIVNI NADZOR LASTNIŠTVA BANK:
PRIMERJAVA MED DRŽAVAMI**

Ljubljana, junij 2018

HELENA POTOKAR

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Helena Potokar, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Regulativni nadzor lastništva bank: primerjava med državami, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Matejem Marinčem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 LASTNIŠTVO BANK.....	5
1.1 Zakaj so banke posebne?	5
1.2 Vloga lastnikov v bankah	6
1.3 Presojanje moči lastnikov	7
1.4 Zakaj je nadzor nad lastniki bank pomemben?.....	8
1.5 Cilji nadzora in regulacija lastništva.....	9
2 RAZLIČNI VIDIKI VPLIVA LASTNIKOV NA POSLOVANJE BANK IN NJIHOVA REGULACIJA	12
2.1 Povezane osebe	12
2.2 Zlorabe lastniške funkcije	14
2.3 Vpliv države.....	16
2.4 Korporativno upravljanje v bankah	17
2.4.1 Problem principala in agenta	18
2.4.2 Upravljanje bank.....	19
2.4.3 Regulacija upravljanja v bankah.....	23
3 VPLIV TUJIH BANK IN OBLIKE LASTNIŠKIH STRUKTUR.....	25
3.1 Internacionalizacija in globalizacija bančnega sektorja.....	25
3.1.1 Razlogi za vstop na tuji trg	26
3.1.2 Oblike vstopa na tuji trg	27
3.2 Primerjava lastniških struktur	28
3.2.1 Domače in tuje lastništvo	28
3.2.2 Državno in zasebno lastništvo	31
3.2.3 Razpršeno in koncentrirano lastništvo.....	33
4 ANALIZA ANKETE SVETOVNE BANKE.....	34
4.1 Merila za ocenjevanje primernosti lastnika banke.....	35
4.1.1 Izobraženost lastnikov	37
4.1.2 Finančna zmožnost lastnikov	37
4.1.3 Kazenska evidenca in evidenca stečaja	38
4.1.4 Nasprotje interesov	39
4.2 Omejevanje lastništva	39
4.2.1 Maksimalni delež lastništva.....	40

4.2.2	Povezane osebe	42
4.2.3	Nefinančne in nebančne finančne institucije.....	44
4.3	Vstop tujih bank.....	45
4.3.1	Prepoved vstopa	45
4.3.2	Maksimalni dovoljeni delež tujega lastništva	47
4.3.3	Vložene zahteve tujih bank med letoma 2006 in 2010	47
4.4	Ugotovitve analize	50
4.4.1	Lastništvo bank	50
4.4.2	Vstop tujih bank	51
5	LASTNIŠTVO BANK IN NADZOR NAD LASTNIKI V SLOVENIJI	52
5.1	Lastniška struktura slovenskih bank.....	52
5.2	Bančni nadzor in regulacija lastništva v Sloveniji.....	55
5.2.1	Pogoji za pridobitev kvalificiranega deleža banke.....	56
5.2.2	Korporativno upravljanje v slovenskih bankah.....	59
5.2.3	Ureditev nadzora tujih bank	62
5.3	Primeri regulativnega nadzora lastnikov slovenskih bank	63
	SKLEP	64
	LITERATURA IN VIRI	66
	PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Glavni deležniki in njihove odgovornosti v procesu bančnega upravljanja in upravljanja tveganj.....	20
Tabela 2:	Merila, ki jih mora izpolnjevati kvalificirani lastnik banke	35
Tabela 3:	Merila, ki jih mora izpolnjevati kvalificirani lastnik banke	36
Tabela 4:	Moč regulatorja	40
Tabela 5:	Postavitev zgornje meje lastništva v primeru posameznika ali skupine	41
Tabela 6:	Postavitev zgornje meje lastništva v primeru posameznika ali skupine	41
Tabela 7:	Države glede na zgornjo mejo lastništva v primeru posameznika ali skupine....	42
Tabela 8:	Postavitev zgornje meje lastništva v primeru povezane osebe	42
Tabela 9:	Višina zgornje meje lastništva v primeru povezane osebe.....	43
Tabela 10:	Prepoved vstopa tujim bankam prek različnih organizacijskih oblik	46
Tabela 11:	Višina zgornje meje lastništva, ki jo lahko doseže tuja banka	47
Tabela 12:	Število zahtev tujih družb med letoma 2006 in 2010.....	48
Tabela 13:	Seznam držav, ki so prejele največ zahtev med letoma 2006 in 2010	49

Tabela 14: Države EU, ki niso med letoma 2006 in 2010 prejele nobene zahteve tuje družbe	50
Tabela 15: Število bank glede na lastništvo	53

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz lastniških razredov skupaj s stopnjo finančne razvitosti	24
Slika 2: Omejitve nadzornikov glede institucionalnih lastnikov bank, prikazano po deležih držav.....	44
Slika 3: Države, ki prepovedujejo vstop tujim bankam	46
Slika 4: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu) od 2007 do 2016.....	54

UVOD

Individualni interesi lastnikov bank, oškodovanje manjšinskih delničarjev, ogrožanje stabilnosti banke in posledično stabilnosti finančnega sektorja, korupcija pri poslovanju in pranje denarja so le nekateri razlogi, ki utemeljujejo regulacijo in nadzor lastnikov bank. Države po svetu različno urejajo bančno zakonodajo, spodbujajo različne oblike bančništva in različno nadzirajo lastnike bank. Lastniki z večjim lastniškim deležem oziroma lastniki s kontrolnim deležem lahko izrabijo svojo moč in škodujejo tako banki kot njenim ostalim deležnikom.

Kot menijo Barth, Caprio in Levine (1999, str. 32), so stabilni bančni sistemi pomembni za dobro delovanje finančnih trgov. Ugotavljajo, da je od leta 1980 bančno krizo utrpelo več kot 130 držav. Reševanje iz krize je zahtevalo veliko finančno breme, hkrati pa upočasnilo gospodarski razvoj države. V zadnjih desetih letih so reforme bančnega sistema vedno pogostejše, tako s strani vlad posameznih držav kot s strani mednarodnih organizacij, kot sta Svetovna banka (angl. *World Bank*) in Mednarodni denarni sklad (angl. *International Monetary Fund*, v nadaljevanju IMF).

Laeven (2001, str. 208) opisuje problem nereguliranih lastnikov bank v Rusiji. Ohlapna bančna zakonodaja in nerazvito korporativno upravljanje sta vse do reforme konec devetdesetih let 20. stoletja lastnikom bank omogočala, da so imeli v lasti več kot 25-odstotni delež, kar je v veliki meri vodilo do odobritve ogromnih posojil povezanim osebam (velikim lastnikom, podružnicam, povezanim družbam, direktorjem, zaposlenim na izvršnih funkcijah in članom uprav). Na primeru 51-ih držav zlorabo moči pri dajanju posojil opisujejo tudi Barry, Lepetit in Strobel (2016, str. 732). Ugotavljajo, da je korupcija pogostejša v državah, kjer večji delež posojil zagotovijo državne ali družinske banke, ne glede na to, ali gre za razvito državo ali državo v razvoju. Korupcija je pogostejša tudi v bankah, kjer so večinski lastniki nefinančne družbe, manjša pa v bankah z razpršenim lastništvom. Oboje velja le na primeru razvitih držav. Nadalje avtorji La Porta, Lopez-de-Silanes in Zamarripa (2003, str. 252–253) ugotavljajo, da imajo povezana posojila v primerjavi z ostalimi posojili nižje obrestne mere, daljše dospelosti in so v manjšem obsegu zavarovana prek osebnih poroštev.

V državah z nezadostno pravno zaščito manjšinskih vlagateljev, zaščito lastninskih pravic in omejenim učinkom trga za nadzor ostaja koncentrirano lastništvo eden glavnih mehanizmov, prek katerega lahko vlagatelj nadzira vodenje in usmerja k zagotavljanju maksimalne vrednosti družbe. Razlike v koncentraciji lastništva in nadzoru med državami delno izhajajo iz prizadevanja vlagateljev, da bi rešili pomanjkljiv in neučinkovit (ali neobstoječ) pravni sistem ter omejili preference vodstva nad sredstvi družbe. Koncentrirani lastniki lahko izrabijo svojo moč za pridobitev informacij in izvajanje nadzora nad poslovanjem, lahko pa jo izrabijo v lastno korist in v škodo manjšinskih lastnikov (Gregorič, Košak & Pahor, 2007,

str. 2). Podoben problem večinskih lastnikov opisuje tudi Lopez-Puertas Lamy (2012, str. 1), ki ugotavlja, da je koncentracija lastništva pozitivno povezana s tveganjem. Meni, da veliki lastniki sami po sebi ne zasledujejo cilja večjega tveganja, temveč le-ta prihaja iz njihovega oportunističnega obnašanja.

Države so banke večkrat reševale iz finančnih kriz in posledično prevzemale nadzor nad njimi. Vendar obstajajo različne preference glede državnega lastništva v bankah. Berger, Clarke, Cull, Klapper in Udell (2005), Farazi, Feyen in Rocha (2011), La Porta, Lopez-de-Silanes in Shleifer (2002) ter Perotti (2004) so le nekateri teoretiki, ki menijo, da so v večini državne banke manj učinkovite od zasebnih. Perotti (2004, str. 19) meni, da naj bi imele banke čim manjši delež neposrednega državnega lastništva, država pa naj bi se v lastništvo bank vmešala le v izjemnih situacijah, kot so tržne nepravilnosti in nezmožnost vplivanja na izkoriščevalske odločitve zasebnih lastnikov (primer ruskih bank, ko so se okoriščale na račun nezaščitenih depozitorjev). Po drugi strani Shen, Hasan in Lin (2013) menijo, da so manj učinkovite le tiste državne banke, ki so prevzemale banke v težavah, s čimer so zavzemale državna stališča (politična poseganja, preprečevanje množičnih dvigov sredstev in vzdrževanje finančne stabilnosti). Državne banke, ki so prevzemale normalne banke, in državne banke, ki niso prevzemale drugih bank, naj bi bile enako učinkovite kot zasebne banke, s ciljem povečevanja tržnega deleža, maksimiranja dobička in drugih ekonomskih koristi.

Čeprav so koristi neposrednega državnega lastništva v finančnih institucijah pogosto sporne, je pomembnost državne regulacije in nadzora dobro uveljavljena v ekonomski in finančni literaturi. Regulacija finančnega sektorja odpravlja tržne pomanjkljivosti nekonkurenčnega vedenja, kršitve na trgu, asimetrijo informacij in sistemsko nestabilnost. Kljub temu da ostaja vloga države v financah odprto vprašanje, ima pomembno vlogo pri regulaciji in nadzoru finančnega sektorja. Treba je zagotoviti, da se vloga države dobro izvaja. Predpisi bi morali zasebne interese bolje uskladiti z javnimi, pri čemer ne bi obdavčevali ali subvencionirali tveganj zasebnih lastnikov. Nadzor bi moral zagotavljati implementacijo predpisov in pravil ter odpravljati omejitve tržne discipline (The World Bank, 2012b, str. 78).

Bankam v vlogi finančnih posrednikov moramo posvetiti posebno pozornost, saj lahko vplivajo na dolgoročno stabilnost finančnega sistema. S financiranjem omogočajo hitrejšo rast gospodarskih družb, pri tem pa ne smejo biti preveč izpostavljene posameznim sektorjem (nestabilni sektorji, sektorji v razvoju ...), posameznikom in tveganim dejavnostim. Zaradi posebne vloge zbiranja denarja v obliki depozitov imajo banke ogromne rezerve, ki jih z vlaganjem še povečujejo, to pa lahko vodi do zlorabe moči s strani njenih upravljavcev in nadzornikov. Pomembnost in vedno večja kompleksnost bank sta tako privedli do dejstva, da so banke ene izmed bolj reguliranih in nadziranih institucij.

Barth, Caprio in Levine (2004, str. 212) navajajo razloge, zakaj je nadzor bank pomemben. Prvič, nadziranje bank je drago, stroškovno neučinkovito in lahko vodi v nezadostno

izvajanje nadzora s strani vlagateljev. Slabo ali celo nenadzirana banka ne posluje dovolj učinkovito in je lahko tudi manj stabilna. Gre za problem, ko vlagatelj predpostavlja, da nadzor opravljajo drugi vlagatelji, in ga sam opusti (angl. *free rider problem*). Drugič, asimetrija informacij (angl. *information asymmetry*) lahko vodi do razširitve napačnih informacij med depozitorji, banke pa izpostavlja množičnim dvigom finančnih sredstev (angl. *bank run*). V tem primeru se nadzor smatra kot družbeno učinkovit. Tretjič, veliko držav je uvedlo raznovrstne sheme zavarovanja depozitov (angl. *deposit insurance schemes*), kar lahko banko spodbudi, da posluje bolj tvegano, depozitorje pa odvrne od izvajanja nadzora nad banko. Učinkovit nadzor tako preprečuje banki, da bi prevzemala prevelika tveganja, ogrozila svoje poslovanje, oškodovala upnike in ostale udeležence na bančnih trgih. Avtorji menijo, da nadzor pripomore k boljšemu razvoju, poslovanju in stabilnosti bank ter posledično bolj zdravemu bančnemu in gospodarskemu sektorju.

Ker se banke v svoji dejavnosti precej razlikujejo od ostalih finančnih družb in ker lahko napačne odločitve lastnikov bank ogrozijo ne samo banko, temveč tudi gospodarstvo, sem se odločila, da bom preučila, kako regulatorji v posameznih državah po svetu nadzirajo lastnike bank in ali lahko z reguliranjem lastništva v bankah pripomoremo k stabilnejšemu in bolj zdravemu gospodarstvu.

V teoriji je veliko študij na temo, kakšna struktura lastništva naj bi bila za banke najprimernejša. Berger, Klapper, Martinez Peria in Zaidi (2006), La Porta et al. (2002) ter Shen et al. (2013) dajejo prednost državnim bankam, Claessens, Demirgüç-Kunt in Huzinga (2001), Claessens in van Horen (2013) ter Miller in Parkhe (1998) pa menijo, da so boljši lastniki tujci. Hau in Thum (2009), Perotti (2004) ter Stiglitz (1994) menijo, da so banke bolj učinkovite v zasebnem lastništvu. Glede na pozitivne in negativne lastnosti posameznih lastniških struktur so države v preteklosti sledile različnim strategijam. Tranzicijske države so propadle banke v procesu sanacije prodajale novim vlagateljem, države v razvoju so bančne trge odpirale tujim bankam, razvite države pa so v velikih primerih izvajale privatizacijo državnih bank. V zadnjih dveh desetletjih je bančni sektor doživel močno globalizacijo, s čimer pa se je močno spremenila lastniška struktura marsikaterih banke. Claessens in van Horen (2012, str. 3) navajata, da so imele tuje banke v državah OECD, z vidika posojil, depozitov in dobičkov, v povprečju 20-odstotni tržni delež, medtem ko je bil v državah v razvoju blizu 50 odstotkov. Glede na trend vedno večje prisotnosti tujih bank Claessens in van Horen (2014, str. 295) poudarjata, da je zelo pomembno, da razumemo, kakšen vpliv imajo tuje banke na domači bančni trg. Berger et al. (2005, str. 1) ugotavljajo, da imajo različne oblike lastništva različne cilje. Tuje banke lahko zasledujejo cilj celotne mednarodne bančne skupine, in ne posamezne banke v državi gostiteljici, medtem ko lahko banke v državnem lastništvu zasledujejo socialne in politične cilje.

Namen magistrskega dela je preučiti vlogo lastnikov v bankah in zakaj je nadzor nad njimi pomemben. Predstavim, kako lahko posamezniki prek lastniškega kapitala, ki ga imajo v banki, vplivajo na poslovanje banke ter katere so prednosti in slabosti najpogostejših

lastniških struktur. Na podlagi podatkov ankete Svetovne banke, ki je predstavljena v četrtem poglavju, analiziram, kako nadzorne institucije v različnih državah po svetu nadzirajo in regulirajo lastnike bank ter ali države omejujejo vstop tujim bankam.

Cilj magistrskega dela je pokazati, da različne lastniške strukture različno vplivajo na poslovanje bank, predstaviti problematiko upravljanja in nadzora v bankah ter na podlagi ankete Svetovne banke preučiti, kako posamezne države nadzirajo lastništvo bank. Raziščem, ali se tujim bankam še omejuje vstop na trge posameznih držav in kaj je glavni razlog za tovrstni ukrep.

Magistrsko delo je deskriptivno, analitično in komparativno. V prvem delu metode raziskovanja temeljijo na preučevanju domače in tuje strokovne literature s področja lastništva bank in regulacije nadzora nad lastniki. Pri opisovanju posameznih pojmov in opredelitvi teoretičnih izhodišč je uporabljena metoda deskripcije, medtem ko je pri primerjavi ureditev lastništva bank med posameznimi državami uporabljena tudi komparativna metoda.

V drugem delu magistrskega dela uporabim analitično metodo. Iz rezultatov ankete o bančni regulaciji in nadzoru, ki jo je v letih 2011 in 2012 opravila Svetovna banka, uporabim določene podatke na temo lastništva bank in vstopa tujih bank. Podatki so zbrani za 142 držav. Na podlagi podatkov države razdelim na države članice EU, Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA) in ostale države. Države glede na definicijo IMF in Centralne obveščevalne agencije (angl. *Central Intelligence Agency*, v nadaljevanju CIA) razdelim tudi na razvite države in države v razvoju. Vse skupine med seboj primerjam in na podlagi rezultatov podam odgovore na vprašanje, kako posamezne države urejajo nadzor nad lastništvom bank in ali omejujejo vstop tujim bankam.

Magistrsko delo je razdeljeno na pet vsebinskih poglavij. Prvo poglavje obsega predstavitev lastništva bank, zakaj je lastništvo v bankah bolj problematično kot lastništvo ostalih gospodarskih družb, kakšno vlogo imajo lastniki bank in zakaj je pomembno, kakšen je lastnik. V drugem poglavju je opisano, kako lahko posamezne skupine lastnikov (domači in tuji, državni in zasebni ter razpršeni in koncentrirani lastniki) vplivajo na poslovanje banke in kako so (če so) regulirani in nadzirani s strani pristojnih institucij. Izpostavim vpliv povezanih oseb, zlorabo lastniške funkcije, vpliv države in regulacijo korporativnega upravljanja v bankah. Tretje poglavje opisuje vpliv internacionalizacije bančnega sektorja. Predstavljeno je, na kakšen način lahko tuje banke vstopajo na bančne trge države gostiteljice ter zakaj se banke odločajo za čezmejno opravljanje dejavnosti. Med seboj primerjam lastniške strukture: domače in tuje lastništvo, državno in zasebno ter razpršeno in koncentrirano lastništvo. Raziščem, ali se lastništvo še vedno omejuje. Četrto poglavje vsebuje empirični del magistrskega dela. Po opisu ankete Svetovne banke sledi primerjava podatkov 142 različnih držav, kako regulirajo lastništvo bank in ali posamezne države postavljajo omejitve glede vstopa tujih bank. Peto poglavje obsega pregled lastniške

strukture v slovenskem bančnem sistemu. Predstavim, kako sta regulacija in nadzor nad lastniki bank urejena pri nas ter pod kakšnimi pogoji lahko tuje banke opravljajo bančne dejavnosti. Na koncu opišem nekatere primere regulacije lastništva iz prakse. Sledijo lastne ugotovitve, ki jih podam v sklepu.

1 LASTNIŠTVO BANK

Banke imajo v gospodarstvu ključno vlogo pri posredovanju sredstev od varčevalcev k porabnikom, s čimer podpirajo podjetja in spodbujajo gospodarsko rast. Varnost in trdnost bank sta za finančno stabilnost ključna, zato je način poslovanja bank osrednjega pomena (Basel Committee on Banking Supervision, 2015, str. 3, v nadaljevanju BCBS).

Kot ugotavljata Gropp in Köhler (2010, str. 1), regulacija ni ublažila tveganj, ki so se jih posluževali lastniki bank pred začetkom finančne krize med letoma 2007 in 2008. Banke, ki so jih nadzirali lastniki in so pred krizo dosegale višje donose, so med omenjeno krizo utrpeli večje izgube in v več primerih potrebovale pomoč države kot banke, ki so jih nadzirali menedžerji. Po drugi strani Westman (2015, str. 32) ugotavlja, da so banke, v katerih so imeli menedžerji lastniški delež, prevzele večja tveganja, kar se je v času krize odrazilo v slabši uspešnosti banke. V primeru uvedbe restriktivnejših bančnih politik in regulativ pa Garcia-Kuhnert, Marchica in Mura (2015, str. 632) ugotavljajo, da se struktura lastništva bank v državi pomembno spremeni. V državah, ki so poostrele regulacijo, se je razpršenost največjih delničarjev zmanjšala, hkrati pa se je zmanjšalo tudi tveganje banke. Laeven in Levine (2009, str. 261) med večje delničarje uvrščata tiste delničarje, ki imajo skupno 10 ali več odstotkov delnic. Pri tem lastništvo delita na neposredno in posredno. V prvem primeru so delnice registrirane na ime delničarja, v drugem primeru pa gre za delnice, registrirane na ime družbe, ki jo nadzoruje končni lastnik (angl. *ultimate shareholder*).

1.1 Zakaj so banke posebne?

Glavna dejavnost bank je zbiranje privarčevanih denarnih sredstev v obliki depozitov, ki jih združijo in najprej posodijo tistim, ki potrebujejo dodatna denarna sredstva za investicije. Turner (2010, str. 10) vidi dodano vrednost bank predvsem v posredovanju med ponudniki presežnih sredstev in porabniki teh sredstev, med varčevalci in posojilojemalci ter med vlagatelji in družbami, kar igra ključno vlogo pri razporejanju kapitala v gospodarstvu.

Finančni sistem, kot ga vidijo Greenbaum, Thakor in Boot (2016, str. 34–35, 58–59), je v glavnem sestavljen iz treh deležnikov: porabnikov kapitala, vlagateljev, ki predstavljajo vir kapitala, in finančnih posrednikov, ki olajšajo pretok kapitala med vlagatelji in porabniki. Storitve, ki jih finančni posredniki ponujajo, so za finančni sistem pomembne, saj prispevajo k večji gospodarski rasti. Finančni sistem omogoča preprostejše trgovanje (pretok sredstev

od ene stranke do druge, tudi čez državne meje), upravljanje tveganj (finančni posredniki zmanjšujejo likvidnostno tveganje posameznika in omogočajo dolgoročne investicije), mobilizacijo sredstev (varčevalci privarčevana sredstva za dodatni priliv naložijo pri finančnih posrednikih, ti pa sredstva posodijo tistim, ki jih potrebujejo) ter pridobivanje in procesiranje informacij (finančni posredniki imajo znanje in sredstva, s katerimi lahko ocenijo kreditno sposobnost porabnika sredstev, pozneje pa tudi nadzirajo, ali so sredstva porabljena za dogovorjeni namen). Avtorji razlikujejo banke od ostalih depozitnih institucij predvsem v tem, da omogočajo storitve plačilnega sistema, imajo bolj raznovrstno aktivo in po lastniški strukturi. Komercialne banke imajo lahko sredstva različnih oblik: obratni kapital, trgovinsko in dolgoročno financiranje družb, stanovanjske in komercialne hipoteke, potrošniška in avtomobilska posojila, posojila državi, strukturirana financiranja za korporativne odkupe in vse bolj eksotične kreditne instrumente. Banke so lahko pravnoorganizacijsko organizirane samo v obliki delničarske družbe, medtem ko imajo hranilnice lahko tudi obliko vzajemnih skladov, kreditne zadrage (angl. *credit unions*) pa so lahko samo v obliki vzajemnih skladov, kar pomeni, da so lastniki kreditnih zadrug njeni depozitorji.

Banke niso posebne samo zaradi svojevrstne dejavnosti. Rezultat njihove dejavnosti opisujeta avtorja Macey in O'Hara (2003, str. 97), ki navajata, da imajo banke posebno kapitalsko strukturo. V primerjavi z ostalimi nefinančnimi družbami imajo zelo malo kapitala, saj imajo po navadi 90 odstotkov financiranja iz naslova dolga. Banke velik del obveznosti (v obliki depozitov, ki so na voljo njihovim upnikom) kot sredstva razporejajo naprej v obliki posojil z daljšo ročnostjo.

Kot menijo Nguyen, Hagendorff in Esharaghi (2016, str. 31), je za delovanje finančnega sistema in gospodarsko dejavnost zaupanje v bančni sektor ključnega pomena.

1.2 Vloga lastnikov v bankah

Lastniki oziroma delničarji imajo pri nadziranju bančnih poslov pomembno vlogo. Od njih se pričakuje, da izberejo visoko usposobljen upravni odbor ali upravo, ki jo sestavljajo izkušeni in usposobljeni člani, da vodijo ustrezne politike in sledijo zastavljenim ciljem. Upravni odbor mora imeti možnost, da sprejme primerno strategijo banke, nadzira poslovanje banke in njen finančni položaj, vzdržuje razumno kapitalizacijo in prepreči, da bi kdor koli deloval v svojo korist – tako znotraj upravnega odbora kot na ravni celotne banke. Za osebo, ki želi postati ustanovitelj banke ali njen večji delničar (ima v lasti določen delež delnic banke, ki se po navadi giblje med 10 in 15 odstotkov), je potrebno izrecno dovoljenje nadzorne institucije. Dovoljenje temelji na sposobnosti delničarja, da izpolnjuje vnaprej določene pogoje. Merila javnosti zagotavljajo, da so delničarji zmožni in pripravljeni učinkovito izvajati svoje odgovornosti, da so zmožni banki zagotavljati dodatni kapital, ko je to potrebno, in da ne vidijo banke kot vira financiranja za njihove priljubljene projekte.

Večje spremembe v lastniškem kapitalu po navadi potrdi centralna banka, ki v mnogih pravnih sistemih tudi pregleduje in potrjuje bančne listine in predpise, v katerih so določeni specifični odnosi med banko in njenimi delničarji (van Greuning & Bratanovic, 2009, str. 51–52).

Omejitev zasebnih interesov nadzornih udeležencev v bankah je želja tako teoretikov kot nadzornikov. Po eni strani je treba nadzirati lastnike bank, po drugi strani pa morajo lastniki vzpostaviti sistem, v katerem bo imelo poslovodstvo interes delovati v dobro banke in učinkovito voditi poslovanje. Kot navaja Westman (2010, str. 17), sta dobičkonosnost in donosnost kapitala glavna interesa lastnikov bank, kar pa bi lastnike lahko spodbudilo k prevzemanju prevelikih tveganj. Po drugi strani pa Barry et al. (2016, str. 734) menijo, da imajo lastniki bank izziv pri oblikovanju nagrad poslovodstvu, s katerimi bi vodilne odvrnili od morebitnega nedovoljenega obnašanja, hkrati pa bili dovolj motivirani, da bi spremljali in izvajali nadzor nad ostalimi zaposlenimi znotraj banke. Lastniki lahko prek korporativnih mehanizmov dajo moč poslovodstvu, prek nagrajevanj in disciplinskih ukrepov pa preprečujejo oportunistična dejanja ostalih zaposlenih, kar pa vodi k povečevanju vrednosti za delničarje. Z ugotovitvijo, da imajo delničarji pomembno vlogo za učinkovito korporativno upravljanje (podrobneje opisano pod četrto točko drugega odstavka), se strinjajo tudi Barry et al. (2016) ter van Greuning in Bratanovic (2009). Westman (2010, str. 17) nadalje ugotavlja, da so regulatorji v izogib množičnim dvigom sredstev razvili mehanizme, ki vzdržujejo stabilen finančni sistem. Regulatorji so fokusirani v omejevanje lastnikov, da ne bi le-ti s prevzemanjem prevelikih tveganj ogrozili stabilnosti banke ali pa celo bančnega oziroma finančnega sistema.

Poleg zgoraj naštetih funkcij lastnikov bank imajo lastniki še nekatere druge vloge. Ena izmed njih je, da v primeru potrebne dokapitalizacije banke priskrbijo dodatni kapital, zato je pomembno, da so lastniki bank finančno stabilne in močne osebe.

1.3 Presojanje moči lastnikov

Kot v načelih poudarja Baselski odbor za bančni nadzor (BCBS, 1997, str. 16), morajo imeti nadzorniki dostop do lastniških struktur bank, da lahko ocenijo neposredne in posredne delničarje s kontrolnim deležem ter neposredne in posredne delničarje s pomembnim deležem. Ob tem je dodano, da je v veliko državah pomembni delničar tisti, ki ima v lasti več kot 10 % kapitala banke. V magistrskem delu sem oblike lastništva delila na tri skupine, in sicer na domače in tuje, državno in zasebno ter na koncentrirano in razpršeno.

Garcia-Kuhnert et al. (2015, str. 603, 632) menijo, da banke, katerih največji lastniki imajo bolj razpršen portfelj, prevzemajo večja tveganja kot banke, katerih največji delničarji imajo relativno manj razpršen portfelj. Razlog za takšno ravnanje vidijo v tem, da so delničarji z bolj razpršenim portfeljem manj obremenjeni s specifičnimi tveganji banke kot delničarji, ki

imajo večji lastniški delež koncentriran v eni sami banki. Avtorji ugotavljajo, da imajo največji delničarji bank, ki imajo sedež v državah z bolj ohlapnim reguliranjem lastništva, bolj razpršene portfelje in prevzemajo bolj tvegane odločitve kot podobne banke, ki imajo sedež v državah s strogo ureditvijo regulacije lastništva.

Van Greuning in Bratanovic (2009, str. 52–53) menita, da so pri ocenjevanju lastniške strukture banke ključni elementi določitev lastništva, strukture in statusa kapitala. Treba je pregledati register lastništva, pri čemer bi moral biti vsak delničar, ki ima v lasti več kot 2 odstotka lastniškega kapitala, imensko naveden. Pregled lastništva bi moral vsebovati tudi pregled neposrednih in posrednih deležev države, združenega sektorja, menedžmenta in zaposlenih, pri tem pa preveriti tudi posebne pravice ali izvetja, ki se nanašajo na delnice. Avtorja dodajata, da je treba preveriti tudi, v katerih primerih je potrebnih več kot 75-odstotkov glasov delničarjev za sprejetje določenega predloga. V tovrstnih primerih lahko pride do neupravičene zaščite pomembnih delničarjev, kar pa je v nasprotju s pravno zaščito manjšinskih delničarjev. Pomembno je, da se ve, ali je za sprejetje odločitve potrebna več kot navadna večina in pod kakšnimi pogoji.

Nadzornik mora ugotoviti, ali delničarji učinkovito izpolnjujejo svoje odgovornosti in da ne izrabljajo svoje moči. To se lahko preveri na podlagi pogostosti skupščin delničarjev, števila prisotnosti delničarjev in deleža, ki ga po navadi zastopajo. Poleg tega se upošteva tudi stopnja neposredne vključenosti delničarjev, nadzornega sveta oziroma neizvršnih direktorjev in uprave oziroma izvršnih direktorjev, ki jo imajo z banko. Ocena vsebuje pregled trenutne sestave menedžmenta in nadzornih teles, njihovega preostalega mandata in povezave med člani uprave, delničarji in komitenti. Pregled je treba opraviti glede na raven izpostavljenosti banke do delničarjev, ki imajo več kot 1 odstotek izpostavljenosti do banke. Pri tem je treba preučiti višino sredstev, pogodbeno določila, pogoje in razširjena financiranja delničarjev prek raznih instrumentov, kot so posojila in depoziti (van Greuning & Bratanovic, 2009, str. 53).

1.4 Zakaj je nadzor nad lastniki bank pomemben?

Banke so pomemben člen pri posredovanju sredstev od varčevalcev in depozitorjev do investicij, ki podpirajo gospodarske družbe, s tem pa prispevajo pri ustvarjanju gospodarske rasti. Za zdrav in stabilen finančni sistem je pomembno, da so banke trdne in poslujejo varno. Slabo upravljanje bank, še posebno pomembnih bank, lahko privede do prenosa težav znotraj bančnega sektorja in na ostale udeležence v gospodarstvu (BCBS, 2015, str. 3).

Svetovna banka vidi pomen regulacije finančnega sektorja kot zasnovo na podlagi tržnih nepravilnosti: nekonkurenčno ravnanje, kršitve trga, asimetrija informacij in sistemska nestabilnost. Te pomanjkljivosti lahko poslabšajo zmogljivosti finančnih trgov pri zagotavljanju učinkovitih rezultatov in upravičujejo intervencijo regulatorjev, če koristi

odtehtajo stroške. Prvi dve tržni nepravilnosti povečujeta neučinkovitosti, ki se morajo reševati z regulacijo trga, medtem ko zadnji dve potrebuje nadzor regulatorja (angl. *prudential supervision*). Regulacija, ki teži k obvladovanju nekonkurenčnega ravnanja, je potrebna za spodbujanje učinkovitega razporejanja sredstev in finančnega posredništva. Regulacija kršitev trga pa je potrebna za zagotovitev, da delujejo vsi udeleženci z integriteto in da so na voljo zadostne informacije, na podlagi katerih lahko sprejemamo premišljene odločitve. Asimetrija informacij je po navadi služila kot glavno opravičilo za regulativni nadzor, a so izkušnje finančnih kriz povečale pomembnost nadzora regulatorja za preprečitev sistemskih nestabilnosti. Državna regulacija in nadzor lahko izboljšata splošno varnost z zagotavljanjem pregledov, ki so razpršeni med posamezniki (depozitorji, delničarji in imetniki obveznic), ker jih sami ne morejo izvajati (The World Bank, 2012b, str. 46–47).

Jašovič in Košak (2004, str. 37) navajata, da vse večje navzkrižno lastništvo finančnih institucij pripomore k temu, da banka postane del nepregledne organizacijske strukture finančnega konglomerata. Banka je tako izpostavljena nevarnostim, da se finančna tveganja z drugih področij razširijo tudi na bančno. V tem primeru je pomembno, da identificiramo vsa tveganja in njihovo upravljanje ter zagotovimo večjo organizacijsko preglednost z dodatno regulacijo in nadzorom. To naj bi zagotavljajo finančno neoporečnost, njihov poslovni ugled in prednost pri presoji primernosti lastništva bank.

V primeru velikih bank z razpršenim lastništvom obstaja možnost, da delničarji ne morejo izpolnjevati funkcije nadzora. Ne glede na to, da morajo ustanovitelji banke izpolnjevati določene pogoje, ko se banka veča in je lastništvo vse bolj razpršeno, se lahko zgodi, da postane lastništvo tako razpršeno, da posamezni delničarji nimajo zadostne moči, da bi lahko vplivali na menedžment, in jim v primeru, da se ne strinjajo z vodenjem menedžmenta, ne preostane drugega, kot da prodajo svoj delež. V tem primeru je učinkovit nadzor s strani nadzornega organa nujno potreben (van Greuning & Bratanovic, 2009, str. 52).

Stiglitz (1994, str. 47) navaja, da veliko držav predpisuje omejitve, kdo je lahko lastnik banke. Predpisi se večinoma nanašajo na karakteristike lastnikov – lastnik ne bi smela biti oseba, ki je v preteklosti že zlorabila zaupanje. Saunders, Strock in Travlos (1990) navajajo, da se banke, nad katerimi nadzor izvajajo veliki lastniki, poslužujejo večjih tveganj kot tiste banke, katerih nadzor je v rokah menedžerjev in malih lastnikov.

1.5 Cilji nadzora in regulacija lastništva

Nguyen et al. (2016, str. 1) navajajo, da so regulatorji v zadnjem času zabeležili rekordno število ukrepov proti bankam, da bi sprejele korektivne ukrepe proti nedovoljenim ravnanjem. Med bankami kršiteljicami pa se pojavljajo tudi odmevne institucije. V zadnjih letih se je na primer banka JPMorgan soočala s številnimi izvršilnimi ukrepi v zvezi z zlorabo kreditnih kartic, pranjem denarja in notranjimi računovodskimi nadzori. Primeri kršitev so

za bančne vlagatelje dragi, kazni pa v veliko primerih ne odtehta škode, nastale zaradi znatne izgube ugleda banke kršiteljice. Obstajajo tudi pomisleki, da ponavljajoče se kršitve spodbujajo zaupanje javnosti v varnost in trdnost bančnega sistema.

Kot ugotavljata avtorja Beltratti in Stulz (2009, str. 21), so banke, katerih uprava je bila bolj naklonjena lastnikom, v času krize poslovale slabše. Uprave so prevzemale večja tveganja, da so lahko zadovoljile interese lastnikov in maksimirale dobiček banke. Avtorja dodajata, da so bile na drugi strani banke v državah, kjer obstajajo omejitve glede poslovanja bank in kjer se izvaja nadzor nad ustreznostjo njihovega kapitala, uspešnejše. Do podobnega zaključka sta prišla tudi avtorja Laeven in Levine (2009, str. 273), ki menita, da je poslovanje banke odvisno tudi od koncentracije lastništva. Banke, katerih delničarji imajo večjo moč (imajo v lasti kontrolni delež lastniškega kapitala), prevzemajo večja tveganja. Ugotavljata, da je bil učinek manjši v državah, ki imajo urejeno pravno zaščito manjšinskih delničarjev, pri tem pa dodajata, da regulacija na banke vpliva različno in da je prevzemanje tveganj odvisno od njihove lastniške strukture. Menita, da strožja regulacija na banke z razpršenim lastništvom vpliva na prevzemanje manjših tveganj, medtem ko na banke z večinskim delničarjem vpliva na prevzemanje večjih tveganj.

Na primeru bank 16-ih evropskih držav Barry, Lepetit in Tarazi (2011, str. 1339) ugotavljajo, da se je bankam, ki so v letih 1999–2005 doživele spremembo lastniške strukture od institucionalnih lastnikov k posameznikom, družinam ali drugim bankam, zmanjšalo naložbeno tveganje (angl. *asset risk*) in tveganje neizpolnitve obveznosti (angl. *default risk*). Sprememb v dobičkonosnosti ne zaznavajo. Avtorji ugotovitev povežejo z domnevo, da imajo individualni lastniki in družine ožji nabor lastništev, kot jih imajo institucionalni vlagatelji, zato niso nagnjeni k prevzemanju večjih tveganj. Sprememba lastniške strukture bank v javni lasti, ki imajo bolj razpršeno lastniško strukturo, ni vplivala na spremembo prevzemanja tveganj. Ker bančni nadzorniki zagotavljajo smernice za varnost in stabilnost bank, bi bilo dobrodošlo podrobneje preučiti tako lastniško strukturo kot naravo lastniškega kapitala (javni, zasebni, kapital, s katerim se trguje na organiziranem trgu, in kapital, s katerim se ne trguje na organiziranem trgu).

BCBS (2012) je v temeljnih načelih za učinkovit bančni nadzor (angl. *Core Principles for Effective Banking Supervision*, v nadaljevanju načela nadzora) izdal 29 načel,¹ ki služijo kot vodila za izvajanje enotnega nadzora nad poslovanjem bank. Baselska načela nadzora so minimalni standardi za kakovostno izvajanje bonitetnega nadzora nad bankami in finančnimi sistemi. Načela nadzora so razdeljena na dva dela. Prvi del obsega trinajst načel (1–13), ki obravnavajo moč nadzornikov, njihovo odgovornost in funkcijo, medtem ko drugi del načel (14–29) pokriva področja, ki jih nadzorniki pričakujejo od bank. Sem sodijo korporativno upravljanje, upravljanje tveganj ter poslovanje bank v skladu s standardi nadzora. V nadaljevanju so omenjena samo tista načela nadzora, ki se nanašajo na lastnike bank.

¹ Prva temeljna načela so bila izdana leta 1997 in so obsegala 25 načel, druga pa so bila leta 2006 prilagojena.

- **5. načelo nadzora: licenciranje.** Nadzornik ima moč, da postavi merila in zavrne podelitev licence, če niso sprejeti minimalni standardi. Proces ocenjevanja vključuje oceno lastniške strukture in upravljanja banke ter njene širše skupine. Oceniti mora strateške in operativne načrte, notranji nadzor, upravljanje tveganj in predvideno finančno stanje. Če je prosilec za licenco tuja banka, je treba pridobiti predhodno soglasje njene domače nadzorne institucije.
- **6. načelo nadzora: prenos kvalificiranega lastniškega deleža.** Nadzornik ima moč, da pregleda, zavrne in predpiše pogoje na katero koli zahtevo za prenos neposrednega ali posrednega kvalificiranega deleža banke na drugo osebo.
- **14. načelo nadzora: korporativno upravljanje.** Nadzornik ugotovi, ali ima banka ali bančna skupina oblikovane stabilne politike in procese korporativnega upravljanja, kot so strateška usmerjenost, organizacijska struktura banke ali skupine, področja nadzora, odgovornosti uprav in nadzornih svetov ter politike plačil. Politike morajo biti v skladu s profilom tveganja banke in njenim sistemskim pomenom.
- **20. načelo nadzora: transakcije povezanih oseb.** Za preprečitev morebitnih zlorab med povezanimi osebami in za obvladovanje tveganja nasprotja interesov nadzornik od banke zahteva, da mora s povezanimi osebami poslovati na neodvisni in poslovni ravni (angl. *arm's length basis*), da nadzira transakcije med njimi, da sprejme potrebne postopke za nadzor ali zmanjšanje tveganj in da odpisuje izpostavljenost povezanim osebam v skladu s standardnimi politikami in praksami.
- **29. načelo nadzora: zlorabe finančnih storitev.** Nadzornik določi, ali ima banka oblikovane ustrezne politike in procese, vključno s strogimi pravili skrbnega pregleda identitete stranke (angl. *customer due diligence*), za zagotavljanje visokih etičnih in profesionalnih standardov v finančnem sektorju in za preprečitev, da bi se banka, namerno ali nenamerno, uporabljala za kriminalne posle.

Načela nadzora BCBS tako opredeljujejo, da morajo imeti nadzorniki možnost pridobiti informacije o lastniški strukturi banke ali bančne skupine. Sem spadajo informacije o neposrednih in posrednih pomembnejših² delničarjih ter njihovi finančni in nefinančni poslovni zgodovini, integriteti in poziciji v poslovnem svetu. V procesu preverjanja integritete in položaja potencialnega delničarja bi moral nadzornik preveriti tudi izvor vloženega kapitala. Nadzornik mora preveriti finančno moč vseh pomembnih delničarjev in njihovo sposobnost zagotavljanja finančnih virov.

² Pomembnejši lastnik (angl. *major shareholder*) je po definiciji BCBS tisti, ki ima najmanj 10 odstotkov lastniškega kapitala (BCBS, 1997).

2 RAZLIČNI VIDIKI VPLIVA LASTNIKOV NA POSLOVANJE BANK IN NJIHOVA REGULACIJA

V zadnjih desetih letih je kar nekaj držav izvedlo pomembne reforme regulacije bank, vendar pa so bili rezultati med državami različni. Dejanja, kot so sledenje baselskim smernicam, izboljševanje regulacije kapitala bank in povečevanje pristojnosti nadzornih institucij, sama po sebi niso pogoj za večjo bančno stabilnost, učinkovitejše posredništvo ali zmanjšanje zlorab pri odobritvi posojil. Tako so na primer v Maleziji v devetdesetih letih povečali moč in vpliv uradnih nadzornih institucij, omilili predpise zasebnega nadzora in vpeljali strožje omejitve v okviru nekreditnega poslovanja bank. Na drugi strani pa so v Mehiki poleg povečanja moči uradnih nadzornikov zaostri tudi predpise, ki povečujejo zasebni nadzor, in zmanjšali omejitve bančnega poslovanja. Čeprav sta Malezija in Mehika med seboj različni in imata različne institucionalne značilnosti, je večja utež k učinkovitejši regulaciji bančnega sektorja dana reformam Mehike. Države, ki so v poznih 90. letih doživele bančne krize, so sprejele različne regulativne okvire. Predpisi, ki povečujejo vpliv in moč uradnih nadzornih institucij, so povezani z večjo korupcijo posojil, razen v državah z izjemno visoko ravnijo demokratičnih političnih institucij, medtem ko zasebni nadzor zmanjšuje korupcijo posojil s spodbujanjem bolj transparentnega bančnega okolja (Barth, Caprio & Levine, 2008, str. 19).

V nadaljevanju so preučeni štirje različni vidiki, prek katerih lahko večji lastniki bank izrabijo svojo moč v korist lastnih interesov. Opisan je problem povezanih oseb, korupcije, kot je na primer pranje denarja, problem zasebnih interesov države oziroma njenih politikov ter pomembnost regulacije korporativnega upravljanja v bankah.

2.1 Povezane osebe

Kot opisujejo avtorji La Porta et al. (2003, str. 231), je veliko držav, v katerih imajo lastniki poleg nadzornega vpliva v banki tudi znaten vpliv v nefinančnih družbah. Pogosto se zgodi, da se precejšni delež bančnih posojil nameni povezanim osebam. Za povezane osebe navajajo delničarje banke, njihove bližnje sodelavce, družinske člane in podjetja, v katerih imajo obvladujoči delež. Situacijo, v kateri so lastniki bank nefinančne družbe, so preučili Cull, Haber in Imai (2011, str. 422). Avtorji ugotavljajo, da obstaja večje tveganje plenjenja sredstev, če so lastniki bank nefinančne družbe, kot če so banke lastnice nefinančnih družb. Dodajajo, da je situacija še posebno izrazita v času sistemske krize.

Ali države postavljajo omejitve, kdo lahko postane lastnik banke, so na vzorcu 107 držav preučili Barth, Caprio in Levine (2001, str. 50). V študiji so prišli do ugotovitve, da je več držav, ki ne omejuje nefinančnih družb, da bi postale lastnice bank (36 odstotkov držav), kot obratno, da banka postane lastnica nefinančne družbe (13 odstotkov držav). Ugotavljajo, da zelo malo držav prepoveduje lastništvo bank s strani nefinančnih institucij (4 odstotki držav).

Tudi v študiji Evropske centralne banke (European Central Bank, 2005, str. 17, v nadaljevanju ECB), ki je zajemala večino držav članic, pridruženih leta 2004, so ugotovili, da imajo nefinančne družbe redko lastniške deleže v bankah. Navajajo, da je bila na Madžarskem v lasti industrijskega koncerna ena banka, v Litvi sta bili v lasti nefinančnih družb dve manjši banki, v Latviji pa je bila izmed 22 bank ena v neposrednem lastništvu nefinančne družbe.

Na podlagi rezultatov ankete na temo odobrenih posojil, ki jo je v sredini leta 1994 opravila Svetovna banka, avtor Laeven (2001) opisuje primer ruskih bank. Šibek institucionalni okvir in nerazvito korporativno upravljanje sta lastnikom bank, ki so imeli v lasti tudi nefinančne družbe, dala možnost, da so izrabili svojo moč in sodelovali pri dajanju povezanih posojil. Zaradi finančne reforme v začetku 90. let se je število novonastalih zasebnih bank močno povečalo (do leta 1993 na več kot dva tisoč). Ker ni bilo vzpostavljenih omejitev glede lastniške strukture, je bilo lastništvo močno koncentrirano. V veliko primerih je imelo pet največjih lastnikov v lasti več kot polovico delnic. Avtor ugotavlja, da so ruske banke in podjetja sodelovala pri odobritvi posojil na podlagi notranjih informacij. Povezanim osebam je bilo odobrenih veliko posojil, vendar pa niso imela ugodnejših obrestnih mer (lažje je zakriti prilagojen obseg odobrenih posojil kot ugodnejšo obrestno mero, poleg tega veliko posojil ni bilo odplačanih, pri čemer obrestna mera ne igra posebne vloge). Avtor ugotavlja, da v danem vzorcu ni bilo v celoti poplačanih 57 odstotkov posojil, od tega pa je bilo 71 odstotkov posojil danih delničarjem bank. Posledice povezanih posojil opisujejo tudi La Porta et al. (2003), ki so na podlagi analize sedemnajstih mehiških bank v času okoli leta 1995 ugotovili, da je bilo za posojila, dana povezanim osebam, 29,4 odstotne točke manj verjetnosti, da so slaba, če so bila dana družbam, ki kotirajo na borzi, kot če so bila dana posameznikom ali družbam v zasebnem lastništvu. V času ekonomske krize se je delež povezanih posojil skoraj podvojil, banke, ki so ta posojila odobrile, pa so pozneje bankrotirale. Analiza je pokazala, da so imela posojila, dana povezanim osebam, ugodnejše pogoje, večjo stopnjo neplačila in manjšo stopnjo poplačila. Za najslabša posojila so se izkazala posojila, dana tistim posameznikom in družbam, ki so imeli tesnejše stike z bančnimi nadzorniki. Da obstaja povezava med lastniško strukturo in nagnjenostjo k izrabljanju moči lastnikov bank, opisujejo tudi Barry et al. (2016, str. 733). Ugotavljajo, da na korupcijo pri dajanju posojil vpliva vrsta lastništva, moč nadzornega režima, kakovost zunanjih revizij in stopnja razvitosti. Na eni strani opažajo, da so banke v družinski in državni lasti bolj nagnjene k dajanju povezanih posojil tako v razvitih državah kot v državah v razvoju, pri čemer je korupcija posojil bank v državni lasti odvisna od koruptivnih državljanov. Če državni uradniki niso nagnjeni h korupciji, se korupcija posojil državnih bank precej zmanjša. Višjo koruptivnost bančnih posojil avtorji zaznavajo tudi pri bankah, katerih lastniki so nefinančne družbe, vendar samo v segmentu razvitih držav. Na drugi strani avtorji izpostavijo, da lahko lastništvo zmanjša korupcijo posojil. To se kaže predvsem pri bankah, ki so pod nadzorom druge banke (ki ima v lasti vsaj 50-odstotni delež), in sicer tako v razvitih državah kot v državah v razvoju. Korupcija je manj pogosta tudi pri bankah z več lastniki (kjer ima največji lastnik do 10-odstotni delež), kar pa velja samo za razvite države.

Slednje kaže na to, da mehanizmi korporativnega upravljanja v razvitih državah učinkovito spodbujajo upravljavce bank k omejevanju in nadzoru korupcije pri dajanju posojil. V primeru močnih nadzornih režimov ali kakovostnih zunanjih revizij se korupcija povezanih posojil ni zmanjšala pri bankah, ki so bile v državni lasti ali v lasti nefinančne družbe.

Da bi omejili izrabljanje moči koruptivnih lastnikov bank, je kar nekaj avtorjev predlagalo rešitve. Laeven (2001) predlaga uvedbo pogodbene kazni ali uvedbo kapitalske sheme spodbud. S prvim ukrepom bi regulator uvedel zelo visoko kazen za posojila, odobrena pod ugodnejšimi pogoji, medtem ko bi drugi ukrep spodbujal menedžerja z nagrado, vezano na kapital banke. Z uvedbo odgovornosti posojilodajalcev povezanih posojil se strinjajo tudi avtorji La Porta et al. (2003, str. 262) in dodajajo, da bi povezana posojila dodatno regulirali. Posojila povezanim osebam bi bila jasno urejena in opredeljena, razširili bi zahteve, ki bi jih banke morale poročati, vlagatelji bi bili bolje zaščiteni, banke pa bi bile pod strožjim nadzorom. Če bi bankam zaostрили zahteve glede poročanja in bi se transakcije s povezanimi osebami izredno pregledovale, bi bili tudi vlagatelji bolje zaščiteni. Direktorji, ki bi odobrili povezana posojila, bi bili pod večjim nadzorom, poleg tega pa bi bili odškodninsko odgovorni v primeru bankrota banke.

Stiglitz (1994, str. 34) na drugi strani meni, da bi bilo preprosteje določenim skupinam, kot so nefinančne družbe, lastništvo v bankah prepovedati. Če povezana posojila niso prepovedana, navaja, da bi verjetno veliko bank odobrilo slaba posojila svojim uslužbencem in sorodnikom, pri čemer obstaja verjetnost goljufije in prevare. Bančni uslužbenci bi lahko najeli posojila, ki bi imela nižje obrestne mere, uspešnost projektov svojih družb pa bi zaradi subjektivnega odločanja predobro ocenili. Avtor meni, da bi bili stroški odkrivanja goljufij, slabih odločitev in stroški razkrivanja povezav med povezanimi osebami zelo visoki, zato meni, da bi bilo nefinančnim družbam morda lažje omejiti lastništvo v bankah.

Naj poglavje zaključim z mislijo, ki so jo navedli avtorji La Porta et al. (2003, str. 262), pravijo takole: *»Dejansko se je v večini primerov vsak dolar posojila, ki je bil dan povezani osebi ali povezanemu zasebnemu podjetju, izkazal za izgubljenega.«*

2.2 Zlorabe lastniške funkcije

Korupcija, na splošno opredeljena kot zloraba zaupanja javnosti za namen osebne koristi, je družbeni, politični in gospodarski pojav ter je razširjena po vsem svetu, še posebno v manj razvitih gospodarstvih (Chen, Jeon, Wang & Wu, 2015). Poleg podkupovanja in izsiljevanja se korupcija kaže tudi v skrivnem dogovarjanju, poneverjanju, goljufiji, zlorabi vladne oblasti in drugih povezanih dejavnostih. Kot navajajo avtorji, obstaja splošno mnenje, da je korupcija pogubna za podjetniške naložbe, sestavo državnih izdatkov, akumulacijo človeškega kapitala, prilive tujih neposrednih investicij, učinkovitost mednarodne pomoči

in ne nazadnje zatira gospodarsko rast. Korupcija negativno vpliva na stabilnost in dobičkonosnost bank, škodljive posledice pa prizadenejo tudi največje banke.

Avtorji Johnson, La Porta, Lopez-de-Silanes in Shleifer (2000, str. 22–23) opisujejo zlorabo kot prenos sredstev in dobičkov iz institucij v osebno korist. Večinski lastniki lahko prenesejo sredstva s tatinskimi in goljufivimi transakcijami, kot so prodaja premoženja, pogodbene transferne cene, ugodne za večinske delničarje, pretirane nagrade vodstvenim delavcem, jamstvena posojila, razlastitve poslovnih priložnosti in drugo. Delničar se lahko okoristi tudi brez prenosa sredstev, in sicer z izdajo popravljalnih delnic, zamrznitvijo manjšine, trgovanjem z notranjimi informacijami, manjšimi nakupi delnic do pridobitve kontrolnega deleža in ostalimi posli, z namenom diskriminacije manjšinskih delničarjev. Avtorji ugotavljajo, da se prenosi sredstev in dobičkov iz določene družbe za namen osebnih interesov večinskih lastnikov pojavljajo ne samo na nerazvitih trgih, temveč tudi v razvitih državah, ki imajo bolj razvit pravni sistem.

Nerazvit pravni sistem lahko vodi v nezadostno zaščito upnikov in povečuje prisotnost slabih praks. Konec devetdesetih let je bila v Rusiji ekspanzivna rast zasebnih bank, problem pa je nastal, ker te banke zaradi nedelujočega pravnega sistema niso bile finančno močne, poleg tega pa so bile v veliki meri udeležene pri ilegalnih prenosih sredstev v tujino. Banke so brezplačno menjale ruske rubine za dolarje, pri polaganju depozitov niso ugotavljale izvora sredstev (četudi je šlo za milijone), posluževale so se transfernih cen, prale denar prek navideznih družb, ki so bile skrivoma pod njihovim nadzorom, na koncu pa so kot »insolventne« banke prenesle sredstva v tujino, da bi jih skrila pred upniki. Po vrhu vsega so nato v tujino speljale še prejete denarne pomoči centralne banke. Veliko bank, ki se je posluževalo škodljivih praks, je bankrotiralo, pri tem pa pustilo posledice v ruskem gospodarstvu (Gidadhubli & Kumar, 1999).

Urejen pravni sistem in razvitost države lahko zmanjšata verjetnost zlorabe lastniške funkcije, nista pa pogoj. Države po svetu različno urejajo bančno zakonodajo in različno nadzirajo banke. Bae, Kang in Kim (2002, str. 2697–2698) opisujejo združitev znotraj poslovne skupine v Koreji, imenovano *chaebol*.³ Če hočejo lastniki oziroma menedžerji maksimirati svojo korist ali velikost svojega *chaebola*, se lahko odločijo za združitev znotraj *chaebola*, ne glede na to, ali je dobro tudi za prevzeto družbo. Avtorji opisujejo primer združitve banke LG Merchant Bank s strani LG Securities, obe znotraj skupine LG Group. Večinski delničar ima diskrecijsko pravico odločati o vseh pomembnih strateških odločitvah, hkrati pa so manjšinski delničarji zaradi nevzpostavljenega zakonodajnega pravno nezaščiteni. Lastnik LG Group je izrabil moč in oškodoval manjšinske delničarje banke LG Merchant Bank, ki je imela v letih med 1997 in 1998 okoli 300 milijonov EUR dolgov. Nakupu banke

³ Chaebol je korejsko ime za poslovne konglomerate, ki so se pojavili v Južni Koreji v šestdesetih letih 20. stoletja. Struktura je lahko sestavljena iz enega velikega podjetja ali pa iz več skupin podjetij. Vsak chaebol je v rokah ene družine, ki ga nadzoruje in upravlja. Med največjimi so Samsung, Hyundai in LG Group (www.investopedia.com).

s strani LG Securities, enega najbolj dobičkonosnih podjetij v skupini, so nasprotovali mali delničarji banke, saj bi poslabšalo vrednost njihovih delnic. Avtorji nadalje opisujejo, da je imela družina s kontrolnim deležem v skupini LG Group, v LG Securities 18-odstotni delež, v banki LG Merchant Bank pa 60-odstotni delež. Če bi družina preplačala 1 EUR, bi prek LG Securities izgubila 18 centov, prek banke pa pridobila 60 centov, tako da bi v celoti pridobila. Vsi ostali delničarji LG Securities bi skupno izgubili 82 centov.

Dodaten primer razvite države, urejenega pravnega sistema in izkoriščanja moči opisujejo Halling, Pichler in Stomper (2010). V raziskavi 53-ih avstrijskih hranilnic v občinski lasti so ugotovili, da so občinske uprave prenašale dobičke hranilnic. S pridobivanjem posojil pod ugodnejšimi pogoji od občinskih hranilnic je lahko aktivni župan prebrodil omejen državni proračun in si povečal možnosti za ponovno izvolitev. Avtorji ugotavljajo, da se je dobičkonosnost hranilnic po letu 1995, ko je Avstrija postala članica EU, povečala, a le za hranilnice, ki so bile v lasti županov (hranilnice so delovale v konkurenčnem političnem okolju, kjer so župani občin tekmovali za ponovno izvolitev). Z vstopom Avstrije v EU in vpeljavo novih regulativnih zahtev EU se je povečala preglednost nad financiranjem občin, politikom pa otežilo prenašanje sredstev iz občinskih hranilnic. Avtorji opazajo, da so se povezana posojila po vstopu države v EU zmanjšala le v hranilnicah, ki so imele relativno visok BDP. To je predvsem zaradi vstopa drugih bank na razvitejša območja, ki so konkurirala hranilnicam in tako postavila nova merila, pod katerimi so lahko banke posojale svojim lastnikom. Avtorji menijo, da lahko visoka raven pravne države izboljša preglednost nad transakcijami politikov, konkurenca s strani ostalih bank pa preglednost še poveča, vendar le, če imajo le-ti interes, da spremljajo in nadzorujejo dejavnosti na trgu.

2.3 Vpliv države

Stigler (1971, str. 3) opisuje moč države v pozitivnem in negativnem pogledu. Država ima moč, da lahko nekaj prepove ali vsili, vzame ali daje denar, selektivno pomaga ali pa prizadene veliko število industrij. Avtor izpostavi dve alternativni ureditvi regulacije: prvič, regulacija se uvaja za zaščito in v korist širše javnosti in drugih večjih podrazredov, in drugič, politika je nenehna in nepredvidljivo premikajoča se mešanica sil.

Vpletenost države prek bančne regulacije Božič (2010, str. 24) opiše kot sooblikovanje nacionalne finančne stabilnosti. S sprejemanjem odgovornih odločitev glede lastniške strukture finančnega sektorja, s sooblikovanjem systemskega okolja in ob skrbnem izvajanju nadzora vzdržuje zaupanje v finančne institucije. Z neposrednim lastništvom lahko država vpliva na prevzemanje tveganj in posledično na finančno stabilnost. Ne glede na pozitivne učinke državnega lastništva pa van Greuning in Bratanovic (2009, str. 23) vidita nova tveganja. Avtorja menita, da je bančni sistem, ki je v pretežni državni lasti, nagnjen k moralnemu tveganju (angl. *moral hazard*), ki se kaže v implicitnem jamstvu in izkrivljanju konkurenčnosti bančnega trga. Država lahko rešuje banke, ki naj bi bile prevelike, da bi

propadle (angl. *too big to fail*), in jih umetno drži pri življenju. Ne glede na zgoraj naštetu, se veliko avtorjev strinja, da bi morale države reševati banke le v izjemnih primerih, ko gre za banko sistemskega pomena (Iannotta, Nocera & Sironi, 2007; Pop, 2015; The World Bank, 2012; van Greuning & Bratanovic, 2009).

Vpliv države na razvitost in odprtost bančnega sistema opisuje tudi Stiglitz (1994, str. 49). Država lahko omeji vstop tujim bankam z namenom zaščite ekonomske rasti domačega gospodarstva, s čimer spodbudi rast manjših podjetij. Avtor meni, da lahko tuje banke z vstopom povečajo stroške domačim bankam, saj morajo le-te tekmovati s tujimi mednarodnimi bankami, ki imajo po navadi večji ugled. Manjša podjetja se soočajo s problemom pridobitve sredstev financiranja, ker se tuje banke v večji meri poslužujejo posojanja mednarodnim družbam. Manjše domače banke so tako bolj ranljive in tudi bolj občutljive na ukrepe države.

V času zadnje finančne krize, med letoma 2007 in 2009, se je v več evropskih državah povečal delež bank z državnim lastništvom. Nacionalne vlade so reševale banke v težavah, med drugim, s kapitalskimi vložki. To je povečalo vpletenost evropskih držav v bančne sektorje in spremenilo lastniško strukturo. Velike bančne skupine, kot so Royal Bank of Scotland (Velika Britanija), Lloyds TBS (Velika Britanija), Allied Irish Bank (Irska), Dexia (Belgija), ABN Amro (Nizozemska), Hypo Real Estate (Nemčija) in Fortis (Benelux), so bile deloma nacionalizirane, še vedno pa jih je veliko v državnem lastništvu. Zadnja finančna kriza je tako ponovno odprla vprašanje državnega lastništva (Iannotta, Nocera & Sironi, 2013, str. 153), pri čemer pa van Greuning in Bratanovic (2009) menita, da zaprti bančni sistemi brez tujega lastništva bank v veliko primerih nakazujejo na neučinkovite finančne trge.

2.4 Korporativno upravljanje v bankah

Ne glede na vpletanje države in ostalih delničarjev je pomembno, da ima banka učinkovito vzpostavljene notranje sisteme upravljanja in nadzora. Kot navaja Prowse (1997, str. 510), banke, v primerjavi z nefinančnimi družbami, delujejo v precej drugačnih zakonskih in regulativnih okvirih, kar lahko vpliva na naravo in učinkovitost njihovega korporativnega nadzora. Zunanji tržni mehanizmi v bančništvu veljajo za šibkejšie mehanizme korporativnega nadzora, saj menedžerji v bankah niso tako močno izpostavljeni prevzemom in trgom proizvodov, kot so na primer menedžerji nefinančnih družb. Pomanjkljivo discipliniranje bančnih trgov lahko nadomestijo regulativni organi, vendar pa le-ti veljajo za dražji substitut, predvsem zaradi birokratskih in političnih težav, ki ovirajo učinkovito delovanje regulatorjev, in ker cilj maksimiranja vrednosti delničarjev (cilj tržnih mehanizmov) ni enak zmanjšanju verjetnosti neuspeha (cilj regulatorja).

V nadaljevanju so predstavljeni glavni elementi, ki bi jih, kot menita avtorja van Greuning in Bratanovic (2009, str. 42–43), korporativno upravljanje v bankah moralo vsebovati:

- jasno oblikovana strategija upravljanja, na podlagi katere je mogoče izmeriti skupni uspeh in prispevek posameznika;
- oblikovanje in vpeljava jasnih določitev dolžnosti, organa odločanja in odgovornosti, ki so primerne za izbrani profil tveganja banke;
- močna funkcija upravljanja finančnega tveganja (neodvisna od poslovnih področij), zadosten sistem notranjega nadzora (vključno s funkcijo notranje in zunanje revizije) in funkcijsko načrtovanje procesov s potrebnimi preverjanji in uravnavanji;
- ustrezne vrednote družbe, kodeksi ravnanja in ostali standardi primerne ravnanja in učinkovitih sistemov, uporabljeni za zagotavljanje skladnosti poslovanja; to zajema posebno preverjanje izpostavljenosti banke tveganju, kjer se pričakuje, da se bodo pojavila nasprotja interesov (na primer povezave s povezanimi osebami);
- finančne in upravljske spodbude za ustrezno delovanje upravnega odbora, menedžmenta in zaposlenih, vključno z nadomestilom, napredovanjem in sankcijami (nagrada mora biti v skladu s cilji banke, njeno učinkovitostjo in etičnimi vrednotami);
- transparenten in ustrezen tok informacij med zaposlenimi in javnostjo.

Tako kot v nefinančnih družbah se tudi v bankah pojavljajo razlike med cilji lastnika in menedžerja. Kot meni Hopt (2013), se v zadnjih letih korporativno upravljanje razvija, trend pa se vidi v bolj specifičnih modelih korporativnega upravljanja in kodeksih, ki so vse bolj prilagojeni posameznim sektorjem. Ni poseben samo bančni sektor, specifičen je tudi problem principala in agenta v bankah, ki se razlikuje od tistega v nefinančnih družbah.

2.4.1 Problem principala in agenta

Na splošno je cilj vseh lastnikov (principalov) maksimiranje vrednosti lastniškega kapitala, medtem ko je poslovodstvo (agenti) osredotočeno na doseganje lastnih koristi, kot so bonusi. Kot menijo Barth, Gan in Nolle (2009, str. 21–22), se lahko določena nasprotja med skupinami omilijo s pogodbami, ki se nanašajo na disciplino trga, vendar pa zaradi transakcijskih stroškov vseh mogočih nasprotij ni mogoče zajeti. Dodatno, učinkovita uporaba tržnih disciplin je odvisna od razpoložljivosti točnih, ustreznih in pravočasnih informacij. Za zapolnitev vrzeli med pogodbenimi pravicami in dolžnostmi upravičencev do vrednosti družbe so bila dodatno oblikovana pravila in prakse korporativnega upravljanja.

Po mnenju avtorja Hopta (2013) je najbolj očitna razlika med bankami in ostalimi družbami ta, da je bančni sektor eden bolj reguliranih, pri čemer obstaja veliko pravnih, nadzornih in neformalnih pravil. V odnosu principala in agenta se od lastnikov pričakuje, da spremljajo prevzemanje tveganj poslovodstva, saj so lastniki glavni nosilci tveganj. Ne glede na teoretične predpostavke pa se v praksi pojavljajo situacije, odvisne od lastniške strukture.

Laeven in Levine (2009, str. 273) opozarjata, da med lastniki in menedžerji banke obstajajo različna nasprotja interesov, ki so odvisni od prevzemanja tveganj. Avtorja nadaljujeta, da enotna regulacija problema ne reši, saj so učinki odvisni od moči delničarjev. Hopt (2013, str. 16–17) opiše dve vrsti delničarjev. Delničarji banke z razpršenim lastništvom spremljajo predvsem ceno delnice in dividende, stremijo k čim večjemu dobičku in večjim dividendam, medtem ko tveganj banke ne razumejo najbolje in posloводства ne morejo učinkovito nadzirati. Po drugi strani so večinski delničarji boljše kvalificirani, razumejo tveganja in poslovanje banke ter bi lahko nasprotovali prevzemanju prevelikih tveganj banke. Avtor nadaljuje, da to ni vedno tako, saj imajo lahko kontrolni delničarji svoje cilje in preference, še posebno v primeru bančnih skupin in multinacionalk. S tem se strinja tudi Lopez-Puertas Lamy (2012, str. 3–4), ki meni, da osebne preference velikih lastnikov niso nujno enake preferencam, ki jih zasledujejo mali delničarji. Po drugi strani pa lahko veliki delničarji lažje vplivajo na posloводство (menedžment), kjer lahko s stalnim nadzorom in oblikovanjem ustreznih shem nagrajevanja vplivajo na prevzemanje tveganj posloводства. Kar nekaj teoretikov soglaša, da banke, ki jih nadzirajo lastniki, prevzemajo večja tveganja kot banke, ki jih nadzirajo menedžerji z manjšim lastniškim deležem (Cheng, Hong & Scheinkman, 2010; Gropp & Köhler, 2010; Saunders et al., 1990).

Berger, Imbierowicz in Rauch (2014, str. 25–26) ugotavljajo, da ima lastniška struktura bank znatno vlogo pri razlagi verjetnosti neizpolnitve obveznosti. Banka ima večjo verjetnost neizpolnitve obveznosti v primeru, če so lastniki večjega dela delnic nižji menedžerji (podpredsedniki ali zakladniki). V primeru lastništva s strani višjih menedžerjev (glavni izvršni direktor ali glavni finančni direktor) ali zunanjih članov odbora pa se tveganje neizpolnitve obveznosti ne poveča. Razlog je predvsem v tem, da bi bili višji menedžerji v primeru težav banke tarča obrekovanj, kar lahko zmanjša problem moralnega tveganja in težnje po prevzemanju velikih tveganj.

2.4.2 Upravljanje bank

Van Greuning in Bratanovic (2009, str. 42) menita, da so učinkoviti postopki upravljanja bank eden izmed glavnih pogojev za doseganje in vzdrževanje javnega zaupanja in, v širšem smislu, zaupanja v finančni sistem. Slabo upravljanje povečuje možnost propada banke – lahko pripelje do znatnega javnega stroška, negativno vpliva na sheme zavarovanja depozitov in poveča možnost okužbe celotnega sistema.

Kar nekaj avtorjev se strinja, da je upravljanje v bankah bistveno drugačno od upravljanja družb v ostalih sektorjih (Hopt, 2013; Laeven & Levine, 2009; Levine, 2004; Macey & O'Hara, 2003; Prowse, 1997; Shleifer & Vishny, 1997).

Levine (2004, str. 2–3) navaja dva glavna razloga, zakaj je pomembno različno obravnavanje korporativnega upravljanja v bankah in ostalih nefinančnih družbah. Prvič, banke so v primerjavi z nefinančnimi družbami manj transparentne. Asimetrija informacij je v bankah

večja, sestava tveganja sredstev pa se lahko v bankah hitreje spremeni, saj lahko banka problematične stranke, ki niso zmožne poplačati prvotnega posojila, zakrije s podaljševanjem teh slabih posojil. Drugič, banke so v primerjavi z nefinančnimi družbami bolj pogosto in bolj podrobno regulirane.

Cocris in Ungureanu (2007, str. 2) menita, da so visoki standardi upravljanja v bankah in ostalih nefinančnih družbah zelo pomembni za ekonomsko rast. Dodajata, da imajo banke pomemben položaj zaradi njihove glavne naloge pri zagotavljanju nemotenega delovanja finančnega sistema.

Cocris in Ungureanu (2007, str. 4) izpostavita tudi lastniško strukturo, ki je v bankah drugačna kot v nefinančnih družbah. Na splošno imajo banke bolj koncentrirano lastništvo, kar otežuje manjšinskim delničarjem, da bi lahko uveljavili svoj vpliv na menedžment banke. Poleg tega lahko večinski delničarji vplivajo na interese manjšinskih in večinskih lastnikov obveznic in ostalih deležnikov, kar še poveča kompleksnost upravljanja bank. Macey in O'Hara (2003, str. 91–92) ugotavljata nenavadne vzorce korporativnega upravljanja, ki se bolj razlikujejo na podlagi nacionalnih okvirov kot na podlagi izvornih lastnosti oblik upravljanja družb. Anglo-ameriški sistem korporativnega upravljanja se osredotoča predvsem na interese maksimiranja vrednosti, medtem ko francosko-nemški sistem upošteva interese vseh deležnikov. Avtorja navajata hibridni model, v katerem se večina družb upravlja na podlagi anglo-ameriškega sistema, medtem ko se banke upravljajo na podlagi francosko-nemškega sistema. Upravljanje bank je usmerjeno k interesom vseh njenih deležnikov.

Tabela 1 prikazuje odgovornosti glavnih akterjev, ki so vpleteni v proces bančnega upravljanja in upravljanja tveganj, vključno z vrsto vključitve v proces upravljanja. Glavni deležniki so razvrščeni v tri kategorije: sistemski, institucionalni in zunanji.

Tabela 1: Glavni deležniki in njihove odgovornosti v procesu bančnega upravljanja in upravljanja tveganj

Glavni akterji	Odgovornost	Pomembnost vloge	
		Na ravni politike	Na operativni ravni
Sistemski			
Pravni in regulativni organi	Priprava zakonodaje, predpisov, pravil	Ključnega pomena	n/a
Bančni nadzorniki	Spremljanje	Posrednega pomena (spremljanje)	Posrednega pomena
Institucionalni			
Delničarji	Imenovanje članov upravnega odbora	Posrednega pomena	Posrednega pomena

se nadaljuje

Tabela 1: Glavni deležniki in njihove odgovornosti v procesu bančnega upravljanja in upravljanja tveganj (nad.)

Glavni akterji	Odgovornost	Pomembnost vloge	
		Na ravni politike	Na operativni ravni
Upravni odbor	Priprava politike, spremljanje učinkov, odobritev sprememb	Ključnega pomena	Pomembno
Izvršni direktor/ji	Vpeljava politik in strategij, vodenje vsakodnevnih dejavnosti	Ključnega pomena	Ključnega pomena
Revizijska komisija/ notranja revizija	Preverjanje skladnosti poslovanja s politiko banke na področju korporativnega upravljanja, upravljanja tveganj in sistemov nadzora	Posrednega pomena (preverjanje skladnosti)	Ključnega pomena
Zunanji			
Zunanja revizija	Ocenjevanje in izražanje mnenj	Posrednega pomena (ocenjevanje)	Zelo pomembno
Zunanji delničarji/javnost	Odgovorno ravnanje	n/a	Posrednega pomena

Vir: H. van Greuning & S. B. Bratanovic, *Analyzing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate Governance and Risk Management*, 2009, str. 43.

V letu 2015 je BCBS (2015, str. 6) izdal izboljšane smernice korporativnega upravljanja v bankah in jih objavil v Načelih bančnega upravljanja (angl. *Corporate governance principles for banks*, v nadaljevanju načela upravljanja). Implementacija načel naj bi bila sorazmerna z velikostjo, kompleksnostjo, strukturo, gospodarsko pomembnostjo, profilom tveganja in poslovnega modela banke oziroma skupine, ki ji banka pripada. V bankah bi morali po potrebi sprejeti ustrezne ukrepe, ki bi bili prilagojeni za banke z manj tveganim profilom, za kompleksnejše banke, ki sprejemajo večja tveganja, in za banke, s katerimi se trguje na borzi. Za sistemsko pomembne finančne institucije se pričakuje, da bodo imele korporativno upravljanje strukturirano tako, da je v sorazmerju z njihovo vlogo in morebitnim vplivom na nacionalno in globalno stabilnost. Načela dobrega korporativnega upravljanja se morajo vpeljati tudi v državne banke oziroma banke, ki imajo državno podporo, ne glede na to, da je podpora začasna.

BCBS (2015, str. 8–43) navaja in opisuje 13 načel upravljanja, ki temeljijo na dobrih praksah korporativnega upravljanja v bankah. Načela upravljanja so naslednja:

- **prvo načelo upravljanja – odgovornost odbora**
Odbor je splošno odgovoren za banko, vključno z odobravanjem in nadziranjem implementacije bančnih strategij, okvira upravljanja in korporativne kulture s strani menedžmenta.
- **drugo načelo upravljanja – usposobljenost in sestava odbora**
Člani odbora morajo biti kvalificirani in to tudi vzdrževati, individualno ali skupinsko, glede na njihovo pozicijo. Razumeti morajo njihov nadzor in vlogo korporativnega

upravljanja ter imeti možnost uveljavljanja dobre in objektivne presoje o poslovanju banke.

- **tretje načelo upravljanja – struktura odbora in prakse**

Odbor mora definirati ustrezno strukturo korporativnega upravljanja in praks za njihovo delo in uvesti upravljaljske prakse za periodično pregledovanje učinkovitosti.

- **četrto načelo upravljanja – menedžment**

Po navodilih odbora in njegovem nadzoru mora menedžment opravljati bančne dejavnosti v skladu s poslovno strategijo, strategijo tveganja, plačevanja in drugih politik, ki jih je predhodno odobril odbor.

- **peto načelo upravljanja – upravljanje skupin**

V skupini ima odbor matične banke vso odgovornost za skupino in za zagotovitev vzpostavitve in delovanja jasnega okvira korporativnega upravljanja, ki je primeren za strukturo, poslovanje in tveganja skupine in posameznih subjektov. Odbor in menedžment morata poznati in razumeti organizacijsko strukturo bančne skupine in tveganja, ki jih predstavlja.

- **šesto načelo upravljanja – oddelek za upravljanje tveganj**

Banke morajo imeti učinkovit in neodvisen oddelek za upravljanje tveganj pod vodstvom glavnega direktorja za področje tveganj,⁴ z zadostnim ugledom, neodvisnostjo, sredstvi in dostopom do odbora.

- **sedmo načelo upravljanja – prepoznavanje tveganj, spremljanje in nadzorovanje**

Tveganja je treba identificirati, spremljati in jih nadzorovati na skupni ravni banke in na individualni ravni posamezne banke. Razvitost oddelka za upravljanje tveganj in notranja struktura nadzora morata slediti spremembam profila tveganja banke, tveganjem v zunanjem okolju in praksam v bančnem sektorju.

- **osmo načelo upravljanja – obveščanje o tveganju**

Učinkovit okvir upravljanja tveganj zahteva tesno komuniciranje o tveganjih v celotni organizaciji, tako znotraj banke kot tudi z odborom in menedžmentom.

- **deveto načelo upravljanja – skladnost poslovanja**

Upravni odbor banke je odgovoren za nadzorovanje menedžmenta skladno s tveganjem banke. Odbor mora vzpostaviti neodvisno funkcijo skladnosti in odobriti politike banke in procese za identificiranje, ocenjevanje, spremljanje in poročanje ter svetovanje o skladnosti tveganja.

- **deseto načelo upravljanja – notranja revizija**

Oddelek notranje revizije mora zagotavljati neodvisnost odboru in menedžmentu ter ju podpirati pri spodbujanju učinkovitega upravljanja in dolgoročne trdnosti banke.

- **enajsto načelo upravljanja – plačilo**

Plače in bonusi morajo biti v banki strukturirani tako, da bodo zagotavljali zdravo korporativno upravljanje in upravljanje tveganj.

- **dvanajsto načelo upravljanja – razkritje informacij in transparentnost**

⁴ Angl. *chief risk officer (CRO)*

Upravljanje bank mora biti delničarjem, depozitorjem, ostalim pomembnim deležnikom in udeležencem ustrezno pregledno.

- **trinajsto načelo upravljanja – funkcija nadzornikov**

Nadzorniki morajo zagotoviti smernice za korporativno upravljanje v bankah in jih spremljati, vključno s celovitimi ocenami in rednim sodelovanjem z odbori in menedžmentom. Nadzorniki morajo zahtevati izboljšave in sanacijske ukrepe, ko je to potrebno, in izmenjavati informacije o korporativnem upravljanju z ostalimi nadzornimi organi.

Laeven (2011, 25. oktober) poudarja, da bi se morali regulativni predpisi oblikovati za vsako strukturo banke posebej in se prilagajati glede na razvitost finančnega upravljanja, saj se upravljaške strukture bank med državami močno razlikujejo. Predpisi naj bi spodbujali trdne spodbude za lastnike, menedžerje in vlagatelje, ne pa bili poenoteni med nacionalnimi gospodarstvi z različnimi upravljavskimi strukturami.

Večje število deležnikov otežuje upravljanje finančnih institucij, medtem ko imajo vlagatelji, depozitorji in regulatorji v bančnem upravljanju neposredni interes. Da lahko reforme korporativnega upravljanja v bankah natančno ocenimo, je zelo pomembno, da razumemo postopke bančnega upravljanja in kako se bančno upravljanje razlikuje od upravljanja v drugih družbah, še posebno v manj reguliranih (Groznič, 2010, str. 9).

2.4.3 Regulacija upravljanja v bankah

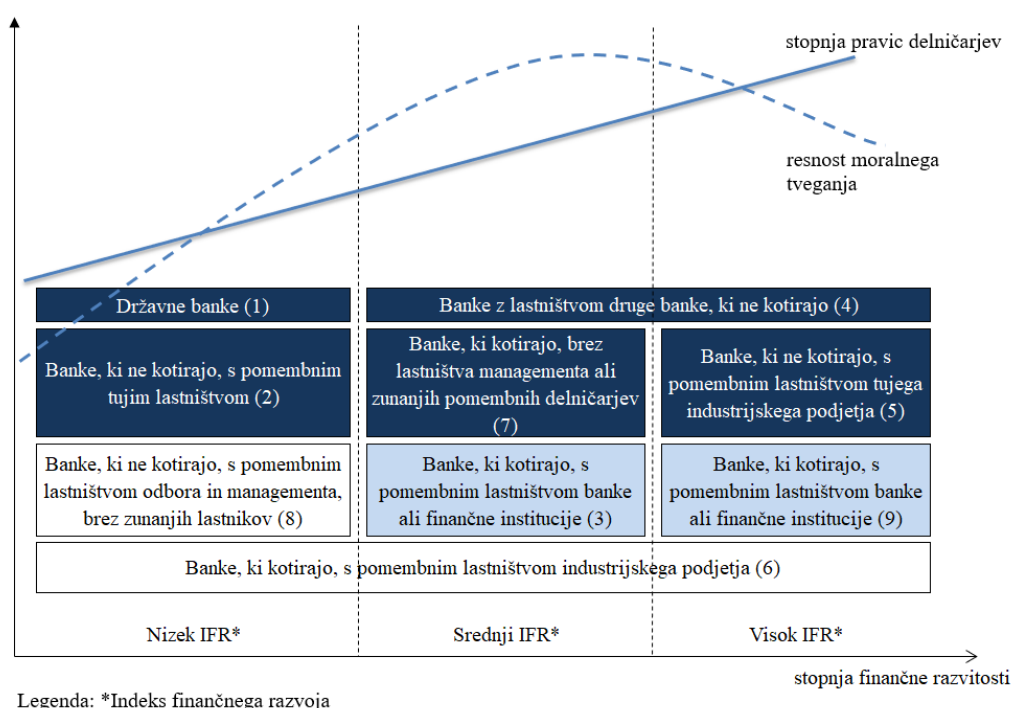
Države predpisujejo bankam stroge regulativne okvire, vključno z omejevanjem lastniške strukture, s čimer preprečujejo koncentracijo moči in nadzora v bankah. Vpliv lastniške strukture in državne regulacije na tveganje v bankah je odvisen predvsem od vloge večinskih lastnikov pri upravljanju banke in pravne zaščite vlagateljev. Vpliv zakonodaje na zaščito vlagateljev je lahko za banke in nefinančne družbe različen. V nefinančnih družbah lahko močna zaščita delničarjev poveča korporativno upravljanje (razlastitev malih delničarjev je omejena), medtem ko manjšinski delničarji bank ne morejo urejati, saj velikokrat nimajo ustreznega znanja in sredstev. Učinkovita pravna zaščita manjšinskih delničarjev lahko zmanjša potrebo po kontrolnem lastniku, kot tudi njegov vpliv na upravljanje banke. Banka, ki ima vzpostavljene ustrezne mehanizme upravljanja in ki posluje v razvitem pravnem okolju, lahko tveganja učinkovito obvladuje (Cocric & Ungureanu, 2007, str. 10).

Polo (2007, str. 6) navaja dva najpogostejša argumenta, ki po navadi utemeljujeta regulacijo bank, in sicer sistemsko tveganje in zaščita depozitorjev. Shema zavarovanja depozitov in vloga centralnih bank kot posojilodajalec v skrajni sili (angl. *lender of last resort*) sta glavna instrumenta države, ki ju je oblikovala za preprečitev bega depozitov, tveganja razširitve krize in ostalih povzročiteljev sistemskega tveganja. Laeven in Levine (2009, str. 271) ugotavljata, da mehanizem zavarovanja depozitov različno vpliva na tveganje, odvisno od

tega, ali ima banka razpršeno ali koncentrirano lastništvo. Ugotavljata, da v primeru ZDA, kjer ima vseh 10 največjih bank razpršeno lastništvo, zavarovanje depozitov nima tako velikega vpliva na prevzemanje tveganj kot na primer v Indiji in Indoneziji, kjer imajo velike banke koncentrirano lastništvo.

Westman (2010, str. 37) meni, da regulativno okolje države, v kateri ima banka sedež, znatno vpliva na lastniško strukturo bank. Lastniško strukturo se da pojasniti s problemom moralnega tveganja, ki ga povzroča shema zavarovanja depozitov, kot tudi s stopnjo pravne zaščite delničarjev. V nadaljevanju je prikazano razmerje med lastniško strukturo bank glede na njihov sedež in stopnjo finančne razvitosti države. Banke so glede na lastniško strukturo razdeljene v devet različnih razredov (glej Sliko 1). Vzorec vsebuje bančne holdinge iz 37 evropskih držav.⁵ Največ bank je v razredu 5, večinoma v državah s skupno zakonodajo, medtem ko je v razredih 8 in 9 razvrščenih najmanj bank. Državne banke v razredu 1 so bolj zastopane v nekdanjih socialističnih državah s slabo zaščito delničarjev. V razredu 7 se pogosteje pojavljajo banke s skandinavsko zakonodajo.

Slika 1: Prikaz lastniških razredov skupaj s stopnjo finančne razvitosti

Vir: H. Westman: *The role of ownership structure and regulatory environment in bank corporate governance*, 2010, str. 30.

⁵ Avstrija, Belgija, Belorusija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Islandija, Italija, Latvija, Liechtenstein, Litva, Luksemburg, Madžarska, Makedonija, Malta, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Rusija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Švica, Turčija, Ukrajina in Velika Britanija.

Intervencija regulatorjev se smatra za dražje nadomestilo za mehanizme nadzora trga. Kaže se predvsem v birokratskih in političnih problemih, ki posegajo v učinkovito funkcionalnost regulatornih agencij, in zaradi različnih ciljev delničarjev in regulatorjev. Maksimiranje vrednosti delničarjev (cilj tržnega mehanizma) ni enako minimiziranju verjetnosti propada (cilj regulatorja) (Prowse, 1997, str. 510).

Cocris in Ungureanu (2007, str. 11) navajata argumente za in proti regulaciji bank s strani države. Reguliranje bank utemeljujeta z dejstvom, da delničarji in depozitorji zaradi kompleksnosti bank in nepreglednega okolja, v katerem banke poslujejo, ne morejo nadzirati menedžmenta v zadostni meri. Regulatorje zanimajo predvsem učinki, ki jih ima korporativno upravljanje na učinkovitost bančnega sektorja, saj je celotno gospodarstvo odvisno od njihovega delovanja. Razlike v delovanju finančnih in nefinančnih družb so marsikoga privedle do spoznanja, da je korporativno upravljanje bank pomemben element regulativnega nadzora gospodarstva.

3 VPLIV TUJIH BANK IN OBLIKE LASTNIŠKIH STRUKTUR

3.1 Internacionalizacija in globalizacija bančnega sektorja

V zadnjih dvajsetih letih je bančni sistem doživel velike spremembe. S finančno deregulacijo in integracijo trgov se je obseg bančnih storitev popolnoma preoblikoval, od tradicionalnih posredniških storitev do cele vrste novih storitev. Ti trendi so v bančnem sektorju vodili k množičnim konsolidacijam in posledično k pomembnim spremembam lastniške in kapitalne strukture (Barry et al. 2011, str. 1327).

Hryckiewicz in Kowalewski (2008) navajata, da so eno najmočnejših internacionalizacij bančnega sistema doživele tranzicijske države. Pojasnjujeta, da so imele konec leta 2006 tuje banke na Madžarskem 63 odstotkov celotne bančne aktive, na Poljskem 75 odstotkov, na Češkem pa se je delež tujih bank povzpел na 96 odstotkov celotne aktive. Tuje banke so imele tako konec leta 2006 v večini tranzicijskih držav v povprečju več kot dve tretjini celotne bančne aktive. Za primerjavo z ostalimi evropskimi državami avtorji Allen, Bartiloro in Kowalewski (2005, str. 22) v svoji študiji navajajo, da so imele leta 2004 med državami članicami EU15 le tri države več kot 50-odstotni delež bančne aktive v tuji lasti: Finska, Luksemburg in Velika Britanija. Berger et al. (2005, str. 1) navajajo, da so med finančnimi krizami spremembo lastniške strukture (iz državnega lastništva v zasebno in iz domačega lastništva v tuje) doživeli tudi bančni sistemi v več državah Vzhodne Azije, večjem delu držav Latinske Amerike in drugod. Te spremembe so večinoma nastale v času, ko so države privatizirale banke in odpravile vstopne ovire, predvsem zaradi kriznih razmer in spremenjene politične ureditve.

Berger, Buch, DeLong in DeYoung (2004, str. 334) menijo, da vodenje finančne institucije v tuji državi lahko za menedžerje predstavlja kar velik izziv. Soočiti se morajo z razlikami v kulturi, jeziku, politiki, etičnih načelih, zakonih in predpisih, poslovnih praksah, pričakovanjih s strani komitentov ter z geografsko oddaljenostjo domače banke do države gostiteljice.

Banke na tujih trgih zasledujejo različne cilje. Nekatere države imajo v bankah prevladujoč delež tujega lastništva, medtem ko ga v drugih državah skoraj ni zaznati. V nadaljevanju navajam najpogostejše razloge za čezmejno širjenje bank. Preučim, ali je prisotnost tujega lastništva bank posledica regulacije bančnih trgov s strani nadzornih institucij ali razlog tiči drugje.

3.1.1 Razlogi za vstop na tuji trg

Najsplošnejši dejavnik vstopa banke na tuji trg so dobičkonosne priložnosti. Te se lahko nanašajo na specifične lastnosti banke, lastnosti države matične banke ali pa na lastnosti države gostiteljice. Med specifičnimi lastnostmi banke je najpogostejši dejavnik velikost banke. V primerjavi z manjšimi bankami se velike banke večkrat širijo v druge države, najpogosteje zaradi večjih strank, ki poslujejo na mednarodnih trgih. Med lastnostmi domače države je najpogostejši dejavnik razvitost trga, na katerem so banke učinkovitejše, hkrati pa imajo konkurenčno prednost v primerjavi s konkurenco v državi gostiteljici (Focarelli & Pozzolo, 2005, str. 2437–2438).

Brealey in Kaplains (1996, str. 578) menita, da se banke zaradi učinkovitosti odločijo za specializacijo posamezne dejavnosti, ki jo nato razširijo na druga geografska območja. Tovrstni premiki lahko deloma razložijo odločitve bank v ZDA in Evropi, da so se reorganizirale bolj po funkcijski kot geografski liniji. Avtorja vidita razloge za širitev na tuje trge tudi v tem, da banke sledijo svojim strankam. Stranke domače banke, ki opravljajo dejavnost v tuji državi, povečujejo povpraševanje po bančnih storitvah v tej tuji državi. Poleg tega domače banke ponujajo svoje storitve tujim podjetjem.

Berger et al. (2004) so opravili študijo finančnih institucij (komercialnih bank, zavarovalnic in institucij trga vrednostnih papirjev) na podlagi čezmejnih združitvev in prevzemov v državah Evrope, Severne Amerike, Azije in Oceanije. Ugotovili so, da so visoko razvite države dovzetnejše za »izvoz« vodstva finančnih institucij ter obenem tudi dovzetnejše za njegov »uvoz«. Čezmejne združitve in prevzemi finančnih institucij so bistveno bolj verjetni med državami, ki so si geografsko blizu, govorijo enak jezik, imajo podoben pravni sistem ter po velikosti podobno obsežno gospodarstvo in podobno stopnjo gospodarskega razvoja. Po drugi strani Berger, DeYoung in Udell (2000, str. 2) navajajo ovire pri vstopu na tuji trg. Težave z lastništvom in vodenjem finančne institucije v tuji državi, ki vključuje upravljanje

in nadziranje z distance, razlike v jeziku, kulturi, valuti in strukturi predpisov med narodi so glavni razlogi, da se banka ne odloči vstopiti na trg.

Galindo, Micco in Serra (2003) menijo, da se banke raje širijo v države, ki imajo podoben pravni sistem. Rezultati njihove analize so pokazali, da lahko pravni sistemi z različnimi izvori vodijo do skoraj 11-odstotnega zmanjšanja čezmejnih dejavnosti bank. Pravne in institucionalne razlike med državami zvišujejo stroške vstopa in zmanjšujejo vključenost bank na tujih trgih.

3.1.2 Oblike vstopa na tuji trg

Goldberg in Saunders (1981, str. 366–367) v svojem delu navajata sedem oblik vstopa bank na tuji trg, izpostavita pa tri najpomembnejše: agencije (angl. *agency*), hčerinske družbe (angl. *subsidiary*) in podružnice (angl. *branch*). Izmed vseh sedmih oblik vstopa je najpreprostejša, a tudi najbolj omejeno predstavništvo (angl. *representative office*). Predstavništvo ne more zbirati depozitov niti dajati posojil, lahko pa posreduje plačila in dokumente o sklenjenem posojilu matični banki. Tovrstna oblika vstopa je lahko predhodna oblika za poznejšo ustanovitev samostojne banke. Po podatkih Banke Slovenije (Letno poročilo BS, 2001, str. 43) sta bili v Sloveniji nazadnje v letu 2001 dani dve dovoljenji za ustanovitev predstavništva tuje banke, leta 2003 (Letno poročilo BS, 2003, str. 38) pa je Banka Slovenije v enem primeru zavrnila dovoljenje za ustanovitev predstavništva tuje banke. Pozneje vse do leta 2016 ni več zaznati dejavnosti v okviru ustanavljanja predstavništev tujih bank. Prva podružnica tuje banke je bila v Sloveniji ustanovljena leta 1999 (Letno poročilo BS, 1999, str. 48). Hurduc in Nitu (2011, str. 44) pri vstopu na tuji trg razlikujeta dve obliki: s popolnoma novim investiranjem, kar vključuje ustanovitev popolnoma nove banke, ali pa s prevzemom nadzorne pozicije v banki države gostiteljice. Prevzemni delež se lahko giblje od 100-odstotnega nakupa kapitala do nakupa manjšinskega deleža. Banka z mednarodnim ugledom ima lahko prednost pri ustanovitvi popolnoma nove banke, še posebno na manj razvitih trgih in v manj stabilnih gospodarstvih, kjer depozitorji iščejo varno banko za polog svojih finančnih sredstev. Po drugi strani pa lahko tuja banka s prevzemom pridobi dostop do lokalnih informacij, znanja in neposredni dostop do depozitov, predvsem ko matična banka sledi strategiji rasti. Stroški prevzema narastejo, če profila banke prevzemnice in prevzete banke nista enaka. V tem primeru se pojavijo stroški prilagajanja strategiji matične banke.

Cerutti, Dell'Ariceia in Martinez Peria (2007) so preučili 100 največjih bank na svetu, ki opravljajo svojo dejavnost v državah Latinske Amerike in Vzhodne Evrope. Ugotavljajo, da države z višjimi davki postavljajo manj omejitev tujim bankam in podružnicam, kar se kaže v večjem številu podružnic. Po drugi strani so hčerinske banke bolj zaželeni, kadar matična banka vstopa na nov trg zaradi širjenja svoje dejavnosti. Avtorji menijo, da so zakonodajni

predpisi, ki urejajo pravnoorganizacijske oblike tujih bank, pomemben dejavnik pri izbiri organizacijske oblike, s katero želi banka vstopiti na tuji trg.

Beck in Martinez Peria (2008, str. 1, 8) navajata, da se je lastniški delež tujih bank v Mehiki med letoma 1995 in 2002 povečal z 2 na skoraj 82 odstotkov. Povečanje je v večini posledica prevzemov domačih (mehiških) bank, in ne ustanavljanja novih bank. Dodajata, da je bilo tudi pet največjih bank prevzetih s strani tujih bank. Med večjimi mednarodnimi bankami, ki so prevzele večino večjih bank v Mehiki, so bile BBVA (Španija), Banco Santander (Španija), Citibank (ZDA), HSBC (GB) in Scotiabank (Kanada).

Glede na študije se veliko bank širi na tuje trge zaradi večje rasti in novih priložnosti. Bančni trgi so v večini za vstop tujih bank odprti, kar je podrobneje predstavljeno v podpoglavju 4.3.1, kjer analiziram, ali države vstop tujim bankam omejujejo in prepovedujejo.

3.2 Primerjava lastniških struktur

3.2.1 Domače in tuje lastništvo

Avtorja Peek in Rosengren (2000, str. 47–48) menita, da je bilo vprašanje odprtosti bančnih trgov tujim bankam že od nekdaj pereča tema. Po eni strani so banke, ki vstopajo na nove trge, bolj kapitalizirane in mednarodno bolj diverzificirane. Tuje banke velikokrat delujejo na več trgih in v primeru krize na določenem trgu uspešneje prenesejo izgube kot domače banke, ki delujejo samo na enem trgu. Ne glede na pozitivne učinke tujih bank se lahko tuje banke lažje umaknejo s prizadetega bančnega trga, saj so manj navezane na komitente države gostiteljice.

Prednosti in slabosti tujih in domačih bank opišeta Claessens in van Horen (2013, str. 5). Menita, da imajo tuje banke, ki so po navadi po velikosti večje, prednost. Lažje si privoščijo naprednejše modele za upravljanje tveganj in tveganja bolj razpršijo, kar pa jim omogoči, da prevzemajo večja tveganja, s čimer si lahko zagotovijo večjo donosnost. Tuje banke dobre politike poslovanja širijo tudi na trge ostalih držav, kar lahko izboljša njihovo produktivnost in zniža stroške financiranja. Prav tako ima tuja banka možnost pridobiti finančna sredstva od svoje matične banke. Po drugi strani avtorja navajata slabosti in ovire, s katerimi se lahko soočajo tuje banke. Domače banke imajo prednost domačega okolja, medtem ko tuje banke razpolagajo z okrnjenimi informacijami o ekonomskem in kulturnem okolju države gostiteljice. Tuje banke so lahko podvržene neenakopravnemu obravnavanju s strani države gostiteljice in njenih komitentov, poleg tega pa jih je na daljavo težje nadzirati. S slabostjo tujih bank se strinjata tudi Mamonov in Vernikov (2017, str. 315), ki na primeru Rusije ugotavljata, da so banke s tujim lastništvom najmanj učinkoviti udeleženci v ruskem bančnem sektorju.

Na podlagi analize bank iz 80-ih držav po svetu Claessens et al. (2001, str. 908) ugotavljajo, da se je z vstopom tujih bank v večini držav zmanjšala dobičkonosnost domačih bank. Ugotavljajo, da se razlike med tujimi in domačimi bankami pojavljajo predvsem zaradi različne baze komitentov, različnih bančnih procesov ter razlik med regulativnimi in davčnimi sistemi. Avtorji dodajajo, da ima število tujih bank, ki vstopajo na trge ostalih držav, večji vpliv kot sam tržni delež, saj se vpliv na konkurenčnost bank bolj občuti ob vstopu tuje banke kot čez čas, ko tuja banka pridobi večji tržni delež. Zmanjšanje omejitev tujim bankam lahko tako prinese tveganje, saj se z večjo konkurenčnostjo zmanjšujejo dobički domačih bank, s čimer se lahko destabilizira finančni sistem, še posebno v državah, ki imajo slabše razvito regulacijo in nadzor. Ne glede na takojšnje posledice vstopa tujih bank pa lahko tuje banke na dolgi rok pripomorejo k izboljšanju funkcionalnosti bančnih trgov države gostiteljice s pozitivnim učinkom na dobrobit komitentov.

Claessens in van Horen (2009, str. 17) menita, da je za uspešnost tujih bank pomembnih več dejavnikov: stopnja razvitosti domače države, konkurenčnost finančnega sektorja države gostiteljice, geografska in kulturna razdalja med domačo državo in državo gostiteljico in nekatere karakteristike banke, kot so velikost, starost in struktura financiranja. Več avtorjev pa ugotavlja, da tuje banke v času krize zmanjšajo kreditiranje gospodarstva bolj kot banke z domačim lastništvom (Allen, Jackowicz, Kowalewski & Kozłowski, 2015, str. 29; Claessens & van Horen, 2012, str. 17). Po drugi strani pa Mihaljek (2011, str. 44) ugotavlja, da so tuje banke reagirale različno. V Mehiki so tuje hčerinske banke v času krize (še posebno tiste, katerih matične banke so bile v težavah) prvotno zmanjšale kreditiranje hitreje kot ostale banke, čeprav so pozneje omejile kreditiranje tudi domače banke. Tuje hčerinske banke so začele posojati matični banki, ki je bila v krizi. Na Madžarskem je bil vpliv drugačen. Pri tujih hčerinskih bankah ni bilo zaznati nikakršnega zmanjšanja financiranja. Poleg tega jim je matična banka za povečanje njihove stabilne pozicije zagotovila dodatna sredstva v obliki deviznega financiranja, znotraj skupine pa povečala vlogo valutnih zamenjav. Na Poljskem so tuje banke zmanjšale posojila podjetjem in povečale posojila prebivalstvu hitreje kot domače poljske banke. Tuje banke so še vedno posojale v drugih valutah, medtem ko so poljske banke raje posojale v domači valuti.

Miller in Parkhe (1998, str. 360) vidita prednost tujih bank v tem, da lahko multinacionalne banke s pridobivanjem sredstev v tujih državah zmanjšajo variabilnost dobičkov v primerjavi z domačo banko. Razpršenost bančnih sredstev temelji na predpostavki, da so kreditni trgi med državami manj kot popolno korelirani.

Peek in Rosengren (2000, str. 60–61) ugotavljata, da se je v Argentini, Braziliji in Mehiki nadaljevala rast tujih hčerinskih bank ne glede na ekonomske probleme, ki so pestili države v 80. letih. Tuje hčerinske banke se zaradi ekonomskih problemov niso umaknile, ampak so v tem videle priložnost za širjenje, ali prek podružnice ali pa znotraj hčerinske družbe. Avtorja dodajata, da to ne drži za off-shore posojila, ki se v kriznih obdobjih včasih omejujejo. Države, ki jih skrbi stabilnost posojil tujih bank, bi tako morale bolj spodbujati posojanje

med državami prek fizičnih hčerinskih bank kot prek off-shore posojil. Poleg tega imajo hčerinske banke prednost iz naslova nadzorovanja, saj obstaja velika verjetnost, da bodo poslovale podobno kot domače banke, medtem ko nadzornik države gostiteljice težje spremlja in vpliva na off-shore posojanje. Avtorja dodata, da razumevanje finančnega stanja in motivacije tujih bank predstavlja pomembno vprašanje za nadzornike. V Argentini, kjer je več kot polovica bančnega sektorja pod tujim nadzorom, postaja vse pomembnejše razumevanje upravljanja tujih bank in tujih nadzornih institucij. Medtem ko se izboljšuje mednarodni nadzor, se mora izboljšati tudi koordinacija med nadzorniki. Večje spremembe s strani nadzornih institucij ali s strani menedžmenta banke lahko vodijo k omejevanju oziroma krčenju finančnega sistema države gostiteljice in se odražajo v lokalnem gospodarstvu. Avtorja nadalje menita, da je raznolikost tujih lastnikov bank dobrodošla, saj se morebitna kriza v kateri koli tuji državi v državi gostiteljici ne odrazi tako močno, kot bi se, če bi vse tuje banke izvirale iz samo ene države. Prisotnost tujih hčerinskih bank lahko potencialno prinese velike prednosti za državo gostiteljico, kot je na primer vpeljava novih tehnologij in menedžmenta, s čimer se lahko pospeši njena finančno razvitost.

Claessens et al. (2001, str. 903–905) so razčlenili uspešnost tujih in domačih bank glede na njihov dohodek. Opazajo, da imajo tuje banke v povprečju najmanjše obrestne marže v najbolj razvitih državah in da so tudi precej nižje v primerjavi z domačimi bankami v zgornji polovici srednje razvitih in najbolj razvitih državah. Po drugi strani tuje banke dosegajo višje obrestne marže kot domače banke v nerazvitih in spodnji polovici srednje razvitih državah. Režijski stroški, davki in neto donosnost tujih bank v nerazvitih državah so relativno visoki, medtem ko so te vrednosti v razvitih državah za tuje banke precej nižje. Menijo, da višji stroški (ne glede na nižje plače v nerazvitih državah) izhajajo iz prekomernega zaposlovanja in težav pri ocenjevanju posojil, saj so tuje banke v slabši poziciji glede pridobivanja informacij, identificiranja dobrih posojil, ali pa zaradi konservativnejše politike tuje banke. Avtorji ugotavljajo, da so obrestne marže najvišje v državah Latinske Amerike in tranzicijskih državah. V Aziji in državah Latinske Amerike imajo tuje banke višje obrestne marže kot domače v manj razvitih državah. Tuje banke imajo višje davke kot domače samo v državah Latinske Amerike, samo v Aziji in državah Latinske Amerike pa tuje banke dosegajo precej višjo neto donosnost kot domače banke.

Medtem ko je splošno sprejeto mnenje, da tuje banke ugodno vplivajo na razvoj finančnega sektorja države gostiteljice, Beck in Martinez Peria (2008, str. 18, 24–25) ugotavljata, da tuje banke izbirajo kakovostnejše posojilojemalce (premožnejše in bolj urbane stranke). V študiji ugotavljata, da se po prevzemu domače banke s strani tuje banke verjetnost prisotnosti bank v sosednji občini poveča, medtem ko se število depozitov in posojil zmanjša. Pozitiven vpliv je viden predvsem v urbanih območjih, medtem ko je v ruralnih in revnejših območjih negativen vpliv močnejši. Tuji prevzemi imajo pozitiven vpliv na prodor podružnic izključno v urbanih in bogatih območjih. Upad depozitnih računov in posojil je lahko rezultat zmanjšanja povpraševanja zaradi višjih cen ali nedenarnih ovir, ki so jih postavile tuje banke.

Višje cene se lahko odražajo v ponudbi boljših storitev, lahko pa pomenijo željo tujih bank, da privabijo premožnejše stranke.

Mian (2006, str. 1467) ugotavlja, da so tuje banke v manj razvitih državah manj naklonjene poslovanju s podjetji na podlagi mehkih informacij. Ta podjetja so večinoma manjša, locirana v manjših mestih, podjetja, ki iščejo prvo posojilo, ali pa podjetja, ki iščejo dolgoročno financiranje. Ugotavlja, da so tuje banke v primeru nezmožnosti odplačevanja posojil pri izterjavi tudi za več kot polovico manj uspešne od domačih bank. Domače banke v nerazvitih državah imajo tako višje stopnje poplačil. Ker tuje banke raje posojajo na podlagi trdih informacij, tako utrpijo dodatne informacijske stroške in stroške agencij.

3.2.2 Državno in zasebno lastništvo

V zadnjih treh desetletjih se je vloga državnih bank močno zmanjšala v večini razvijajočih se držav, kjer v povprečju predstavljajo manj kot 50-odstotni delež. Ne glede na zmanjševanje tržnega deleža državnih bank imajo še vedno močen vpliv v državah Vzhodne Azije, Srednjega Vzhoda, Severne Afrike in Južne Azije. V ostalih državah državne banke niso vodilni lastniki bank, ostajajo pa pomemben člen s tržnim deležem 20–50 odstotkov (Farazi et al., 2011, str. 1–2).

Državno lastništvo opisujejo La Porta et al. (2002, str. 266–267), pri čemer razlikujejo dva vidika. Prvi, bolj optimističen, je razvojni vidik, ki pravi, da državno lastništvo prek državnih sredstev spodbuja dolgoročne strateške projekte in prispeva k večji gospodarski rasti. Drugi, bolj negativen, je politični vidik, ki pravi, da državno lastništvo zaradi političnih motivov izrablja sredstva banke za svoje politične namene. Farazi et al. (2011, str. 25) neučinkovitost državnih bank vidijo v presežnem zaposlovanju, višjih stroških in slabši kakovosti bančne aktive. S političnim vidikom se strinjajo tudi Berger et al. (2005, str. 25), ki menijo, da so banke v državnem lastništvu na dolgi rok v povprečju manj učinkovite kot banke v domačem ali tujem lastništvu.

Stiglitz (1994, str. 33) meni, da ima država v primerjavi z zasebnim sektorjem veliko moč, ki izvira iz prisile in prepovedi, po drugi strani pa ima ovire in omejitve, ki izhajajo iz kapitalskih ovir, in omejeno sposobnost k obvezi, kar jo naredi manj učinkovito od zasebnega sektorja. Enako menita tudi Hau in Thum (2009, str. 24), ki sta analizirala 29 največjih bank v Nemčiji. Ugotavljata, da so bile državne banke v zadnji finančni krizi sistematično manj učinkovite kot banke v zasebni lasti. Izgube na podlagi velikosti bilančnih vsot so bile v državnih bankah v povprečju dvakrat višje kot v zasebnih bankah. Menita, da imajo državne banke slabše vzpostavljen nadzor nad menedžerji, so bolj izpostavljene tveganju, v času krize pa so utrpеле večje izgube.

La Porta et al. (2002, str. 290) menijo, da je večje državno lastništvo bank povezano s poznejšim razvojem finančnih trgov, manjšo gospodarsko rastjo in manjšo rastjo produktivnosti. Po drugi strani Barth et al. (1999) ugotavljajo, da so banke z državnim lastništvom zastopane v večjem številu v državah, ki imajo slabše razvit finančni sistem.

Berger et al. (2006, str. 2–3) navajajo, da imajo državne banke pogosto neposredne mandate, da služijo določenim vrstam poslovanja, kot so mala podjetja z omejenim dostopom do financiranja iz zasebnega sektorja, državna podjetja, podjetja v ruralnih predelih in drugi prioritetni sektorji. Avtorji dodajajo, da imajo državne banke, v primerjavi s tujimi in domačimi bankami, najmanjšo verjetnost, da bodo umaknile poslovanje, četudi so v slabem finančnem stanju. Državne banke imajo na splošno največjo državno podporo pri zagotavljanju zaščite pred propadom ali pa v primeru umika posojil zaradi slabega finančnega položaja. Državne banke pogosto tolerirajo slabo uspešnost odplačevanja posojil, kar se odraža v visokih deležih slabih posojil.

Shen et al. (2013, str. 27–28) so ponovno preučili vprašanje, ali so državni lastniki bank slabši od zasebnih. Vzeli so podatke od leta 1993 do 2007, pri čemer so državne banke razdelili v tri skupine: državne banke, ki prevzamejo banke v težavah, normalne banke in državne banke, ki ne prevzamejo nobene banke. Menijo, da niso vsi tipi državnih bank manj učinkoviti od zasebnih bank. Neučinkovite državne banke so le tiste, ki prevzamejo banko v težavah. Pri tem dodajo, da so tovrstni primeri najpogostejši, saj delujejo na zahtevo vlade. V ostalih dveh primerih, ko državna banka prevzame normalno delujočo banko ali pa ne prevzame nobene, avtorji ugotavljajo, da državne banke delujejo enako učinkovito kot zasebne. Pri tem dodajajo, da za izboljšanje učinkovitosti državnih bank vlada ne bi smela dajati pretiranih usmeritev.

Ne glede na nenaklonjenost državnemu lastništvu Perotti (2004, str. 5–6) navaja dva argumenta, ki favorizirata državno poseganje v lastništvo bank z namenom zmanjšanja tržnih nepravilnosti (zunanjí učinki, naravni monopoli, visoki informacijski stroški in javne dobrine). Prvi primer izpostavlja nezmožnost vlade, da bi oblikovala trgu prijazen davčni sistem in regulativne politike, s čimer bi privabila zasebne vlagatelje. Država v tem primeru nastopi kot substitut zasebnega lastništva zaradi nezainteresiranosti zasebnih vlagateljev, da bi nadalje financirali ogromne naložbe, ki so bile predmet političnih odločitev v preteklosti. Drugi primer izvira iz problema vpeljave učinkovitega nadzora nad zasebnimi lastniki bank (problem zavezanosti zasebnikov). Regulatorji so nemočni in nezmožni, da bi izvajali nadzor nad odločitvami zasebnih lastnikov, zato vmes poseže država. Avtor za primer navaja Rusijo, kjer so zasebne banke izkoriščale depozitorje oziroma mehanizme zavarovanja depozitov. Vmes je posegla država, prevzela nadzor in tako zaščitila depozitorje in morebitne ostale negativne posledice, ki bi jih dejanja zasebnih lastnikov lahko povzročila ostalim deležnikom. Ne glede na to, ali država učinkovito posega v urejanje tržnih nepravilnosti, avtor poudarja, da je bolj smiselno razpravljati o posledicah in oblikah državnega lastništva, pri čemer je pomembno, da javnost dovolj kritično opazuje in

zagotavlja ravnovesje med političnimi nameni in javno blaginjo. Avtor dodaja, da zasebno lastništvo v nerazvitih državah težje dosega svoj potencial. To še posebno velja, kadar je težko vzpostaviti regulativni nadzor, ki bi zasebne lastnike vodil do socialno in ekonomsko sprejemljivih odločitev.

3.2.3 Razpršeno in koncentrirano lastništvo

Caprio, Laeven in Levine (2007, str. 15–16) so analizirali vzorec 244 bank, ki kotirajo na borzi, iz 44 držav po svetu. Medtem ko ima 90 odstotkov bank v Kanadi, ZDA in na Irskem razpršeno lastništvo, 21 držav (med njihovimi največjimi bankami) nima niti ene banke, ki bi imela razpršeno lastništvo. V poprečju je med posameznimi državami le 25 odstotkov bank z razpršenim lastništvom, kar pomeni, da ima 75 odstotkov večjih bank, ki kotirajo na borzi, pomembnejšega lastnika z več kot 10-odstotnim deležem volilnih pravic. Od teh pomembnih delničarjev je v 52 odstotkih to družina. Nadalje, v 17 odstotkih držav družine nadzorujejo 50 ali več odstotkov bank. Na drugi strani v 29 državah država ni pomembnejši lastnik v nobeni banki, medtem ko je v Egiptu, Grčiji, Indiji, Indoneziji in na Tajskem država pomemben lastnik v več kot polovici bank. Avtorji ugotavljajo (str. 29), da, razen nekaterih izjem z močno pravno zaščito delničarjev, banke po različnih državah sveta nimajo razpršenega lastništva. Banke so v večini nadzorovane s strani družin ali države.

Iannotta et al. (2007, str. 2147) ugotavljajo, da je večja koncentracija lastništva v bankah povezana z bolj kakovostnim portfeljem posojil, manjšim tveganjem sredstev in manjšim tveganjem insolventnosti, medtem ko se dobičkonosnost znatno ne razlikuje med bankami z razpršenim in koncentriranim lastništvom. Dodajajo, da imajo banke z razpršenim lastništvom višje razmerje med operativnimi stroški in na enoto dobičkonosnimi sredstvi kot banke s koncentriranim lastništvom.

Shehzad, de Haan in Scholtens (2010) so v študiji vpliva koncentriranega lastništva prišli do več ugotovitev. Lastniške deleže so razdelili v tri skupine, in sicer v skupine, kjer ima lastnik nad 10, nad 25 in nad 50 odstotkov delnic banke. Če ima lastnik nad 10 ali nad 25 odstotkov delnic, to ne vpliva na količnik kapitalske ustreznosti, medtem ko v primeru, da ima lastnik nad 50 odstotkov delnic, pozitivno vpliva na količnik kapitalske ustreznosti. Ugotavljajo, da na močno reguliranih trgih, kot je bančni trg, regulacija vodi do učinkovitejšega discipliniranja menedžerjev, kar obenem zmanjšuje koristi nadzora lastnikov. To pomeni, ko je regulativni nadzor močnejši, je koncentracija lastništva manj pomembna. Kadar imata dva ali trije delničarji skupno lastništvo, obstaja možnost, da se portfelj posojil poslabša. To izhaja iz predpostavke, da lahko večje število obvladujočih delničarjev, zaradi različnih interesov med njimi, vodi do neučinkovitega odločanja. V bankah, kjer je samo en obvladujoči delničar, sta nadzor in spremljanje menedžmenta učinkovitejša, kar vodi do manjšega deleža slabih posojil. V primeru slabega regulativnega nadzora je koncentracija lastništva pomembnejša. Bolj koncentrirano lastništvo lahko nadomesti pomanjkljivo

zaščitene manjšinske delničarje, večja moč nadzora pa izboljša poslovanje banke. Avtorji izpostavljajo, da bi morali zakonodajalci posvetiti posebno pozornost bankam z razpršenim lastništvom, kjer nima noben delničar obvladujočega deleža. V teh bankah se lahko zaradi različnih interesov delničarjev in pogajanj med njimi sprejemajo manj optimalne odločitve. Nadzorni mehanizmi bi se zato morali oblikovati že z zakonodajo.

4 ANALIZA ANKETE SVETOVNE BANKE

Svetovna banka je med letoma 2011 in 2012 opravila Anketo o regulaciji in nadzoru bank (angl. *Bank Regulation and Supervision Survey*, v nadaljevanju Anketa). Anketa je razdeljena na štirinajst delov, pri čemer vsak del pokriva določeno temo. Teme si po vrsti sledijo takole: vstop na bančni trg (angl. *entry into banking*), lastništvo (angl. *ownership*), kapital (angl. *capital*), bančne dejavnosti (angl. *activities*), zahteve zunanje revizije (angl. *external auditing requirements*), korporacijsko upravljanje bank (angl. *bank governance*), zahteve po likvidnosti in diverzifikaciji (angl. *liquidity and diversification requirements*), sheme zaščite depozitorjev (angl. *depositor (savings) protection schemes*), razvrščanje sredstev, rezervacije in odpisi (angl. *asset classification, provisioning, and write-offs*), računovodski postopki/razkritje informacij (angl. *accounting/information disclosure*), disciplina/problematične institucije/izstop (angl. *discipline/problem institutions/exit*), nadzor (angl. *supervision*), značilnosti bančnega sektorja (angl. *banking sector characteristics*) in zaščita potrošnikov – komitentov (angl. *consumer protection*). Vprašalnik je skupno izpolnilo 142 držav, podatki pa se v večini nanašajo na leto 2010. V magistrskem delu uporabljam podatke iz prvega in drugega poglavja, in sicer na temo vstopa tujih bank in lastništva. Najprej obravnavam lastništvo bank, kjer preučujem, kako nadzorne institucije v posameznih državah nadzirajo in urejajo vprašanje primernosti lastnikov bank, ali obstaja zgornja meja lastništva, ki ga ima lahko posameznik v banki, in ali lahko nadzornik nasprotuje kvalificiranemu lastniku, ko presoja lastništvo banke. Preučim, ali države urejajo problem lastništva povezanih oseb (družina, poslovne organizacije ipd.) in kako je urejeno področje lastnikov bank, kot so nefinančne in nebančne finančne institucije. Na temo vstopa tujih bank analiziram, ali države omejujejo vstop tujim bankam in ali je odstotek tujega lastništva v domači banki navzgor omejen. Vse države, ki so sodelovale v Anketi, razdelim v tri skupine: države članice EU, ZDA in ostale države. Skupno število držav članic EU, ki so odgovorile na vprašalnik, je 26, medtem ko je poleg ZDA še 115 držav iz vsega sveta (za seznam vseh držav glej Prilogo 1). Regulacijo lastništva in vstopa tujih bank primerjam tudi na podlagi razvitosti držav. Med seboj primerjam dve skupini, in sicer razvite države (angl. *advanced economies*) in države v razvoju (angl. *developing countries*). Razvite države razdelim glede na razvrstitev IMF in Centralne obveščevalne agencije (angl. *Central Intelligence Agency*, v nadaljevanju CIA). Seznam 35 razvitih držav je v Prilogi 2, seznam 107 držav v razvoju pa v Prilogi 3.

4.1 Merila za ocenjevanje primernosti lastnika banke

Nadzorne institucije v večini držav postavijo merila, ki jih mora bodoči kvalificirani imetnik deleža banke (v nadaljevanju kvalificirani imetnik) izpolnjevati, da pridobi dovoljenje nadzornika. Če kandidat ne izpolnjuje minimalnih zahtev, ga lahko nadzornik tudi zavrne. Regulatorji tako s selekcijo potencialnih lastnikov bank zmanjšajo tveganje neodgovornega ravnanja lastnikov, kar bi lahko ogrozilo ugled banke ali pa celo njeno poslovanje. Anketa zajema podatke iz leta 2010, pri določenih državah pa se pojavljajo tudi nepopolni odgovori. V tem primeru sem države iz posamezne sekcije izvzela, kar posledično celotno populacijo nekoliko zmanjša.

Tabela 2 prikazuje države, razdeljene na države članice EU, ZDA in ostale države, ki od potencialnega kvalificiranega imetnika zahtevajo izpolnjevanje določenih meril. Za vsako skupino držav je za posamezno merilo naveden odstotek, koliko držav v skupini zahteva, da bodoči kvalificirani lastnik banke izpolnjuje merilo.

*Tabela 2: Merila, ki jih mora izpolnjevati kvalificirani lastnik banke
(razdelitev držav v tri skupine)*

Država v %	Minimalna stopnja izobrazbe	Minimalna stopnja finančnega/bančnega znanja	Finančna zmogljivost	Brez kazenske evidence	Brez evidence stečaja	Brez nasprotja interesov
Države članice EU	33 %	50 %	96 %	92 %	92 %	83 %
ZDA	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Ostale države	41 %	59 %	94 %	96 %	94 %	82 %
Slovenija	0 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Vse države skupaj	39 %	57 %	93 %	94 %	93 %	82 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Na podlagi smernic za izpolnjevanje ankete je pod prvim merilom (minimalna stopnja izobrazbe) mišljena zahtevana formalna izobrazba, na primer univerzitetna izobrazba, pod drugim merilom (minimalna stopnja finančnega in/ali bančnega znanja) zahtevane informacije o doseženih specifičnih treningih in/ali minimalnem številu let izkušenj v finančnem sektorju, pod tretjim merilom (finančna zmogljivost) informacije bodočega lastnika o osebni neto vrednosti oziroma finančnih izkazih, pod četrtem merilom (brez kazenske evidence) zahtevani dokazi o nekaznovanosti, ki se nanašajo tako na policijske kot sodne evidence kazenskih obsodb. Peto merilo (brez evidence stečaja) se nanaša na formalne sodne izjave o stečaju bodočega lastnika ali na sodelovanje ali odgovornost za stečaj v družbi, v kateri je bodoči kvalificirani lastnik opravljal funkcijo na vodstvenem položaju. Zadnje, šesto merilo (brez nasprotja interesov) pa se nanaša na ugotovitve nadzornika, da bodoči kvalificirani lastnik ne bo oviran pri vlogi upravljanja banke zaradi morebitnih

zunanjih poslovnih interesov, ki ne sovpadajo s položajem banke (The World Bank, 2011, str. 9–10).

ZDA so na vsa vprašanja odgovorile nikalno, kar pomeni, da nadzornik ne preverja nobenega od navedenih šestih meril. Glede na to, da v ZDA prevladuje razpršeno lastništvo, je ločitev nadzora od lastništva večja. V tem primeru imajo menedžerji večjo moč, saj jih lastniki zaradi nekoncentrirane moči težje nadzirajo. V primeru ZDA bi bilo tako bolj smiselno regulirati nadzor nad menedžmentom. Med državami članicami EU je najpogostejša zahteva, ki jo mora bodoči lastnik banke izpolnjevati, finančna sposobnost oziroma moč. Zahteva jo 96 odstotkov držav članic EU, ki so podale odgovor. Med državami članicami EU (in razvitimi državami) Danska in Nemčija nista podali odgovorov, zato nista zajeti v populaciji. Med ostalimi državami je nekaznovanost bodočega lastnika najpogostejše merilo. Najmanj držav, tako med državami članicami EU kot ostalimi državami, zahteva, da ima bodoči lastnik minimalno stopnjo izobrazbe.

Tabela 3 prikazuje podatke o izpolnjevanju meril kvalificiranega imetnika glede na razvitost držav. Države so glede na metodologijo IMF in CIA razdeljene na razvite države in države v razvoju.

*Tabela 3: Merila, ki jih mora izpolnjevati kvalificirani lastnik banke
(razdelitev držav glede na razvitost)*

Država v %	Minimalna stopnja izobrazbe	Minimalna stopnja finančnega/bančnega znanja	Finančna zmogljivost	Brez kazenske evidence	Brez evidence stečaja	Brez nasprotja interesov
Razvite države	27 %	52 %	91 %	88 %	91 %	76 %
Države v razvoju	43 %	58 %	94 %	96 %	93 %	84 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

V nadaljevanju v štirih podpoglavjih podrobneje predstavim zgornje ugotovitve Ankete. Zaradi preprostejše interpretacije sem prvo in drugo merilo združila v prvem podpoglavju, prav tako četrto in peto merilo, ki sta predstavljeni v tretjem podpoglavju. V posameznem podpoglavju dodatno analiziram podatke iz Tabele 3 s pomočjo statističnega hi-kvadrat testa, kjer preizkusim hipotezo neodvisnosti, in sicer, ali je razvitost države soodvisna od posameznega merila. Ničelna hipoteza tako domneva, da med razvitimi državami in državami v razvoju ter posameznim merilom obstaja medsebojna neodvisnost, alternativna hipoteza pa domneva, da med razvitimi državami in državami v razvoju ter posameznim merilom obstaja soodvisnost. Rezultati hi-kvadrat testov so priloženi v Prilogi 4.

4.1.1 Izobraženost lastnikov

Od vseh šestih meril, ki jih nadzornik pri kvalificiranem imetniku lahko preverja, je v državah EU, ki so podale odgovore, najmanj pomembna minimalna stopnja izobrazbe (glej Tabelo 2). Preverjajo jo v samo 33 odstotkih držav EU. Nekoliko večji odstotek držav članic EU preverja finančno in/ali bančno znanje, a le v polovici držav EU. Glede na to, da je funkcija lastnika nadzor nad poslovanjem menedžmenta banke, bi moral lastnik dobro poznati dejavnosti banke, še posebno, ker so banke kompleksne in za gospodarstvo izrednega pomena. Ne glede na to, da je pritrdilno odgovorila samo polovica držav EU, je poznavanje bančništva in financ za lastnike pomembno, kot kaže raziskava Svetovne banke, pa ni odločilno merilo. Odstotek v ostalih državah, ki so odgovorile na vprašanje, je nekoliko večji, in sicer merilo minimalne stopnje izobrazbe preverjajo v 41 odstotkih držav, merilo minimalnega finančnega in/ali bančnega znanja pa 59 odstotkov držav.

Če primerjam podatke iz Tabele 3, vidim, da je merilo minimalne stopnje izobrazbe lastnika v razvitih državah za 16 odstotnih točk manj pomembno kot med državami v razvoju (med državami članicami EU in ostalimi državami je razlika 8 odstotnih točk). Ena od mogočih razlag za večjo pomembnost izobrazbe med državami v razvoju je lahko ta, da je v razvitih državah večji delež izobraženega prebivalstva in merilo minimalne stopnje izobrazbe ni tako pomembno, ker je v veliko primerih že izpolnjeno. V razvitih državah se merilo tako preverja v 27 odstotkih odgovorjenih držav, medtem ko se v državah v razvoju preverja v 43 odstotkih. Nekoliko manj razlik med državami (za 6 odstotnih točk) je pri zahtevi o izpolnjevanju minimalne stopnje finančnega in/ali bančnega znanja. 52 odstotkov razvitih držav zahteva izpolnjevanje merila, medtem ko je takih držav v razvoju 58 odstotkov. Na podlagi hi-kvadrat testa ne morem zavrnila ničelne hipoteze in zaključujem, da ne morem z gotovostjo trditi, da razvitost države vpliva na zahtevo po minimalni stopnji izobrazbe ali na zahtevo po minimalnem finančnem in/ali bančnem znanju. Statistika v višini 0,105 (minimalna stopnja izobrazbe) oziroma 0,487 (minimalna stopnja finančnega in/ali bančnega znanja) presega stopnjo značilnosti v višini 0,05 (glej Sliko 1 in 2 v Prilogi 4).

4.1.2 Finančna zmožnost lastnikov

Iz Tabele 2 lahko razberem, da je med državami članicami EU, ki so podale odgovore, najpomembnejši pogoj, ki ga mora izpolnjevati kvalificirani imetnik, finančna zmožnost. To pomeni, da v 96 odstotkih držav članic EU, ki so odgovorile na vprašanje, nadzorne institucije preverjajo finančno moč kvalificiranega imetnika. V 4 odstotkih držav članic EU finančnega stanja bodočih lastnikov ne preverjajo.

Nadzorna institucija preverja, ali ima bodoči imetnik kvalificiranega deleža lastništva v banki zadosten finančni kapital, s katerim bi banki pomagal, ko bi bilo potrebno. Če je bodoči kvalificirani lastnik fizična oseba, nadzorna institucija preverja neto vrednost premoženja, v

primeru pravne osebe pa preverja finančne izkaze družbe. V primeru spremembe politike banke na bolj tvegano ali pa na zahtevo regulatorja morajo biti lastniki zmožni banko finančno podpreti.

Če primerjam odgovore držav, razdeljene glede na razvitost (glej Tabelo 3), je merilo finančne sposobnosti nekoliko pomembnejše v državah v razvoju (finančno zmožnost bodočega lastnika preverja 94 odstotkov držav v razvoju in 91 odstotkov razvitih držav). Med razvitimi državami izpolnjevanje pogoja ne zahtevajo v državah ZDA in na Jerseyju, med državami v razvoju pa v Etiopiji, Kazahstanu in Katarju. Na podlagi hi-kvadrat testa ne morem zavrniti ničelne hipoteze in zaključujem, da ne morem z gotovostjo trditi, da razvitost države vpliva na zahtevo po finančni zmožnosti bodočega lastnika. Statistika v višini 0,502 presega stopnjo značilnosti v višini 0,05 (glej Sliko 3 v Prilogi 4).

4.1.3 Kazenska evidenca in evidenca stečaja

V državah EU je drugo najpomembnejše merilo (za finančno zmožnostjo lastnika) pogoj, da bodoči kvalificirani imetnik v preteklosti ni bil kazensko preganjan in da v preteklosti ni bil udeležen pri stečaju družbe. Tabela 2 prikazuje, da morata biti obe merili izpolnjeni v 92 odstotkih držav članic EU, ki so podale odgovore. Med ostalimi državami, ki so izpolnile vprašalnik, je merilo, da bodoči lastnik nima kazenske preteklosti, še nekoliko pomembnejše – zahteva ga 96 odstotkov držav. Z izpolnjevanjem tega merila nadzornik povečuje zaupanje javnosti v lastnike bank in posledično v banko, saj lahko zmanjša verjetnost, da se bo bodoči lastnik posluževal kakršnih koli goljufij ali zlorab položaja. 94 odstotkov ostalih držav preverja, ali je bil bodoči kvalificirani imetnik v preteklosti udeležen v stečaju, kar je za dve odstotni točki manj kot pri merilu kazenske evidence.

V primeru delitve držav glede na razvitost (glej Tabelo 3) nekoliko večji odstotek razvitih držav preverja evidenco stečaja bodočega lastnika (91 odstotkov držav). Merilo, da je bodoči lastnik brez kazenske evidence, preverja 88 odstotkov razvitih držav. Med razvitimi državami merila ni treba izpolnjevati bodočim lastnikom bank na Jerseyju, Novi Zelandiji, v Veliki Britaniji in ZDA. Med državami v razvoju nadzornik pogosteje preverja kazensko preteklost kvalificiranega lastnika kot merilo evidence stečaja. Nadzorna institucija v 96 odstotkih držav preverja, ali ima kvalificirani lastnik kazensko evidenco. Merila ne preverjajo države Jordanija, Namibija, Poljska in Tadžikistan. Večina držav daje velik pomen merilu, da imajo bodoči lastniki moralne vrednote ter upoštevajo zakonodajo in predpise. Pomembno je, da lastniki bank delujejo odgovorno in v skupno dobro, da ne izrabljajo svoje moči in ne težijo k tveganeu poslovanju, kar bi lahko povečalo verjetnost bančnega bankrota. Na podlagi hi-kvadrat testa ne morem zavrniti ničelne hipoteze in zaključujem, da ne morem z gotovostjo trditi, da razvitost države vpliva na zahtevo, da je bodoči lastnik banke brez kazenske evidence, oziroma na zahtevo, da je bodoči lastnik brez

evidence stečaja. Statistika v višini 0,072 oziroma 0,639 presega stopnjo značilnosti v višini 0,05 (glej Sliko 4 in Sliko 5 v Prilogi 4).

4.1.4 Nasprotje interesov

Med državami EU, ki so podale odgovor na vprašanje, ali nadzornik preverja, da kvalificirani imetnik ni v nasprotju interesov, je omenjeno merilo četrto najpomembnejše merilo (glej Tabelo 2), ki ga preverjajo nadzorne institucije (v 83 odstotkih držav). Malenkost manjša pomembnost nasprotja interesov se kaže v ostalih državah, med katerimi, v 82 odstotkih odzvanih državah, nadzorniki preverjajo povezave med družino, znotraj organizacije in med ostalimi morebitnimi zunanjimi povezanimi osebami. Nadzornik poskuša s preverjanjem povezanih oseb zmanjšati možnost, da bi lastnik uporabil banko za financiranje svojih projektov ali projektov podjetij družine, tesnih prijateljev in ostalih sorodnikov, s čimer bi škodoval banki. Med državami EU, ki so podale odgovor, merila ne preverjajo nadzorniki v Litvi, na Poljskem, Portugalskem in v Veliki Britaniji.

V primeru delitve držav po razvitosti (glej Tabelo 3) je merilo nasprotja interesov pogosteje preverjeno med državami v razvoju. Med državami v razvoju je 84 odstotkov držav odgovorilo pritrdilno, medtem ko je med razvitimi državami pritrdilno odgovorilo 76 odstotkov držav. Med razvitimi državami nasprotja interesov bodočih lastnikov bank ne preverjajo v Avstraliji, Kanadi, na Jerseyju, v Litvi, na Norveškem, Portugalskem, v Veliki Britaniji in ZDA. Med državami v razvoju merila ne preverjajo v 17 od 104 držav. Na podlagi hi-kvadrat testa ne morem zavrniti ničelne hipoteze in zaključujem, da ne morem z gotovostjo trditi, da razvitost države vpliva na zahtevo, da bodoči lastnik ni v nasprotju interesov (glej Sliko 6 v Prilogi 4). Statistika v višini 0,306 presega stopnjo značilnosti v višini 0,05.

4.2 Omejevanje lastništva

Nadzorniki lahko določijo maksimalno vrednost lastništva, ki ga lahko ima posamezni lastnik ali pa določena skupina, kot na primer družina ali skupni imetniki delnic. S tem ukrepom lahko regulator prepreči, da bi posamezna skupina ali posameznik pridobil preveliko moč in imel vpliv na poslovanje banke. Pogoje, pod katerimi lahko določen posameznik pridobi lastniški delež v banki, v večini določi regulator, ki pa je na podlagi študije avtorjev Barth et al. (2001, str. 5) v več kot polovici primerih centralna banka. Velikost lastniškega deleža je lahko neomejena, vseeno pa je potrebna predhodna odobritev s strani nadzornika. Nadzornik ima pristojnost, da postavi maksimalni dovoljeni delež lastništva, v skrajnem primeru pa lahko določenim osebam lastništvo v banki tudi prepove. V nadaljevanju podam odgovore držav, ki so odgovorile na anketna vprašanja, in preverim, ali države postavljajo zgornje meje lastništva, ali obstajajo omejitve, da povezane osebe

postanejo lastniki bank, in ali države omejujejo lastništvo s strani nefinančnih in nebančnih finančnih institucij.

Tabela 4 prikazuje odstotek držav, v katerih nadzornik ima ali nima moči, da nasprotuje bodočemu kvalificiranemu imetniku deleža banke. Upoštevane so države, ki so popolno izpolnile Anketo. Če kvalificirani imetnik ne zadostuje pogojem, ima nadzorna institucija pravno podlago, da mu prepreči pridobitev kvalificiranega deleža. V večini držav EU (92 %) in ostalih držav (90 %) lahko regulator bodočemu lastniku nasprotuje, da bi le-ta pridobil kvalificirani delež v banki. Po podatkih Ankete regulator med državami članicami EU ne more nasprotovati na Danskem in v Luksemburgu, med ostalimi državami pa v Belorusiji, Čilu, Ekvadorju, Salvadorju, na Fidžiju, v Iraku, Liechtensteinu, Paragvaju, Portoriku, Južni Afriki in na Tajskem. Med ostalimi državami Angola in Kazahstan nista podala odgovora.

*Tabela 4: Moč regulatorja
(razdelitev držav v tri skupine)*

Država v %	Regulator lahko nasprotuje	Regulator ne more nasprotovati
Države članice EU	92 %	8 %
ZDA	0 %	100 %
Ostale države	90 %	10 %
Slovenija	100 %	0 %
Vse države skupaj	90 %	10 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

4.2.1 Maksimalni delež lastništva

V Tabeli 5 so države članice EU, ZDA in ostale države razdeljene glede na merilo, ali v državi obstaja zgornja meja lastniškega kapitala, ki ga posamezna oseba lahko ima. Kot posamezna oseba je mišljena skupina, družina ali pa posamezniki, ki nastopajo koordinirano (The World Bank, 2011, str. 10). Kot je razvidno iz Tabele 5, ZDA lastništva posameznika ali skupine ne omejujejo. Od držav članic EU, ki so podale odgovore, jih 88 odstotkov nima postavljene zgornje meje lastništva, kar pomeni, da ima lahko posameznik ali skupina do 100 odstotkov lastniškega kapitala banke. Odstotek je manjši pri ostalih državah, kjer 67 odstotkov držav ne postavlja omejitev. Gledano v celoti, od skupno 139 držav, ki so odgovorile na vprašanje, 71 odstotkov držav lastništva posameznikov ne omejuje, 29 odstotkov držav pa postavlja omejitve. Med državami članicami EU na vprašanje ni odgovorila Nemčija, med ostalimi državami pa Kazahstan in Rusija.

*Tabela 5: Postavitev zgornje meje lastništva v primeru posameznika ali skupine
(razdelitev držav v tri skupine)*

Država v %	Omejeno lastništvo	Neomejeno lastništvo
Države članice EU	12 %	88 %
ZDA	0 %	100 %
Ostale države	31 %	69 %
Slovenija	0 %	100 %
Vse države skupaj	27 %	73 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Tabela 6 prikazuje omejevanje lastništva glede na razvitost države. Med razvitimi državami je 16 odstotnih točk več držav, kjer posameznik ali skupina doseže do 100 odstotkov lastništva banke. 15 odstotkov razvitih držav v vzorcu ima postavljeno zgornjo mejo. Te države so Avstralija, Kanada, Litva, Luksemburg in Španija. Med državami v razvoju je 33 držav, ki imajo postavljene zgornje meje lastništva. Na podlagi hi-kvadrat testa ne morem zavrniti ničelne hipoteze in zaključujem, da ne morem z gotovostjo trditi, da razvitost države vpliva na omejevanje deleža lastništva. Statistika v višini 0,099 presega stopnjo značilnosti v višini 0,05 (glej Prilogo 5).

*Tabela 6: Postavitev zgornje meje lastništva v primeru posameznika ali skupine
(razdelitev držav na razvite in v razvoju)*

Država v %	Omejeno lastništvo	Neomejeno lastništvo
Razvite države	15 %	85 %
Države v razvoju	31 %	69 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

V Tabeli 7 so države članice EU in ostale države razporejene glede na maksimalni delež lastništva, ki ga lahko posameznik v banki največ doseže. Med državami članicami EU zgornjo mejo postavljajo tri države (Litva, Luksemburg in Španija). V Španiji ima lahko posameznik ali skupina do največ 20 odstotkov lastništva, medtem ko ima pri ostalih dveh posameznik največ do 99,99 odstotkov lastništva. Med ostalimi državami, ki imajo postavljeno zgornjo mejo, je največ takšnih, kjer lahko posamezna oseba ali skupina doseže do maksimalno 20 odstotkov lastniškega deleža. Z eno državo manj sledijo države z zgornjo mejo do 10 odstotkov, na tretjem mestu pa so države, ki omejujejo lastništvo do največ 99,99 odstotkov. Med vsemi ostalimi državami je 30 odstotkov držav, kjer lahko lastnik doseže do največ 99,99 odstotkov deleža banke, držav, ki deleža lastništva ne omejujejo, pa je 69 odstotkov (med državami članicami 88 %). Državo Filipini, v kateri je sicer delež lastništva navzgor omejen, ni pa navedenega dejanskega deleža, sem uvrstila pod postavko »ni podatka«. V Tabeli 7 ZDA niso navedene posebej, ker lastniškega deleža navzgor ne omejujejo.

Tabela 7: Države glede na zgornjo mejo lastništva v primeru posameznika ali skupine

Razred maksimalnega lastništva	Države EU	Ostale države	Države EU (v %)	Ostale države (v %)
do 10 %	-	10	-	8 %
do 20 %	1	11	4 %	10 %
do 30 %	-	3	-	4 %
do 40 %	-	-	-	-
do 50 %	-	4	-	4 %
do 60 %	-	1	-	1 %
do 70 %	-	-	-	-
do 80 %	-	-	-	-
do 90 %	-	-	-	-
do 99,99 %	2	5	8 %	4 %
ni podatka	-	1	-	1 %
neomejeno	22	78	88 %	69 %
Skupaj	25	113	100 %	100 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

4.2.2 Povezane osebe

Tabela 8 prikazuje, kolikšen delež držav, razdeljenih na države članice EU, ZDA in ostale države, dovoljuje, da lahko povezane osebe postanejo lastniki bank ali pa ne. Povezane osebe so definirane kot družbe ali osebe, ki so povezane prek kolektivnega oziroma skupnega lastništva, finančne povezave ali pa so medsebojno odvisne. To pomeni, da lahko ena stranka znatno vpliva na drugo tako, da je le-ta manj sposobna delovati v svojem neodvisnem interesu (The World Bank, 2011, str. 11). Izmed vseh držav članic EU, ki so podale odgovore (Nemčija odgovora ni podala), nobena lastništva ne omejuje povezani osebi (prav tako ZDA). Med ostalimi državami je pet držav (Ekvador, Malavi, Portoriko, Svazi in Venezuela), v katerih povezana oseba ne more postati lastnik banke. Kazahstan in Južna Koreja na vprašanje nista odgovorila.

*Tabela 8: Postavitev zgornje meje lastništva v primeru povezane osebe
(razdelitev držav v tri skupine)*

Država v %	Povezana oseba je lahko lastnica banke	Povezana oseba ne more biti lastnica banke
Države članice EU	100 %	0 %
ZDA	100 %	0 %
Ostale države	96 %	4 %
Slovenija	100 %	0 %
Vse države skupaj	96 %	4 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Kot je razvidno iz Tabele 8, večina držav poveznim osebam dovoljuje, da postanejo lastniki bank. Možnost, da povezana oseba lahko postane lastnik banke, lahko privede do problema

izkoriščanja banke. Oseba z vplivnim deležem v banki in lastnim podjetjem (ali podjetjem v lasti družinskega člana), pri čemer je podjetje komitent te banke, lahko vpliva na odobritev posojila pod ugodnejšimi pogoji ali pa sklene posojilo v večji vrednosti, kot bi ga sicer, če ne bi bila lastnik banke. Vsako dejanje, ki odstopa od normalnih praks banke, gre v njeno škodo. Da bi se izognili tovrstnim ravnanjem, je treba transakcije med povezanimi osebami obravnavati posebej in izvajati podrobnejši nadzor nad tistimi lastniki bank, pri katerih obstaja večja verjetnost za delovanje v škodo banke. Kot ugotavljajo avtorji Cull et al. (2011, str. 422), pa tudi širša uradna pooblastila bančnih nadzornikov ne ustavijo zlorab povezanih posojil, zlasti v manj razvitih državah.

Tabela 9 prikazuje razdelitev držav glede na maksimalni delež lastništva, ki ga lahko povezana oseba v banki največ doseže. Države so razvrščene v tri skupine: države članice EU, ZDA in ostale države. Med državami članicami EU, ki so izpolnile anketo, je ena, ki dovoljuje lastništvo s strani povezanih oseb do največ 20 odstotkov. V ostalih 23 državah EU (92 %) lastništva ne omejujejo, kar pomeni, da lahko povezane osebe dosežejo vse do 100 odstotkov kapitala banke. Danska v anketi ni navedla maksimalnega deleža, zato v Tabeli 9 ni upoštevana. Povezane osebe v ZDA lahko prav tako postanejo 100-odstotni lastniki bank. Nekoliko več omejitev je med ostalimi državami. 56 odstotkov držav povezanim osebam ne omejuje lastništva, medtem ko jih ostalih 44 odstotkov omejuje. Od ostalih držav, ki imajo postavljene omejitve, jih je 27 oziroma četrtina, kjer lahko povezana oseba doseže do največ 20-odstotni delež v banki.

Tabela 9: Višina zgornje meje lastništva v primeru povezane osebe

Razred maksimalnega lastništva	Države EU	ZDA	Ostale države	Države EU (v %)	ZDA (v %)	Ostale države (v %)
do 10 %	-	-	13	-	-	12 %
do 20 %	1	-	14	4 %	-	13 %
do 30 %	-	-	2	-	-	2 %
do 40 %	-	-	1	-	-	1 %
do 50 %	-	-	3	-	-	3 %
do 60 %	-	-	1	-	-	1 %
do 70 %	-	-	2	-	-	2 %
do 80 %	-	-	-	-	-	-
do 90 %	-	-	-	-	-	-
do 99,99 %	-	-	2	-	-	2 %
neomejeno	23	1	60	92 %	100 %	56 %
ni podatka o maks. %	1	-	10	4 %	-	9 %
Skupaj	25	1	108	100 %	100 %	100 %

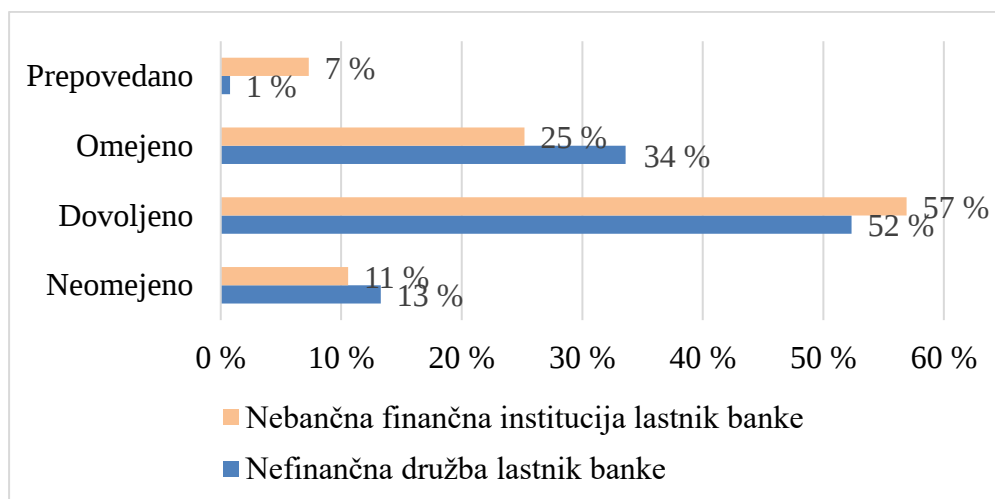
Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

4.2.3 Nefinančne in nebančne finančne institucije

Med državami, ki so podale popolne odgovore, so rezultati različni. Slika 2 prikazuje, da morajo v večini držav tako nebančne finančne institucije kot nefinančne družbe, preden pridobijo lastniški delež z glasovalnimi pravicami, pridobiti soglasje s strani nadzorne institucije. V tem primeru ima lahko posamezna institucija do 100 odstotkov lastništva banke. Delež je za nekaj odstotnih točk večji pri nebančnih finančnih institucijah. To kaže, da nebančne finančne institucije v več državah potrebujejo predhodno odobritev nadzornika, kot jo potrebujejo nefinančne družbe. V približno dveh tretjinah držav lahko obe vrsti institucij pridobita do 100 odstotkov lastništva v banki. Po drugi strani 25 odstotkov držav omejuje lastništvo nebančnim finančnim institucijam, 34 odstotkov držav pa nefinančnim družbam.

Slika 2 prikazuje, na kakšen način države regulirajo institucionalne lastnike bank. Države so v anketi podale odgovore na vprašanje, ali lahko imata nebančna finančna institucija in nefinančna institucija v banki lastniški delež z glasovalnimi pravicami. Na podlagi smernic (The World Bank, 2011, str. 11–12) v skupino nebančnih finančnih institucij spadajo zavarovalnice, investicijski, vzajemni in pokojninski skladi, borznoposredniške družbe in drugi finančni posredniki, ki niso banke. V skupino nefinančnih družb spadajo gospodarske družbe – proizvajalci blaga in nefinančnih storitev. Odgovor »neomejeno« pomeni, da institucija pred pridobitvijo glasovalnih pravic ne potrebuje nikakršne potrditve nadzorne institucije in lahko ima v banki 100-odstotni delež, »dovoljeno« pomeni, da lahko ima 100-odstotni delež, vendar potrebuje predhodno potrditev s strani nadzorne institucije, »omejeno« pomeni, da obstaja zgornja meja, ki jo institucionalni lastnik lahko ima, »prepovedano« pa pomeni, da institucija ne more pridobiti lastniškega kapitala banke.

Slika 2: Omejitve nadzornikov glede institucionalnih lastnikov bank, prikazano po deležih držav

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Kot kažejo rezultati, več držav prepoveduje lastništvo v bankah nebančnim finančnim institucijam kot nefinančnim družbam. Kot ugotavljajo avtorji Barth et al. (2001, str. 9–10), je mešanje lastništva med bančnim in nefinančnim sektorjem prepovedano v relativno malo državah. Kot naj bi zagovarjali v teoriji, so boljši lastniki druge finančne institucije kot nefinančne družbe, saj v velikih primerih nefinančne družbe niso strateški lastniki bank. Poleg tega je bilanca bank bolj podobna nebančnim finančnim institucijam kot nefinančnim družbam. Raziskava Evropske centralne banke iz leta 2005 je za takrat deset novo pridruženih članic pokazala, da ima le nekaj nefinančnih institucij večje deleže v večini bank teh držav. Na Madžarskem je bila v lastništvu industrijskega koncerna ena banka, v Litvi sta bili v lastništvu nefinančnih družb dve manjši banki, v Latviji pa je bila posredno v lastništvu nefinančne družbe ena od dvaindvajsetih bank (ECB, 2005, str. 17).

4.3 Vstop tujih bank

Svetovna finančna kriza je ponovno spodbudila razpravo o koristih in tveganjih finančne integracije v povezavi s tujim lastništvom. Pred krizo je veljalo splošno prepričanje, da koristi tujega lastništva precej presegajo tveganja, še posebno v državah v razvoju in razvijajočih se državah. Ponovno se pojavljajo pomisleki, kako tuje lastništvo vpliva na finančno stabilnost, saj lahko tuje matične banke delujejo kot mednarodne prenašalke nestabilnosti (Claessens & van Horen, 2013, str. 1).

V nadaljevanju na podlagi podatkov iz Ankete ugotavljam, ali države prepovedujejo vstop tujim bankam, ali tujim bankam postavljajo zgornjo mejo dovoljenega lastniškega deleža ter kolikšen delež zahtev za vstop tujih bank so nadzorne institucije zavrnile.

4.3.1 Prepoved vstopa

Tabela 10 prikazuje, kolikšen odstotek držav prepoveduje vstop tujih bank prek prevzema (angl. *acquisition*), hčerinske družbe, podružnice ali pa ustanovitve skupne institucije (angl. *joint venture*). Med vsemi državami EU, ki so dogovorile na Anketo, nobena ne prepoveduje vstopa tujim bankam prek nobene od navedenih organizacijskih oblik. Tuje banke se lahko tako same odločijo, na kakšen način bodo vstopile na bančne trge teh držav. ZDA prav tako ne prepoveduje vstopa tujim bankam prek prevzema, ustanovitve hčerinske banke, podružnice ali prek skupne institucije. Glede na to, da ne države EU ne ZDA nimajo prepovedi vstopa tujih bank, je lahko pričakovati večji delež tujega lastništva. V primerjavi z ostalimi državami je stanje malo drugačno. Večina izmed teh držav ne prepoveduje vstopa tujim bankam prek prevzema ali ustanovitve hčerinske družbe (96 odstotkov držav). Med ostalimi državami je največ držav (23 odstotkov), ki prepovedujejo vstop tujim bankam prek podružnice. Med ostalimi državami vstop tujim bankam prek skupne institucije prepoveduje 10 odstotkov držav, ki so odgovorile na Anketo (glej Tabelo 10).

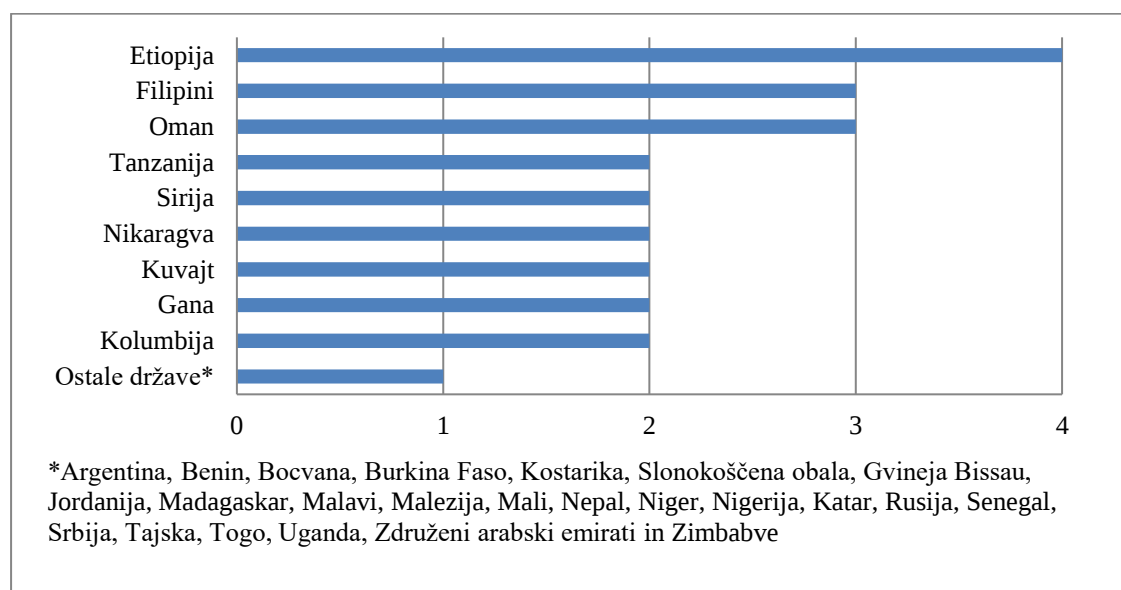
*Tabela 10: Prepoved vstopa tujim bankam prek različnih organizacijskih oblik
(razdelitev držav v tri skupine)*

Država v %	Prevzem		Hčerinska banka		Podružnica		Skupna institucija	
	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne
Države članice EU	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %
ZDA	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %
Ostale države	4 %	96 %	4 %	96 %	23 %	77 %	10 %	90 %
Slovenija	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %
Vse države skupaj	3 %	97 %	4 %	96 %	19 %	81 %	8 %	92 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Na Sliki 3 so navedene države, ki prepovedujejo vstop tujim bankam prek katere koli oblike: prevzema, hčerinske banke, podružnice ali skupne institucije. Države z vrednostjo ena prepovedujejo eno obliko vstopa tujih bank, države z vrednostjo dve prepovedujejo vstop tujim bankam prek dveh oblik vstopa, države z vrednostjo tri dovoljujejo samo eno obliko vstopa (tri so prepovedane), država z vrednostjo štiri pa prepoveduje tuji banki, da bi vstopila na njen bančni trg prek katere koli oblike. Izmed vseh sodelujočih držav ima Etiopija najbolj restriktivno politiko vstopa tujih bank. Večina držav, ki prepovedujejo vstop tujim državam vsaj prek dveh organizacijskih oblik, navedenih v Tabeli 10, je iz Afrike in z Bližnjega vzhoda. Ostale države so iz Južne Azije ter Srednje in Južne Amerike. Iz Evrope je samo ena država.

Slika 3: Države, ki prepovedujejo vstop tujim bankam

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

4.3.2 Maksimalni dovoljeni delež tujega lastništva

Kot je predstavljeno v podpoglavju 4.2.1, večina držav ne določa zgornje meje lastništva posameznika. Tabela 11 prikazuje število držav glede na maksimalni dovoljeni delež, ki ga lahko pridobi tuja banka v posamezni državi. Glede na ugotovitev zgoraj (glej Tabelo 10), da v nobeni izmed držav EU in ZDA prevzemi niso prepovedani, Tabela 11 prikazuje, da te države tudi ne omejujejo vstopa. Izmed držav, ki so popolno odgovorile na anketna vprašanja, imajo lahko tuje banke v državah EU in ZDA do 100-odstotni delež lastniškega kapitala. Med ostalimi državami, ki ne omejujejo zgornje meje tujega lastništva, je 81 držav (83 odstotkov). Za porazdelitev ostalih 17 odstotkov ostalih držav glej Tabelo 11.

Tabela 11: Višina zgornje meje lastništva, ki jo lahko doseže tuja banka

Razred maksimalnega lastništva	Države EU	ZDA	Ostale države	Države EU (v %)	ZDA (v %)	Ostale države (v %)
0–10 %	/	/	2	0 %	0 %	2 %
nad 10 do 20 %	/	/	1	0 %	0 %	1 %
nad 20 do 30 %	/	/	3	0 %	0 %	3 %
nad 30 do 40 %	/	/	/	0 %	0 %	0 %
nad 40 do 50 %	/	/	2	0 %	0 %	2 %
nad 50 do 60 %	/	/	2	0 %	0 %	2 %
nad 60 do 70 %	/	/	1	0 %	0 %	1 %
nad 70 do 80 %	/	/	2	0 %	0 %	2 %
nad 80 do 90 %	/	/	/	0 %	0 %	0 %
nad 90 do 99,99 %	/	/	4	0 %	0 %	4 %
neomejeno	24	1	81	100 %	100 %	83 %
Skupaj	24	1	98	100 %	100 %	100 %

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

4.3.3 Vložene zahteve tujih bank med letoma 2006 in 2010

Tabela 12 prikazuje skupno število zahtev, ki so jih tuje družbe med letoma 2006 in 2010 uradno predložile odgovornim nadzornim institucijam. Število prejetih zahtev je navedeno v stolpcu pod oznako »Pr«, število zavrženih zahtev pod oznako »Za«, umaknjene zahteve so navedene v stolpcu pod oznako »Um«, sprejete zahteve pa pod oznako »Sp«. Zahteve so razdeljene na naslednje tri: vložitev zahteve tuje družbe za prevzem domače banke, ustanovitev hčerinske banke in ustanovitev podružnice.

Med državami EU, ki so podale odgovore, je bilo največ zahtev prejetih za ustanovitev podružnice tuje banke (148 prejetih zahtev), nekoliko manj za prevzem domače banke (128 prejetih zahtev), najmanj pa za ustanovitev hčerinske banke (46 prejetih zahtev). V večini so bile za vse tri oblike vstopa tujih družb zahteve sprejete. Med letoma 2006 in 2010 je bilo v državah EU, ki so izpolnile Anketo, skupno zavrženih 7 zahtev, od tega 3 zahteve za

prevzem domače banke s strani tuje družbe, 2 zahtevi za ustanovitev hčerinske banke in 2 zahtevi za ustanovitev podružnice tuje banke. Največji delež zavrnjenih zahtev glede na število prejetih zahtev je bil v primeru ustanovitve hčerinske banke (približno 4 odstotke zavrnjenih zahtev). Ker v ZDA na anketna vprašanja niso odgovorili, bom primerjala samo države EU z ostalimi državami.

Med ostalimi državami je bilo največ prejetih zahtev tujih družb za prevzem domačih bank (400 prejetih zahtev), nato za ustanovitev hčerinske banke (369 prejetih zahtev) in najmanj za ustanovitev podružnice tuje banke (222 prejetih zahtev). Glede na skupno število prejetih zahtev za posamezno obliko vstopa je bil največji delež zavrnjenih zahtev v primeru ustanovitve hčerinske banke (približno 18 odstotkov prejetih zahtev je bilo zavrnjenih). V primeru ustanovitve tuje podružnice je bilo v ostalih državah zavrnjenih približno 14 odstotkov prejetih zahtev, najmanj, približno 3 odstotke, pa je bilo zavrnjenih zahtev tuje banke za prevzem domače banke. Med državami EU in ostalimi državami je bilo relativno največ zavrnjenih zahtev v primeru ustanovitve hčerinske banke. To, da nadzorne institucije zavračajo zahteve za vstop tujim bankam, kaže na to, da nadzorniki spremljajo in preverjajo tuje institucije, da le-te ustrezajo minimalnim zahtevam za opravljanje bančnih storitev v državi gostiteljici.

Regulatorji imajo pri oblikovanju zdravega in učinkovitega bančnega sistema pomembno vlogo, saj z omejevanjem vstopa neperspektivnim tujim bankam pripomorejo k uspešnejšemu domačemu bančnemu sektorju. Odprtost trga tujim bankam poveča obseg kapitala ostalih sektorjev, pripomore k pestrejši ponudbi finančnih storitev in naprednejših tehnologij. Tuje banke lahko povečajo konkurenčnost bančnega trga, kar vodi do učinkovitejšega poslovanja tudi ostalih udeležencev.

Tabela 12: Število zahtev tujih družb med letoma 2006 in 2010

Država	Prevzem				Hčerinska banka				Podružnica			
	Pr	Za	Um	Sp	Pr	Za	Um	Sp	Pr	Za	Um	Sp
Države članice EU	128	3	13	130	46	2	0	44	148	2	4	142
ZDA	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
Ostale države	400	10	59	341	369	68	39	257	222	30	25	163
Slovenija	1	0	0	1	2	0	0	2	1	0	0	1
Vse države skupaj	528	13	72	471	415	70	39	301	370	32	29	305

Legenda: * Pr – prejete zahteve; Za – zavrnjene zahteve; Um – umaknjene zahteve; Sp – sprejete zahteve; n. p. – ni podatka.

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Tabela 13 prikazuje države, ki so v obdobju petih let, med letoma 2006 in 2010, prejele največ zahtev. Države so navedene za vse tri oblike vstopa tujih držav: za prevzem domače banke s strani tuje družbe, za ustanovitev hčerinske banke in za ustanovitev tuje podružnice. Poleg države je v oklepaju navedeno število prejetih zahtev. Države so razdeljene na države

EU in ostale države, brez ZDA, ki niso podale odgovorov. Izmed vseh držav EU, ki so izpolnile Anketo, je največ zahtev prejela Španija, in sicer za ustanovitev podružnice. Šest zahtev manj je prejela Velika Britanija, pri čemer so se zahteve tujih družb nanašale na prevzem britanskih bank. Določene države EU niso prejele nobene zahteve (glej Tabelo 14). Med ostalimi državami je daleč največ tujih zahtev prejela Rusija (210 prejetih zahtev), in sicer za prevzem domače banke s strani tuje družbe. Največ zahtev je prejela tudi v primeru ustanovitve hčerinske banke (21 prejetih zahtev). Med ostalimi državami je poleg Rusije zaželen tudi Švica. Za prevzem domačih bank s strani tuje družbe je prejela 22 zahtev, za ustanovitev hčerinske banke in podružnice tuje banke pa 19. Največ zahtev za ustanovitev podružnice tuje banke je med ostalimi državami prejel Hongkong (32 zahtev), nato Avstralija (31 zahtev) in Kajmanski otoki (24 prejetih zahtev), pri čemer so zadnji znani po nizkih davčnih stopnjah.

Tabela 13: Seznam držav, ki so prejele največ zahtev med letoma 2006 in 2010

Prevzem	Hčerinska banka	Podružnica
Države EU		
Velika Britanija (33)	Luksemburg (14)	Španija (39)
Poljska (26)	Francija (6)	Francija (31)
Madžarska (24)	Irska (5)	Velika Britanija (11)
Hrvaška (12)	Malta (4)	Latvija (10)
Ostale države		
Rusija (210)	Rusija (21)	Hongkong (32)
Švica (22)	Švica (19)	Avstralija (31)
Indonezija (16)		Kajmanski otoki (24)
Turčija (12)		Švica, Indija (19)

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

V nadaljevanju v Tabeli 14 navajam države EU, ki v obdobju petih let niso prejele nobene zahteve za prevzem ali vstop s strani tuje banke. Seznama ostalih držav, ki niso prejele nobene zahteve za katero koli izmed treh oblik vstopa tuje banke, ne navajam, ker bi bil seznam zelo obširen (zahteve za prevzem ni dobilo 52 držav, za ustanovitev hčerinske družbe 44 držav in za ustanovitev podružnice 59 držav). Med državami EU zahtev za prevzem domače banke ni prejelo sedem držav EU: Belgija, Grčija, Irska, Litva, Luksemburg, Malta in Portugalska. Med njimi so po drugi strani Luksemburg, Irska in Malta prejele zahteve za ustanovitev hčerinske banke (glej Tabelo 13). Po vsej verjetnosti v teh državah ni bilo bank, ki bi jih tuje banke lahko prevzele, in so ustanovile hčerinsko banko. Zahteve za ustanovitev hčerinske banke ni prejelo naslednjih sedem držav EU, ki so izpolnile Anketo: Bolgarija, Hrvaška, Finska, Grčija, Latvija, Litva in Poljska. Med njimi so Latvija, ki je prejela zahteve za dve obliki vstopa (sedem zahtev za prevzem banke s strani tuje družbe in deset zahtev za ustanovitev podružnice), Poljska, ki je prejela 26 zahtev za prevzem domače banke s strani tuje družbe, in Finska, ki je prejela devet zahtev tujih bank za ustanovitev podružnice. Med državami EU, ki niso prejele nobene zahteve za ustanovitev podružnice tuje banke, pa so:

Hrvaška, Irska, Litva in Poljska. Samo Litva ni prejela nobene zahteve izmed treh naštetih oblik vstopa tuje banke. V Tabeli 14 so razvite države označene s krepko pisavo.

Tabela 14: Države EU, ki niso med letoma 2006 in 2010 prejele nobene zahteve tuje družbe

Prevzem	Hčerinska banka	Podružnica
Belgija	Bolgarija	Hrvaška
Grčija	Hrvaška	Irska
Irska	Finska	Litva
Litva	Grčija	Poljska
Luksemburg	Latvija	
Malta	Litva	
Portugalska	Poljska	

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

4.4 Ugotovitve analize

4.4.1 Lastništvo bank

Pri analiziranju podatkov sem ugotovila, da v veliki večini držav nadzorniki preverjajo ustreznost potencialnih lastnikov bank, najpogostejši zahtevani merili pa sta: finančna sposobnost lastnika in njegov ugled. Lastnik mora biti zmožen banko finančno podpreti, v preteklosti ne sme biti pravnomočno obsojen in ne sme opravljati pomembnejših funkcij v družbah, ki so končale v stečaju. Našteta merila lahko zmanjšajo tveganje, da bi se potencialni lastnik banke pozneje posluževal neetičnih dejanj, s katerimi bi ogrožal poslovanje banke, vendar pa, kot ugotavljajo nekateri avtorji (Lopez-Puertas Lamy, 2012; Stiglitz, 1994; van Greuning & Bratanovic, 2009; Westman, 2010), sheme zaščite depozitorjev vodijo do moralnega problema. Da lahko lastniki zagotavljajo učinkovit nadzor nad menedžmentom, je pomembno, da so neodvisni, odgovorni, pošteni in da so strokovno izobraženi (angl. *fit and proper*). O teh lastnostih govori tudi peto načelo nadzora BCBS. Zanimivo je, da je med vsemi državami, ki so odgovorile na Anketo, le 57 odstotkov držav preverja minimalno bančno ali finančno znanje lastnikov (med državami EU je delež še manjši, in sicer 50-odstotni). Kot menita Hau in Thum (2009, str. 10), je zmožnost nadzornih svetov, da učinkovito nadzirajo menedžment, pomembna z vidika stabilnosti banke. Ugotavljata, da imajo člani v nadzornih svetih zasebnih bank boljše strokovno znanje kot v državnih bankah. Menim, da bi morale države merilu bančnega ali finančnega znanja bolj posvečati pozornost, saj lahko le strokovno usposobljeni nadzorniki razumejo in spremljajo poslovanje menedžerjev, kar še posebno velja za banke, ki so znane po svojem kompleksnem poslovanju.

Nadalje, Anketa je pokazala še kar velik delež držav, ki za kvalificirane imetnike zahtevajo, da niso v nasprotju interesov. Delež je večji pri državah v razvoju. Kot ugotavljajo Johnson et al. (2010), večinski lastniki bank izrabljajo banke za lastne interese, ne glede na to, ali gre za razvito državo, ki ima vzpostavljen učinkovit pravni sistem, ali pa državo v razvoju. Anketa je pokazala, da so v ZDA in v vseh državah EU, ki so odgovorile, povezane osebe lahko lastniki bank. Med ostalimi državami so le štirje odstotki držav, ki ne dovoljujejo, da povezana oseba postane lastnik banke. Nadzor nad transakcijami med povezanimi osebami opisuje dvajseto načelo nadzora BCBS, devetindvajseto načelo nadzora pa predstavlja preprečevanje pranja denarja.

O moči nadzornih institucij je Anketa pokazala, da večina držav daje nadzorniku moč in pristojnost za nasprotovanje potencialnemu kandidatu za pridobitev lastniškega kvalificiranega deleža v banki. Moč nadzornika, da lahko neustreznega lastnika zavrne, prispeva k uspešnejšim bankam, hkrati pa morajo lastniki zagotavljati učinkovit nadzor nad delovanjem menedžmenta. Večja izjema so ZDA, ki so odgovorile, da nadzornik kvalificiranemu imetniku ne more nasprotovati. Nadzor nad prenosom kvalificiranih lastniških deležev na druge osebe je opisan v šestem načelu nadzora BCBS.

4.4.2 Vstop tujih bank

Razvite države ne prepovedujejo vstopa tujim bankam. Tuja banka lahko vstopi na bančni trg države gostiteljice prek prevzema domače banke, ustanovitve hčerinske banke, podružnice ali pa prek skupne ustanovitve banke, pri čemer najmanj dve banki ustanovita banko v skupni lasti. Med državami v razvoju je izmed naštetih oblik vstopa najbolj omejena ustanovitev podružnice, sledi skupna ustanovitev banke. Prevzem in ustanovitev hčerinske banke sta najmanj omejeni obliki vstopa tuje banke. Z navedenim se strinjajo tudi avtorji Delis, Kokas in Ongena (2014, str. 30), ki menijo, da tuje banke velikokrat raje vstopajo prek prevzemov kot z ustanovitvijo nove banke, saj tako pridobijo koristi iz že oblikovanih odnosov med prevzeto banko in njenimi obstoječimi komitenti. Avtorji dodajajo, da tuje banke na razvitih trgih prevzemajo predvsem manj učinkovite banke (stroškovno neučinkovite) in državne banke, ki nimajo jasnega cilja maksimiranja dobička. Tuje banke iz razvitejših držav, kjer sta prisotni večja preglednost in boljša tržna disciplina, postopno prenesejo svoje tehnike upravljanja tudi v bančne sektorje držav gostiteljic ter zmanjšujejo asimetrije informacij.

Študijo trendov tujih bank med letoma 1995 in 2009 sta preučila Claessens in van Hornen (2014, str. 304, 306). Avtorja ugotavljata, da se je v tem času število tujih bank, v državah OECD in ostalih visoko industrializiranih državah, povečalo za 38 odstotkov oziroma 2,5 odstotka. V državah v razvoju se je v istem obdobju število tujih bank povečalo za 74 odstotkov, v manj razvitih državah pa za 113 odstotkov. Pomen tujih bank se je povečal predvsem v zadnjih dveh skupinah držav, pri čemer se je tržni delež tujih bank v državah v

razvoju z začetnega 18-odstotnega deleža v letu 1995 povečal na 36 odstotkov v letu 2009. V manj razvitih državah se je tržni delež tujih bank z začetnih 24 odstotkov v letu 1995 povečal na 45 odstotkov v letu 2009. Na teh trgih imajo danes tuje banke pomembno vlogo finančnih posrednikov, s povprečnim deležem posojil, depozitov in dobičkov med 42 in 50 odstotkov. Po drugi strani v državah OECD ostaja finančno posredništvo v domeni domačih bank, s povprečnim 20-odstotnim deležem tujih posojil, depozitov in dobičkov. Anketa nadalje razkriva, da večina držav tujim bankam ne postavlja zgornje meje, do katere lahko posamezni lastnik pridobi lastniški delež v banki. Zgornje meje določa le 17 odstotkov držav, ki so izpolnile Anketo. Med letoma 2006 in 2010 so vse države skupaj prejele okoli 1300 zahtev tujih bank za prevzem, ustanovitev hčerinske družbe ali podružnice. Največ med njimi je bilo za prevzem, najmanj pa za ustanovitev podružnice.

Cerutti et al. (2007, str. 1672, 1675) v raziskavi stotih največjih bank na svetu ugotavljajo, da je po bilančni vsoti in po številu institucij največ bank iz ZDA, Nemčije in Japonske. Podatki se nanašajo na december 2002. Banke ZDA povprečno poslujejo v šestnajstih drugih državah, nemške v trinajstih, japonske pa povprečno v desetih državah. V največ državah poslujejo nizozemske in švicarske banke, ki v povprečju svoje dejavnosti opravljajo v 38 oziroma 31 državah. Na podlagi organizacijske oblike avtorji ugotavljajo, da banke v večini držav (z izjemo ZDA, Velike Britanije in Japonske, ki imajo uravnotežen delež podružnic in hčerinskih družb) raje poslujejo prek hčerinske družbe. Pri tem ima veliko vlogo zakonodaja države gostiteljice, ki ureja poslovanje podružnic. Delež tujih bank v državah Latinske Amerike ter Vzhodne in Srednje Evrope predstavlja okoli 50 odstotkov vseh bank. Pri izbiri tuje banke, ali naj vstopi na tuji trg prek hčerinske banke ali podružnice, so v veliki meri bolj zastopane tuje hčerinske banke. V Latinski Ameriki imajo 65-odstotni delež, v državah Vzhodne Evrope pa kar 82-odstotni delež. Delis et al. (2014, str. 32) ugotavljajo, da je v primeru, da bi država želela povečati konkurenčnost bančnega trga, pomembno, da je bančni sektor dobro kapitaliziran in da tuje banke vstopijo prek ustanovitve nove banke. Pri tem je pomembna odprava vstopnih ovir in vzpostavitev dobrega pregleda nad poslovanjem bank. V primeru, da bi država hotela povečati tržno moč bank, vendar je konkurenčnost bančnega sektorja že vzpostavljena ali pa obstajajo dvomi o stabilnosti bančnega sistema, je za državo bolje, da dopušča vstop tujim bankam prek prevzema domače banke in z vzpostavitvijo zaščitnih politik. Dodajajo, da se po navadi tržna moč bank izraža v višjih obrestnih merah in znižanju dobrobiti, po drugi strani pa lahko poveča dobičkonosnost bank in finančno stabilnost.

5 LASTNIŠTVO BANK IN NADZOR NAD LASTNIKI V SLOVENIJI

5.1 Lastniška struktura slovenskih bank

V zadnjih desetih letih se število bank v Sloveniji zmanjšuje. Kot je razvidno iz Tabele 15, se je število bank z 21 bank v letu 2007 zmanjšalo na 12 bank v letu 2017. Število ostalih

kreditnih institucij na slovenskem bančnem trgu ostaja skoraj nespremenjeno. V večini opazovanih let so bile tri podružnice, medtem ko se število hranilnic ni spremenilo. Število bank se je najbolj spremenilo v letih 2008 in 2016, ko so delovale tri banke manj kot leto prej. V letu 2008 so prenehale delovati tri banke, ki so bile v popolni domači lasti, v letu 2014 pa se je število bank v popolni domači lasti povečalo za štiri, in sicer zaradi zmanjšanja števila bank v večinski domači lasti.

Po podatkih Banke Slovenije (Letno poročilo BS, 2014, str. 19) se je struktura bank pomembno spremenila zaradi dokapitalizacije petih bank (NLB, d. d., NKBM, d. d., Abanka Vipava, d. d., Factor banka, d. d., in Probanka, d. d.), v katerih je država v letu 2013 postala njihov 100-odstotni lastnik.

Tabela 15: Število bank glede na lastništvo

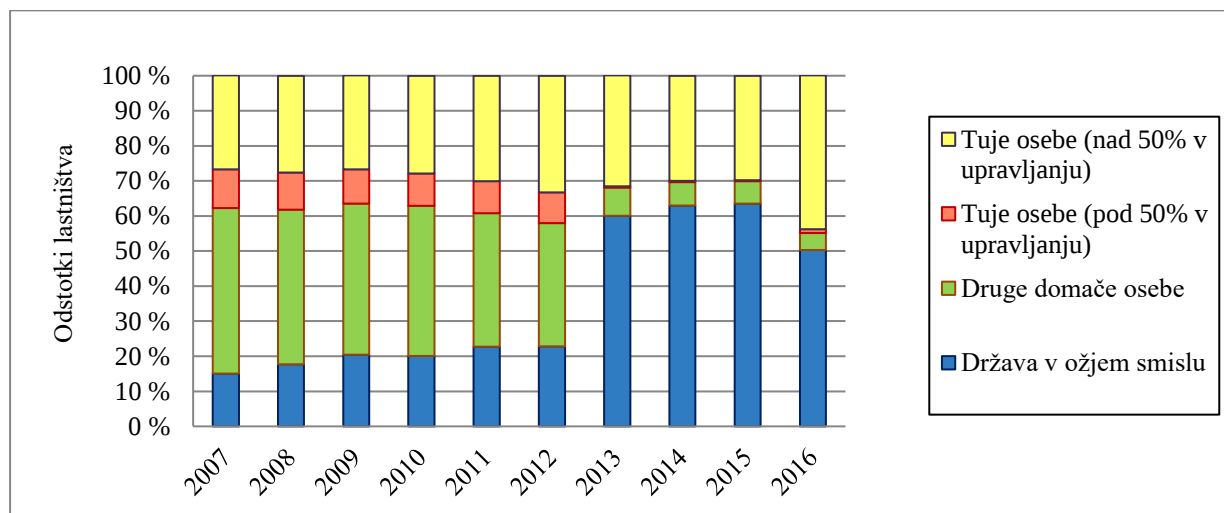
Leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Število bank	21	18	19	19	19	17	17	17	16	13	12
Število bank v popolni domači lasti	5	2	1	1	3	3	3	7	n. p.	n. p.	n. p.
Število bank v večinski domači lasti	8	8	9	9	8	7	7	3	n. p.	n. p.	n. p.
Število hčerinskih bank	8	8	8	8	8	7	7	7	n. p.	n. p.	n. p.
Število podružnic	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3
Število hranilnic	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Skupaj kreditnih institucij	27	24	25	25	25	23	23	24	23	19	18

Vir: Banka Slovenije, letna poročila, 2007–2017.

Na podlagi podatkov iz letnih poročil Banke Slovenije so na Sliki 4 zbrani podatki o lastniški strukturi slovenskega bančnega sektorja glede na lastniški kapital za obdobje od leta 2007 do 2016. Zadnja finančna kriza je pomembno vplivala na spremembo lastniške strukture v slovenskem bančnem sektorju, zaradi katere se je delež državnega lastništva v letu 2013 precej povečal. S Slike 4 je mogoče opaziti, da se je delež drugih domačih oseb vseskozi zmanjševal, medtem ko se je delež tujih oseb, ki imajo v upravljanju nad 50 odstotkov, vseskozi povečeval. Leta 2007 je delež drugih domačih oseb znašal 47,2 odstotka, leta 2012 35,2 odstotka, nato pa je drastično padel in v letu 2016 dosegal samo še 4,8 odstotka. Delež tujih oseb je leta 2007 znašal 37,8 odstotka, od tega je bilo 26,8 odstotka tujih oseb z več kot 50 odstotkov v upravljanju. Delež tujih oseb se je v povprečju povečeval vse do leta 2012, ko je dosegal 42,0 odstotkov (od tega 33,3 odstotka tujih oseb, ki imajo v upravljanju nad 50 odstotkov), nato pa je v letu 2013 padel na 32,0 odstotkov. Delež tujih oseb se je ponovno povečal leta 2016, ko je dosegel najvišjo raven – 45,0 odstotkov. Delež bank v državni lasti se je z 15,1 odstotka v letu 2007 povečal na 22,8 odstotka v letu 2012, po dokapitalizaciji petih bank v letu 2013 pa je dosegel 60,1 odstotka, nato je v letu 2016 padel na 50,3 odstotka. Lastniški delež tujih oseb z manj kot 50 odstotki v upravljanju se je v letih od 2007 do 2016

vseskozi zmanjševal. Z 11,0 odstotkov v letu 2007 se je zmanjšal na 0,3 odstotka v letu 2015. Leto pozneje se je povečal na 1,1 odstotka.

Slika 4: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu) od 2007 do 2016

Vir: Banka Slovenije, letna poročila, 2007–2016.

Slovenske banke so izpostavljene strateškemu tveganju zaradi nejasnih lastniških razmerij in slabega ekonomskega položaja samih lastnikov bank, saj le-ti niso zmožni oziroma pripravljeni finančno podpreti bank v primeru težav (Letno poročilo BS, 2013, str. 52).

Na podlagi rezultatov ankete iz poglavja 4 mora bodoči kvalificirani imetnik v slovenskih bankah izpolnjevati določene zahteve. Izmed šestih meril (glej Tabelo 2) jih mora izpolnjevati vsaj pet. Bodoči kvalificirani imetnik mora imeti minimalno stopnjo bančnega oziroma finančnega znanja, imeti mora zadosten finančni kapital, ne sme imeti kazenske evidence ali biti neposredno ali posredno odgovoren za stečaj pravne osebe in ne sme biti v nasprotju interesov. Ob predhodni izdaji dovoljenja za pridobitev kvalificiranega deleža s strani Banke Slovenije ima lahko posamezna oseba do 100 % kapitala banke. Če Banka Slovenije ugotovi, da kvalificirani imetnik ne izpolnjuje vseh pogojev, lahko imetniku deleža nasprotuje (glej Tabelo 4). Kot v večini drugih držav, ki so odgovorile na anketo, so lahko povezane osebe tudi v Sloveniji lastniki bank – vse do 100 %. Lastnik banke lahko postane tako nebančna finančna institucija kot nefinančna družba. Med vsemi državami, ki so odgovorile na anketo, je za 5 o. t. več držav, ki dovoljujejo lastništvo bank nebančnim finančnim institucijam kot nefinančnim družbam.

Po mnenju avtorjev Jašoviča in Košaka (2004, str. 38) je med slovenskimi lastniki bank največja omejitev za večjo prisotnost lastništva s strani finančnih institucij predvsem v tem, da so nebančne finančne institucije omejene pri investiranju zbranih finančnih sredstev. Le-te imajo neposredne kvantitativne omejitve, odvisne tudi od tega, ali se z vrednostnimi

papirji, v katere vlagajo, trguje na organiziranem trgu (z delnicami slovenskih bank se na organiziranem trgu ne trguje, zato banke veljajo za zaprte finančne družbe).

Na podlagi rezultatov ankete lahko tuje družbe vstopijo na slovenski bančni trg prek prevzema, hčerinske banke, podružnice tuje banke ali pa prek ustanovljene skupne institucije – prek vseh oblik vstopa lahko tuja institucija doseže do 100 % lastništva v banki. V letih 2006–2010 je bila prejeta ena vloga za prevzem domače slovenske banke, dve vlogi za ustanovitev hčerinske banke ter ena vloga za ustanovitev podružnice tuje banke. Vse prejete vloge so bile s strani Banke Slovenije sprejete (glej Tabelo 12).

5.2 Bančni nadzor in regulacija lastništva v Sloveniji

Maja 2015 smo v Sloveniji dobili nov zakon o bančništvu (Ur. l. RS, št. 25/2015, v nadaljevanju ZBan-2), s katerim so bile prenesene tudi novejšje direktive Evropskega parlamenta in Sveta. Med pomembnejšimi je Uredba Sveta (EU) št. 1024/2013 o prenosu posebnih nalog, ki se nanašajo na politike bonitetnega nadzora kreditnih institucij, na ECB. Na podlagi 4. člena uredbe ECB med drugim izdaja in odvzema dovoljenja kreditnim institucijam, ocenjuje priglasitve pridobitve in odsvojitve kvalificiranega lastniškega deleža in zagotavlja skladnost vzpostavljenih upravljavskih in nadzornih sistemov. ECB bodo pomagali pristojni nacionalni organi tako, da bodo sprejemali zahteve in pripravljali osnutke odločitev oziroma predloge. Predlog nacionalnega organa ni zavezujoč, kar pomeni, da ECB odločitev utemelji na lastni oceni zahteve, skladno z zakonodajo EU. Iz letnih poročil Banke Slovenije (Letno poročilo BS, 2015, str. 44, 48, in 2016, str. 49) je razvidno, da so v letu 2015 v skupino pomembnih bank (angl. *significant institution*), ki so pod neposrednim nadzorom ECB, sodile tri banke: NLB, d. d., NKBM, d. d., in UniCredit Banka Slovenija, d. d. (v letu 2016 NLB, d. d., NKBM, d. d., in Abanka, d. d.⁶). Pod neposredni nadzor ECB sta bili po bilančni vsoti uvrščeni dve tretjini slovenskega bančnega sistema, ena tretjina pa je ostala pod neposrednim nadzorom Banke Slovenije (osem bank, tri hranilnice in štiri podružnice tujih bank oziroma bančnih skupin). V letu 2016 (Letno poročilo BS, 2016, str. 49) so bile pod neposrednim nadzorom Banke Slovenije štiri banke, tri hranilnice in tri podružnice. Med pomembne banke so bile vključene tudi banke, ki so članice pomembnih bančnih skupin s sedežem v državah evrskega območja. Na dan 28. 2. 2018 so v skupino pomembnih bank poleg NLB, d. d., NKBM, d. d., in Abanke, d. d., spadale še UniCredit Banka Slovenija, d. d., SKB banka, d. d., Ljubljana, Banka Intesa Sanpaolo, d. d., Sberbank banka, d. d., in Banka Sparkasse, d. d. (Letno poročilo BS, 2017, str. 56).

Banka Slovenije na podlagi 23. člena Zakona o Banki Slovenije (Ur. l. RS, št. 72/2006, v nadaljevanju ZBS-1-UPB1) opravlja nadzor nad bankami, hranilnicami in drugimi osebami, navedenimi v ZBan-2. Pri tem Banka Slovenije oblikuje, uveljavlja in nadzoruje sistem

⁶ Oktobra 2015 sta se združili Abanka, d. d., in Banka Celje, d. d. Novonastala banka se je po višini sredstev uvrstila med tri največje banke in prešla v skupino pomembnih bank ter pod neposredni nadzor ECB.

pravil, ki zagotavljajo standarde varnega poslovanja bank in hranilnic, z upoštevanjem standardov in priporočil pristojnih domačih in mednarodnih institucij.

5.2.1 Pogoji za pridobitev kvalificiranega deleža banke

ZBan-2 v prvem odstavku 60. člena in prvem odstavku 64. člena določa, da mora oseba, ki namerava pridobiti kvalificirani delež (v nadaljevanju kvalificirani imetnik), pred pridobitvijo tovrstnega deleža pridobiti dovoljenje Banke Slovenije. Zahteva za izdajo dovoljenja za pridobitev kvalificiranega deleža mora vsebovati višino deleža glasovalnih pravic ali deleža v kapitalu banke ter dokumentacijo in informacije o ustreznosti imetnika. Na podlagi opredelitve kvalificiranega deleža iz 36. točke prvega odstavka 4. člena Uredbe 575/2013/EU kvalificirani delež pomeni neposredni ali posredni delež v družbi, ki predstavlja 10 % ali več kapitala ali glasovalnih pravic ali ki omogoča pomemben vpliv na upravljanje zadevne družbe (Uredba 575/2013/EU, str. 21).

Od vzpostavitve enotnega mehanizma nadzora (v nadaljevanju EMN) v letu 2014 je za izdajo dovoljenj za pridobitev kvalificiranega deleža za vse banke pristojna ECB (Letno poročilo BS, 2017, str. 113).

ECB opisuje kvalificirani delež kot delež v banki, kadar predstavlja 10 odstotkov ali več delnic oziroma glasovalnih pravic v banki ali preseže relevantni prag 20, 30 ali 50 odstotkov. Na področje sodi tudi pridobitev pravice do imenovanja (večine) uprave ali kakšen drug način zagotavljanja pomembnega vpliva na upravljanje banke. ECB je tako odgovorna za odobritev nameravane pridobitve kvalificiranega deleža v kateri koli banki v sodelujočih državah (avtomatsko so vključene vse države evroobmočja). Namero o pridobitvi kvalificiranega deleža pridobitelj uradno sporoči nacionalnemu bančnemu nadzorniku, ki nato opravi prvo presojo in pripravi osnutek predloga za ECB. ECB nato v sodelovanju z nacionalnim nadzornikom opravi svojo presojo, o izidu presoje pa obvesti nameravanega pridobitelja in ustreznega nacionalnega nadzornika oz. nadzornike (ECB, b. l.).

Pravila v zvezi s kvalificiranimi deleži so določena v ZBan-2, v členih 60–75, ter v Sklepu o imetnikih kvalificiranih deležev bank in hranilnic (Ur. l. RS, št. 50/2017, v nadaljevanju sklep o kvalificiranih imetnikih).

70. člen ZBan-2 določa razpone višine deleža glasovalnih pravic ali deleža v kapitalu, za katere mora kvalificirani imetnik pridobiti dovoljenje Banke Slovenije. Kvalificirani imetnik mora tako za delež, ki je enak ali večji od kvalificiranega deleža in manjši od 20 odstotkov, enak ali večji od 20 odstotkov in manjši od 1/3, enak ali večji od 1/3 in manjši od 50 odstotkov, enak ali večji od 50 odstotkov, in za delež, na podlagi katerega bodoči kvalificirani imetnik postane nadrejena oseba banke, pridobiti dovoljenje. Oseba, ki je že pridobila dovoljenje Banke Slovenije za kvalificirani delež, mora tudi za vsako nadaljnjo

pridobitev delnic banke, na podlagi katerih doseže ali preseže mejo 20, 1/3 ali 50 odstotkov deleža glasovalnih pravic, deleža v kapitalu ali na podlagi katerih oseba postane nadrejena oseba banke, predhodno pridobiti dovoljenje. Enako velja za skupne kvalificirane imetnike.

Presojanje primernosti bodočega kvalificiranega imetnika ureja prvi odstavek 66. člena ZBan-2. Banka Slovenije preveri ugled bodočega kvalificiranega imetnika, znanje, veščine in izkušnje vseh članov organov vodenja ali nadzora in vseh članov višjega vodstva, ki lahko kakor koli vplivajo na poslovanje banke. Banka Slovenije preveri finančno trdnost bodočega kvalificiranega imetnika in verjetnost posledic, ki jih bo kvalificirani imetnik imel na skladnost poslovanja banke. Pri tem je mišljeno, da bo banka imela možnost poslovati v skladu s pravili o upravljanju tveganj ter izpolnjevati zahteve in omejitve v skladu z zakonodajo in predpisi. Banka Slovenije mora tudi presoditi, ali obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, ne sme pa presojati primernosti bodočega kvalificiranega imetnika z vidika gospodarskih potreb trga.

Podrobnejšo opredelitev primernosti bodočega kvalificiranega imetnika je Svet Banke Slovenije izdal v sklepu o kvalificiranih imetnikih. Merila za presojo primernosti bodočega kvalificiranega imetnika so določena v členih 3–8. Prvi odstavek 3. člena sklepa o kvalificiranih imetnikih določa presojo ugleda bodočega kvalificiranega imetnika, ki se opravi na podlagi ocene integritete in strokovne usposobljenosti za upravljanje banke, v kateri bo pridobil delež. Drugi odstavek 3. člena sklepa o kvalificiranih imetnikih podrobneje opredeljuje upoštevanje dejstev in okoliščin, ki med drugim vključujejo obstoj:

- pravnomočnih in nepravnomočnih obsodb ali obtožnic ter kazenskih pregonov zlasti po zakonih, ki urejajo bančništvo, zavarovalništvo, trg finančnih instrumentov, vrednostne papirje, plačilne instrumente, delovanje gospodarskih družb, stečaj in insolventnost, varstvo potrošnikov, in po drugih predpisih, ki so povezani z dejavnostjo bodočega kvalificiranega imetnika ali ciljne banke; Banka Slovenije preverja obstoj kaznivih dejanj v zvezi z nepoštenostjo, goljufijo ali finančnim oziroma gospodarskim kriminalom, vključno s pranjem denarja, financiranjem terorizma, tržno manipulacijo, trgovanjem z notranjimi informacijami, oderuštvo, korupcijo in davčno utajo;
- pravnomočnih odločb ter uvedb postopkov v zvezi s storitvijo prekrškov zaradi kršitve predpisov, ki urejajo področja, navedena v 1. točki drugega odstavka 3. člena, vključno z vsemi pomembnimi ugotovitvami in izvršilnimi ukrepi na podlagi nadzora oziroma preiskav v zvezi z navedenim, ki so izrečeni ali v teku;
- informacij o zavrnjenih, odvzetih, preklicanih ali razveljavljenih registracijah, dovoljenjih in članstvu v strokovnih združenjih, o odpoklicih ali zahtevanih odstopih z direktorske funkcije ter o disciplinskih ukrepih, kar vključuje tudi vse informacije o upravnih postopkih v zvezi z navedenim;
- kakršnih koli ugotovitev ali dokazov o poslovanju, ki ni pregledno ali ni v skladu z načeli in pravili dobre poslovne prakse oziroma poslovne etike.

Tretji odstavek 3. člena sklepa o kvalificiranih imetnikih ureja presojo strokovne usposobljenosti bodočega kvalificiranega imetnika. Banka Slovenije upošteva strokovno usposobljenost in pretekle izkušnje bodočega kvalificiranega imetnika, zlasti pa:

- njegove izkušnje in rezultate pri opravljanju finančnih dejavnosti, ki so primerljive bančni, in pri upravljanju družb s tega področja;
- strokovno usposobljenost članov njegovega posloводства ter njihove izkušnje pri vodenju poslov ali opravljanju nadzora nad vodenjem poslov banke, družbe primerljive velikosti in dejavnosti kot banka oziroma drugih primerljivih poslov;
- politike in prakse upravljanja bodočega kvalificiranega imetnika in, če je to primerno, ostalih družb v skupini.

Finančno trdnost bodočega kvalificiranega imetnika določa 5. člen sklepa o kvalificiranih imetnikih. Prvi odstavek 5. člena določa, da mora finančni položaj bodočega kvalificiranega imetnika omogočati financiranje pridobitve kvalificiranega deleža ter ohranjanje finančne stabilnosti bodočega kvalificiranega imetnika in ciljne banke na način, da ne bo ogroženo njeno poslovanje. Drugi odstavek določa presojo finančne trdnosti, pri čemer Banka Slovenije ugotavlja:

- ali je bilo poslovanje bodočega kvalificiranega imetnika v zadnjih treh poslovnih letih uspešno ter stabilno;
- ali je mogoče sklepati, da finančni položaj bodočega kvalificiranega imetnika po pridobitvi kvalificiranega deleža omogoča izvedbo poslovnega načrta ciljne banke za prihodnja tri leta, upoštevajoč višino kvalificiranega deleža, ki ga namerava pridobiti v ciljni banki, ter dejavnost bodočega kvalificiranega imetnika in družb v skupini, ki ji pripada kvalificirani imetnik.

Presojo finančne moči iz drugega odstavka 5. člena podrobneje določa tretji odstavek 5. člena, ki Banki Slovenije določa, da ocenjuje zlasti:

- finančno moč bodočega kvalificiranega imetnika na podlagi resničnih in poštenih računovodskih izkazov;
- vir in razpoložljivost sredstev za pridobitev kvalificiranega deleža;
- finančni učinek, ki ga bo po pridobitvi kvalificiranega deleža imel imetnik;
- njegovo sposobnost za pridobivanje finančnih sredstev v prihodnje;
- njegovo ureditev notranjega upravljanja;
- preglednost strukture njegovih naložb v lastniške deleže;
- preglednost in stabilnost njegove lastniške strukture.

Vpliv na skladnost ciljne banke z bonitetnimi zahtevami in pravili določa 6. člen sklepa o kvalificiranih imetnikih. Banka Slovenije preverja zlasti sposobnost ciljne banke

izpolnjevati kapitalske in likvidnostne zahteve, ureditve notranjega upravljanja in omejitve velike izpostavljenosti. Preverja, ali bo obstajala verjetnost oviranega ali onemogočenega izvajanja učinkovitega nadzora ciljne banke in učinkovito izmenjevanje informacij med pristojnimi organi, ali bo v ciljni banki vzpostavljena in uresničena primerna ureditev notranjega upravljanja ter ali bo bodoči kvalificirani imetnik pripravljen in sposoben zagotavljati kapitalsko in likvidnostno podporo ciljni banki.

Presoja suma pranja denarja in financiranja terorizma ureja 7. člen sklepa o kvalificiranih imetnikih. Banka Slovenije ugotavlja, ali obstajajo razlogi za sum, da je bodoči kvalificirani imetnik bil vpleten ali pa je vpleten v dejanja ali poskuse pranja denarja, dejanja ali poskuse financiranja terorizma oziroma v teroristična dejanja ali poskuse terorističnih dejanj, ali obstajajo razlogi za sum, da je bilo ali bo v zvezi s pridobitvijo kvalificiranega deleža storjeno dejanje pranja denarja ali financiranja terorizma ali teroristično dejanje ali da bo pridobitev kvalificiranega deleža povečala tveganje pranja denarja ali financiranja terorizma.

Pri presoji zgornjih meril, določenih v členih 3–7, se upošteva načelo sorazmernosti. Banka Slovenije tako upošteva državo sedeža bodočega kvalificiranega imetnika, naravo bodočega kvalificiranega imetnika (fizična, pravna oseba), dejavnost bodočega kvalificiranega imetnika, kompleksnost lastniške strukture, namen pridobitve, velikost kvalificiranega deleža, posebnosti pridobitve kvalificiranega deleža, vpliv na upravljanje banke, obstoj dokumentacije in informacij ter morebitna druga dejstva in okoliščine. Načelo sorazmernosti se ne uporablja pri presoji integritete bodočega kvalificiranega imetnika (Ur. l. RS, št. 50/2017).

5.2.2 Korporativno upravljanje v slovenskih bankah

Združenje bank Slovenije (2012, 21. maj) je v sporočilu za javnost napisalo, da so na srečanju članov nadzornih svetov v bankah razpravljali o svoji nadzorniški vlogi v bankah. Pri tem so prisotni izpostavili dejstvo, da se njihova vloga člana nadzornika pomembno razlikuje od vloge člana nadzornika v podjetjih v gospodarstvu. Poudarili so, da je njihova nadzorna vloga tudi bistveno bolj regulirana. Takratni guverner Banke Slovenije, dr. Marko Kranjec, je na srečanju poudaril, da si morajo člani nadzornih svetov bank prizadevati, da svojo zahtevno vlogo opravljajo skrbno, kot dober gospodar ter da delujejo čim bolj proaktivno v odnosu do uprav bank. Na srečanju so tudi povedali, da se pripravlja predlog za uvedbo izdaje dovoljenj članom nadzornih svetov bank.

Na podlagi 137. člena ZBan-2 morajo člani nadzornega sveta bank nadzorovati izvajanje strateških ciljev banke, določati, sprejemati in redno pregledovati strategije prevzemanja in upravljanja tveganj ter prispevati k vzpostavitvi in uresničevanju stabilne ureditve notranjega upravljanja banke ter upoštevati politike in ukrepe za preprečevanje nastanka nasprotja interesov. Pri tem skupaj z upravo banke prevzema splošno odgovornost za

učinkovito in skrbno upravljanje banke. Natančnejša opredelitev funkcij in odgovornosti članov organov vodenja je Svet Banke Slovenije opredelil v Sklepu o ureditvi notranjega upravljanja, upravljalnem organu in procesu ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice (Ur. l. RS, št. 73/2015, v nadaljevanju sklep o ureditvi notranjega upravljanja). Na podlagi drugega odstavka 8. člena sklepa o ureditvi notranjega upravljanja mora banka, z namenom doseganja visoke korporativne kulture, imeti in uresničevati kodeks ravnanja članov upravljalnega organa in ostalih zaposlenih. Kodeks ravnanja opredeljuje sprejemljivo oziroma nesprejemljivo ravnanje posameznikov na vseh hierarhičnih in organizacijskih ravneh banke, vključno z odbori, komisijami in posvetovalnimi telesi banke, ter določa politiko ničelne tolerance banke do delovanja posameznikov, ki lahko negativno vpliva na ugled banke oziroma je nedopustno z zakonskega, moralnega ali etičnega vidika. Na podlagi 1. točke drugega odstavka 55. člena mora biti član nadzornega sveta, na podlagi poznavanja in razumevanja poslovanja in finančnih podatkov banke, ciljev, strategij in politik banke ob upoštevanju predpisov, standardov in zahtev Banke Slovenije, aktivno vključen v nadzor nad delovanjem uprave in poslovanjem banke. Kot določa tretji odstavek 55. člena mora član nadzornega sveta poznavanje in razumevanje teh področij ustrezno izkazovati na sejah nadzornega sveta, sejah komisij nadzornega sveta, katerih član je, ter na sestankih z Banko Slovenije, kjer se aktivno vključuje in sodeluje v razpravah s svojimi samostojnimi stališči in utemeljitvami. Če je članu nadzornega sveta zaradi kakršnih koli razlogov onemogočeno opravljanje funkcije nadzora nad delovanjem uprave oziroma izvajanje njegove pristojnosti (nasprotje interesov, neodvisno odločanje, dolgotrajna pasivnost, neukrepanje preostalih članov nadzornega sveta), mora na podlagi četrtega odstavka 55. člena o tem obvestiti Banko Slovenije.

Prvi odstavek 57. člena sklepa o ureditvi notranjega upravljanja določa, da mora imeti član upravljalnega organa ustrezno znanje in izkušnje, vključno z osebno integriteto, za samostojno konstruktivno-kritično presojo pri sprejemanju odločitev, ki so v najboljšem interesu banke, pri čemer mora upoštevati vse razpoložljive informacije in druge primerne dejavnike, ki lahko vplivajo na te odločitve.

Drugi odstavek 59. člena določa, da mora član nadzornega sveta pri svojem delovanju in odločanju upoštevati predvsem interese banke ter jim podrediti morebitne drugačne osebne ali posamične interese delničarjev, uprave, javnosti ali drugih oseb. Na podlagi prvega odstavka 60. člena mora član upravljalnega organa z namenom transparentnega odločanja na sejah upravljalnega organa ter na sejah komisij in odborov, katerih član je, upoštevati previdnostne ukrepe za izognitev nasprotja interesov:

- z namenom izognitve nastanka nasprotja interesov na svojo pobudo oziroma na poziv predsednika uprave oziroma predsednika nadzornega sveta izjaviti, ali obstaja sum nasprotja interesov pri zadevi, ki je predmet glasovanja, ter ga pojasniti;

- če obstaja sum nasprotja interesov, se mora član upravljalnega organa pri zadevi, ki je predmet glasovanja, vzdržati glasovanja ter za čas glasovanja začasno zapustiti prostor, v katerem poteka seja.

V primeru obvestila o okoliščinah nasprotja interesov s strani člana upravljalnega organa mora predsednik uprave oziroma predsednik nadzornega sveta na podlagi lastne presoje glede obstoja okoliščin nasprotja interesov sprejeti ustrezne dokumentirane ukrepe za odpravo ali vzpostavitev nadzora nad temi okoliščinami. Ukrepi vključujejo:

- uporabo previdnostnih ukrepov za izognitev okoliščinam nasprotja interesov pri glasovanju na sejah upravljalnega organa ter na sejah komisij in odborov, katerih član je;
- takojšnje prenehanje spornega ravnanja s strani člana upravljalnega organa ter prenos morebitne pridobljene koristi iz konkretnega posla na banko;
- povrnitev škode banki iz lastnih sredstev člana upravljalnega organa, če je banka v tem poslu utrpela kakršno koli škodo;
- prenehanje funkcije člana upravljalnega organa, če le-ta okoliščin nasprotja interesov zaradi kakršnega koli razloga ne more ali noče odpraviti.

Če se izkaže, da član upravljalnega organa o okoliščinah nasprotja interesov, za katere je sicer vedel, ni obvestil predsednika uprave oziroma nadzornega sveta in hkrati ni takoj odpravil posledic tega ravnanja, ali če član upravljalnega organa ni upošteval previdnostnih ukrepov iz prvega odstavka tega člena, mora biti o tem obveščen nadzorni svet. Nadzorni svet mora v tem primeru odpoklicati člana uprave z njegove funkcije oziroma skupščini predlagati odpoklic člana nadzornega sveta takoj, ko je sporni položaj ugotovljen (Ur. l. RS, št. 73/2015, str. 8019–8020).

Banka mora za vsakega posameznega člana uprave in nadzornega sveta izdelati in dokumentirati oceno primernosti člana, vključno z začetno oceno primernosti člana upravljalnega organa. V procesu ocenjevanja primernosti se upošteva razlika med zahtevnostjo opravljanja funkcije predsednika uprave ali nadzornega sveta, vključno s članom nadzornega sveta, ki opravlja funkcijo predsednika komisije nadzornega sveta, ter zahtevnostjo opravljanja funkcije člana uprave in nadzornega sveta. Če je ocena primernosti, ki jo banka predloži Banki Slovenije za namen izvedbe procesa ocenjevanja primernosti člana upravljalnega organa s strani Banke Slovenije, pomanjkljiva, skopa in kot taka ne omogoča ustrezne presoje glede primernosti te osebe, lahko Banka Slovenije, na podlagi ustrezne utemeljitve, zahteva njeno dopolnitev (Ur. l. RS, št. 73/2015, str. 8020).

Košak, Lončarski in Slapničar (2010) so opravili anketo o korporativnem upravljanju v devetnajstih slovenskih komercialnih bankah. Banke imajo v večini dvotirni sistem upravljanja, z upravo in nadzornim svetom. Avtorji ugotavljajo, da imajo člani nadzornih svetov v večini dobro znanje za opravljanje svoje funkcije. Okoli 81 odstotkov jih ima

izobrazbo iz ekonomskih ali poslovnih ved, 12 odstotkov iz prava in okoli 5 odstotkov ima naravoslovno ali tehnično izobrazbo. Slabih 29 odstotkov jih ima magisterij, 21 odstotkov pa jih ima opravljen doktorat. V anketi je 54 odstotkov članov nadzornih svetov odgovorilo, da imajo izkušnje z bančnega področja, malo manj kot 54 odstotkov ima izkušnje s področja upravljanja sredstev, trgovanja z delnicami ali finančnega upravljanja podjetij. Malo manj kot 9 odstotkov ima delovne izkušnje v banki, v kateri so člani v nadzornem svetu. Glede na navedene rezultate ankete jih ima malo več kot polovica delovne izkušnje iz bančnega sektorja.

V povprečju je bilo 77 odstotkov članov nadzornih svetov imenovanih s strani večinskega lastnika banke, 31 odstotkov jih je bilo imenovanih s strani predhodnih članov nadzornih svetov, 8 odstotkov pa s strani uprave. Nobeden izmed njih ni bil imenovan s strani manjšinskih delničarjev. V letu 2009 se je v povprečju zamenjalo slabih 19 odstotkov članov nadzornega sveta. V večini primerov je bilo zaradi odstopa s funkcije, v enem primeru zaradi spremembe deleža lastniškega kapitala, v enem primeru zaradi nasprotja interesov, ker je prevzel druge funkcije, in v enem primeru zaradi primera smrti (Košak et al., 2010, str. 31–32).

5.2.3 Ureditev nadzora tujih bank

95. člen ZBan-2 določa, da lahko tuje banke opravljajo bančno dejavnost na območju Republike Slovenije prek:

- podružnice oziroma neposrednega opravljanja bančne storitve (za banke držav članic EU);
- podružnice, pri čemer predhodno pridobi dovoljenje Banke Slovenije za ustanovitev (za banke tretjih držav).

Za banke tretjih držav velja drugačna ureditev. Banke tretjih držav lahko na ozemlju Republike Slovenije opravljajo bančne in druge finančne (vzajemno priznane) storitve samo prek podružnice, za ustanovitev katere morajo pridobiti dovoljenje Banke Slovenije. Ob tem lahko Banka Slovenije od banke tretje države zahteva, da na ozemlju Republike Slovenije deponira določen denarni znesek oziroma drugo ustrezno finančno premoženje ali predloži drugo ustrezno zavarovanje kot jamstvo za poravnavo obveznosti iz poslov, sklenjenih na območju Republike Slovenije. V Sloveniji ni ustanovljena nobena podružnica banke tretje države (Letno poročilo BS, 2014, str. 52–53). Banka tretje države lahko predstavlja in posreduje informacije o svojih storitvah ter opravlja raziskave trga prek predstavništva. Predstavništvo ni pravna oseba in ne sme opravljati nobenih drugih poslov (123. člen ZBan-2).

5.3 Primeri regulativnega nadzora lastnikov slovenskih bank

Eden izmed bolj znanih primerov v zadnjih letih je bil nakup večinskega deleža NKBM s strani ameriškega sklada Apollo, ki mu Banka Slovenije ni nasprotovala. Sklad Apollo je tako junija 2015 kupil 80 % banke, ostalih 20 % pa Evropska banka za obnovo in razvoj oziroma krajše EBRD (B. E. & D. J. v Žurnal24, 30. 6. 2015).

Dne 31. 3. 2016 je Banka Slovenije izdala ukrep zoper družbo Sava, d. d., za prepoved uresničevanja vseh pravic iz delnic Gorenjske banke, d. d., saj družba v skladu z odločbo BS o odvzemu dovoljenja za pridobitev kvalificiranega deleža v Gorenjski banki do 21. 3. 2016 delnic v banki ni odsvojila (Banka Slovenije, b.l.).

Dne 1. 8. 2017 je Banka Slovenije članu nadzornega sveta z odločbo št. PBH-24.50-009/17-002 prepovedala opravljanje funkcije člana nadzornega sveta banke, ker ni več izpolnjeval pogojev za opravljanje funkcije člana nadzornega sveta banke iz 2. točke prvega odstavka 53. člena ZBan-2. Član nadzornega sveta ni imel več lastnosti za nadzor nad vodenjem poslov banke, njegovo ravnanje pa je vzbujalo dvom o njegovi zmožnosti za zagotovitev varnega in skrbnega nadzora nad vodenjem poslov banke v skladu s profesionalno skrbnostjo in najvišjimi etičnimi standardi ter preprečevanjem nasprotja interesov, ker ni ravnal v skladu z najvišjimi etičnimi standardi ter preprečevanjem nasprotja interesov, ker se, ko je bilo to potrebno, ni ustrezno opredelil do nastanka okoliščin nasprotja interesov, do katerega je prišlo na redni seji nadzornega sveta banke pri obravnavi dveh družb, v katerih je direktor (Banka Slovenije, b.l.). Primer je potrdilo tudi Upravno sodišče RS, ki je pritožbo člana nadzornega sveta zavrnilo in v obrazložitvi pojasnilo, da za obstoj nasprotja interesov zadošča že možnost, da takšno nasprotje obstaja, in ne da je do tega nasprotja interesov tudi dejansko prišlo (odločba US RS: UPRS Sodba II U 420/2017-22).

Dne 5. 10. 2017 je višje sodišče v zadevi št. VSM Sklep I Cpg 100/2017 odločalo o pritožbi tožeče stranke o razveljavitvi sodbe na prvi stopnji. Tožeča stranka navaja, da je utrpela škodo, ki ji je nastala z odobritvijo kredita, dne 3. 2. 2010, s strani treh tožencev. Toženci so sporni kredit s sklepom uprave, ki so jo sestavljali oni, odobrili kreditojemalcu, katerega posredni lastniki so bili toženci sami. Sodišče navaja, da ob zapovedanih dolžnostnih ravnanja, določenih z bančnimi pravili (66. in 173. člen ZBan-1 oziroma 45. in 136. člen ZBan-2), po katerih morajo člani uprave banke zagotoviti, da banka posluje z najvišjimi etičnimi standardi upravljanja, upoštevajoč preprečevanje nasprotja interesov, ravnanj dveh tožencev, ki sta kot člana uprave banke odločala o odobritvi kredita družbi kreditojemalki, za katero je ugotovljena kapitalska povezanost z družbo, v kateri sta bila lastniško udeležena, zagotovo ni mogoče opredeliti, da so v skladu z najvišjimi etičnimi standardi upravljanja in so v nasprotju z dolžnostjo preprečevanja nasprotij interesov (odločba VS RS: VSM Sklep I Cpg 100/2017).

SKLEP

Vloga lastnikov bank pomembno vpliva na poslovanje bank, kar se kaže v vse večji pozornosti, ki se jim namenja vse od začetka zadnje finančne krize. V magistrskem delu sem preučila in prikazala morebitne posledice, ki jih neustrezni lastniki lahko povzročijo bankam in ostalim deležnikom na trgu.

Kot poudarjajo številni avtorji (Greenbaum et al., 2016; Turner, 2010; Westman, 2010; Levine, 2004; Barth et al., 1999), imajo banke v gospodarstvu pomembno vlogo tako pri zagotavljanju likvidnosti trga kot pri gospodarski rasti, saj z združevanjem privarčevanih sredstev zagotavljajo dodatni vir financiranja. Vse pestrejša ponudba bančnih produktov, diverzificiranih storitev in velikokrat nejasno poslovanje uvrščata banke med kompleksnejše institucije. S tem ko banke ponujajo nove produkte in storitve, je pomembno, da se hkrati spreminja in prilagaja tudi bančna zakonodaja, ki zagotovi zdravo in optimalno poslovanje bank. Pomembno je, da lastniki učinkovito nadzirajo upravljanje banke, pristojne institucije pa učinkovito nadzirajo lastnike bank.

Bančna regulacija in nadzor bankam postavlja omejitve, jih usmerja k optimalnemu poslovanju ter zmanjšuje in preprečuje verjetnost zlorabe pooblastil. Z regulacijo bank pomembno prispevamo k večjemu zaupanju javnosti, ki je v bančnem sektorju zelo pomembno. Ne glede na pretekle negativne in škodljive dogodke, ki so omajali ugled bank (povezana posojila ruskih bank, oškodovanje korejskih manjšinskih delničarjev, financiranje državnih projektov, pranje denarja ...), je pomembno, da razlikujemo med oportunističnimi posamezniki in bankami na splošno. Pomembno je, da so pretekle zlorabe moči, kot so povezana posojila, goljufije in korupcija, kaznovane ter da z zakonodajo in regulacijo tovrstne dogodke čim bolj omejimo. Banke so za gospodarstvo v večini držav nepogrešljive institucije, zato je še pomembneje, da delujejo v skladu z zakonodajo in ne prevzemajo prevelikih tveganj. Kot zapoveduje 55. člen ZBan-2 (Ur. l. RS, št. 25/2015, str. 2845), je dolžnost in odgovornost člana nadzornega sveta banke, da ravna v skladu s profesionalno skrbnostjo, odkrito, pošteno in neodvisno, da lahko učinkovito spremlja in nadzira odločitve uprave in višjega vodstva v zvezi z vodenjem banke. Ravnati mora v skladu z najvišjimi etičnimi standardi upravljanja, upoštevajoč nasprotja interesov.

V magistrskem delu so predstavljene nekatere oblike lastniških struktur bank (državno, zasebno, tuje, domače, koncentrirano in razpršeno lastništvo) in kako so regulirane s strani posameznih držav. Kot prvo je navedena ugotovitev, da so lastniške strukture med posameznimi državami različne. V državah s slabše razvitim finančnim sistemom so bolj zastopane državne banke (Barth et al., 1999), kar je lahko posledica zaprtja bančnih trgov tujim bankam zaradi zaščite domače gospodarske rasti in spodbujanja rasti manjših podjetij (Stiglitz, 1994).

Ne glede na posamezna mnenja, katera lastniška struktura je učinkovitejša, je pomembno, da regulatorji dobro poznajo karakteristike bančnih sistemov ter se odločajo na podlagi gospodarskih, socialnih in pravnih razmer v posamezni državi. Menim, da lahko regulator le tako doseže učinkovito bančno okolje in se na podlagi slabih preteklih praks izogne ponovnim finančnim krizam. Nadzor in regulacija kvalificiranih lastnikov bank je le ena izmed številnih praks, ki lahko pripomore k bolj zdravemu poslovanju bank in posledično celotnemu gospodarskemu sistemu. Za lastnika banke je pomembno, da ima ugled, ustrezno bančno in finančno znanje, veščine in izkušnje ter je finančno trden.

Kot v raziskavi iz leta 2009 ugotavljajo Košak et al. (2010, str. 32), je bilo le 3,6 odstotka članov nadzornih svetov predstavnikov ministrstev oziroma političnih strank. Menijo, da so bile banke slabo nadzirane, čeprav država v času raziskave v nadzornih svetih ni imela neposrednih političnih predstavnikov. Dodajo, da število politično neodvisnih članov nadzornih svetov ni odvisno od lastniške strukture.

Omenjena raziskava je dodatni pokazatelj, kako pomembno je, da imajo pomembni lastniki bank in njihovi predstavniki znanje, izkušnje in sredstva za učinkovit nadzor, ne glede na politično usmerjenost. Menim, da je politična neodvisnost pomemben dejavnik, ki lahko zmanjša tveganje zasledovanja političnih interesov, ni pa odločilni razlog. Pomembna je vsesplošna neodvisnost, ki omogoča članu nadzornega sveta delovanje v korist banki, in ne posameznim interesnim skupinam.

Nadzorne institucije morajo postaviti minimalna merila, ki onemogočajo, da lahko kdor koli postane lastnik banke. Preden bodoči lastnik pridobi pomemben lastniški delež v banki, je pomembno, da nadzornik preveri, ali ustreza vsem merilom, ki jih zahteva bančna zakonodaja. Če obstajajo kakršni koli razlogi za sum, da bi kvalificirani imetnik s pridobitvijo kvalificiranega deleža storil kaznivo dejanje ali ravnal protipravno, mora nadzornik pridobitev kvalificiranega deleža zavrniti.

LITERATURA IN VIRI

1. Advanced economies. (b.l.) V *Central Intelligence Agency*. Najdeno 25. avgusta 2015 na spletni strani <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/appendix/appendix-b.html>
2. Allen, F., Bartiloro, L., & Kowalewski, O. (2005). The Financial System of the EU 25. Najdeno 7. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=871454
3. Allen, F., Jackowicz, K., Kowalewski, O., & Kozlowski, L. (2015). *Bank Lending, Crises and Changing Ownership Structure in Central and Eastern European Countries*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2564328
4. Bae, K. H., Kang, J. K., & Kim, J. M. (2002). Tunneling of Value Added? Evidence from Mergers by Korean Business Groups. *The Journal of Finance*, 57(6), 2695–2740. Najdeno 20. avgusta 2015 na spletni strani <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1540-6261.00510/abstract>
5. Banka Slovenije. (b.l.). Izrečeni ukrepi. Najdeno 30. novembra 2017 na spletni strani <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/nadzor-bancnega-sistema/nadzorniska-razkritja/izreceni-ukrepi>
6. Banka Slovenije. (2007–2017). *Letna poročila od leta 2007 do 2017*. Ljubljana: Banka Slovenije. Najdeno 26. maja 2018 na spletni strani <https://www.bsi.si/publikacije/letna-porocila/letno-porocilo-banke-slovenije>
7. Barry, T. A., Lepetit, L., & Strobel, F. (2016). Bank ownership structure, lending corruption and the regulatory environment. *Journal of Comparative Economics*, 44(3). Najdeno 12. junija 2016 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0147596715000773>
8. Barry, T. A., Lepetit, T., & Tarazi, A. (2011). Ownership structure and risk in publicly held and privately owned banks. *Journal of Banking and Finance*, 35(5). Najdeno 10. junija 2016 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378426610003857>
9. Barth, J. R., Caprio, G. Jr., & Levine, R. (1999). *Banking Systems Around the Globe: Do Regulation and Ownership Affect Performance and Stability?* Najdeno 7. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=630697
10. Barth, J. R., Caprio, G. Jr., & Levine, R. (2001). *The Regulation and Supervision of Banks Around the World*. Policy Research Working Paper, no. 2588. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.198.7983&rep=rep1&type=pdf>
11. Barth, J. R., Caprio, G. Jr., & Levine, R. (2004). Bank Regulation and supervision: what works best? *Journal of Financial Intermediation*, 13(2), 205–248. Najdeno 10. avgusta

- 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1042957303000603>
12. Barth, J. R., Caprio, G. Jr., & Levine, R. (2008). *Bank Regulations are Changing: For Better or Worse?* World Bank Policy Research Working Paper No. 4646. Najdeno 10. junija 2016 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1149579
 13. Barth, J. R., Gan, J., & Nolle, D. E. (2009). *Global Banking Regulation & Supervision: What Are the Issues and What Are the Practices?* Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani http://english.ckgsb.edu.cn/sites/default/files/barthnolle_gan_bood.pdf
 14. Basel Committee on Banking Supervision. (1997). *Core Principles for Effective Banking Supervision*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <http://www.bis.org/publ/bcbs30a.htm>
 15. Basel Committee on Banking Supervision. (2012). *Core Principles for Effective Banking Supervision*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <http://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf>
 16. Basel Committee on Banking Supervision. (2015). *Guidelines: Corporate governance principles for banks*. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.bis.org/bcbs/publ/d328.pdf>
 17. B.E & D.J. (30.6.2015). *NKBM prodana za 250 milijonov!* Žurnal24. Najdeno 10. septembra 2015 na spletni strani <http://www.zurnal24.si/nkbm-danes-prodana-ameriskemu-skladu-apollo-clanek-252550>
 18. Beck, T., & Martinez Peria, M. S. (2008). *Foreign Bank Acquisitions and Outreach, Evidence from Mexico*. Policy Research working paper, no. WPS 4467. Washington: The World Bank. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani <http://documents.worldbank.org/curated/en/2008/01/9592785/foreign-bank-acquisitions-outreach-evidence-mexico>
 19. Beltratti, A., & Stulz, R. M. (2009). *Why Did Some Banks Perform Better during the Credit Crisis? A Cross-Country Study of the Impact of Governance and Regulation*. ECGI Working Paper Series in Finance. Najdeno 20. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1433502
 20. Berger, A. N., Buch, C. M., DeLong, G., & DeYoung, R. (2004). Exporting financial institutions management via foreign direct investment mergers and acquisitions. *Journal of International Money and Finance*, 23(3), 333–366. Najdeno 3. oktobra 2014 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261560604000038>
 21. Berger, A. N., Clarke, G. R. G., Cull, R., Klapper, L., & Udell, G. F. (2005). *Corporate Governance and Bank Performance: A Joint Analysis of the Static, Selection, and Dynamic Effects of Domestic, Foreign, and State Ownership*. Najdeno 7. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=756948
 22. Berger, A. N., DeYoung, R., & Udell, G. F. (2000). Efficiency barriers to the consolidation of the European financial services industry. *European Financial Management*, 6(4), 117–130. Najdeno 18. oktobra 2014 na spletni strani <http://www.federalreserve.gov/PUBS/feds/2000/200037/200037pap.pdf>

23. Berger, A. N., Imbierowicz, B., & Rauch, C. (2014). *The Roles of Corporate Governance in Bank Failures during the Recent Financial Crisis*. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2021799
24. Berger, A. N., Klapper, L. F., Martinez Peria, M. S., & Zaidi, R. (2006). Bank Ownership Type and Banking Relationships. *Journal of Financial Intermediation*. Najdeno 15. junija 2014 na spletni strani http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/Bank_ownership_type_and_banking_relationships.pdf
25. Božič, K. (2010). Vloga države pri vzdrževanju finančne stabilnosti. *Bančni vestnik*, 59(3), 24–31.
26. Brealey, R. A., & Kaplanis, E. C. (1996). The Determination of Foreign Banking Location. *Journal of International Money and Finance*, 15(4), 577–597. Najdeno 18. oktobra 2014 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0261560696000228>
27. Caprio, G., Laeven, L., & Levine, R. (2007). Governance and Bank Valuation. *Journal of Financial Intermediation, Elsevier*, 16(4), 584–617. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.nber.org/papers/w10158>
28. Cerutti, E., Dell'Ariccia, G., & Martinez Peria, M. S. (2007). How banks go abroad: Branches or subsidiaries? *Journal of Banking and Finance*, 31(6), 1669–1692. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378426606003190>
29. Chaebol structure. (b.l.) V *Investopedia*. Najdeno 22. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.investopedia.com/terms/c/chaebol-structure.asp>
30. Chen, M., Jeon, B. N., Wang, R., & Wu, J. (2015). Corruption and bank risk-taking: Evidence from emerging economies. *Emerging Markets Review* 24. najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1566014115000400>
31. Cheng, I. H., Hong, H., & Scheinkman, J. A. (2010). Yesterday's Heroes: Compensation and Creative Risk-Taking. *NBER Working Paper No. 16176*. Najdeno 15. junija 2016 na spletni strani <http://www.nber.org/papers/w16176>
32. Claessens, S., Demirgüç-Kunt, A., & Huizinga, H. (2001). How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets? *Journal of Banking and Finance*, 25(5), 891–911. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378426600001023>
33. Claessens, S., & van Horen, N. (2009). Being a Foreigner Among Domestic Banks: Asset or Liability? *IMF Working Paper No. 09/273*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp09273.pdf>
34. Claessens, S., & van Horen, N. (2012). Foreign Banks: Trends, Impact and Financial Stability. *IMF Working Paper No. 12/10*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp1210.pdf>
35. Claessens, S., & van Horen, N. (2013). Impact of Foreign Banks. *De Nederlandse Bank Working Paper No. 370*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani http://www.dnb.nl/binaries/working%20Paper%20370_tcm46-284840.pdf

36. Claessens, S., & van Horen, N. (2014). Foreign Banks: Trends and Impact. *Journal of Money, Credit and Banking*, 46(1).
37. Cocris, V., & Ungureanu M. C. (2007). Why are Banks Special? An Approach from the Corporate Governance Perspective. *Scientific Annals – Al.I.Cuza University of Iasi, Economic Series*, 55–66. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1090291
38. Cull, R, Haber, S., & Imai, M. (2011). Related Lending and Banking Development. *Journal of International Business Studies*, 42(3), 406–426. Najdeno 10. avgusta na spletni strani <http://www.jstor.org/stable/29789429>
39. Delis, M. D., Kokas, S., & Ongena, S. (2015). *Foreign Ownership and Market Power in Banking: Evidence from a World Sample*. Najdeno 29. junija 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2435520
40. European Central Bank. (2005). *Banking Structures in the new EU member states*. Frankfurt am Main: ECB. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/bankingstructuresnewmemberstatesen.pdf?21d6e80dbda74c2d251a83a6b528b4e7>
41. Evropska centralna banka. (b.l.). *Kaj je kvalificirani delež?* Najdeno 7. maja 2018 na spletni strani <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/qh.sl.html>
42. Farazi, S., Feyen, E., & Rocha, R. (2011). *Bank Ownership and Performance in the Middle East and North Africa Region*. Policy Research Working Paper, no. WPS5620. Washington, The World Bank. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://documents.worldbank.org/curated/en/2011/04/14004569/bank-ownership-performance-middle-east-north-africa-region>
43. Focarelli, D., & Pozzolo, A. F. (2005). Where Do Banks Expand Abroad? An Empirical Analysis. *The Journal of Business*, 78(6), 2435–2463. Najdeno 20. oktobra 2014 na spletni strani <http://www.jstor.org/stable/10.1086/497052>
44. Galindo, A., Micco, A., & Serra, C. (2003). *Better the Devil that You Know: Evidence on Entry Costs Faced by Foreign Banks*. Inter-American Development Bank. Working Paper no. 477. Najdeno 20. oktobra 2014 na spletni strani <http://www.iadb.org/res/publications/pubfiles/pubWP-477.pdf>
45. Garcia-Kuhnert, Y., Marchica, M. T., & Mura, R. (2015). Shareholder diversification and bank risk-taking. *Journal of Financial Intermediation*, 24(4), 602–635. Najdeno 10. junija 2016 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1042957315000133>
46. Gidadhubli, R. G., & Kumar, R. S. (1999). Causes and Consequences of Money Laundering in Russia. *Economic and Political Weekly*, 34(48), 3395–3399. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.jstor.org/stable/4408663>
47. Goldberg, G., & Saunders, A. (1981). The Growth of Organizational Forms of Foreign Banks in the U.S. *Journal of Money, Credit and Banking*, 13(3), 365–374.
48. Greenbaum, S. I., Thakor, A. V., & Boot, A. W. A. (2016). *Contemporary Financial Intermediation* (3rd ed.). London: Academic Press.

49. Gregorič, A., Košak, M., & Pahor, M. (2007). *Bank ownership and governance in the accession countries*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <https://www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=2967>
50. Gropp, R., & Köhler, M. (2010). Bank Owners or Bank Managers? Who is keen on Risk? Evidence from the Financial Crisis. *European Business School Research Paper Series 10-02*. Najdeno 10. junija 2016 na spletni strani https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1555663
51. Groznik, P. (2010). Is bank governance different? *Bančni vestnik*, 59(11), 7–12.
52. Halling, M., Pichler, P., & Stomper, A. (2010). The Politics of Related Lending. *ECGI Working Paper Series in Finance*, no. 296/2010. Najdeno 20. avgusta 2015 na spletni strani <https://www.wiwi.hu-berlin.de/de/professuren/bwl/cofi/research/workingpapers/the-politics-of-related-lending>
53. Hau, H., & Thum, M. (2009). Subprime Crisis and Board (In-)Competence: Private vs. Public Banks in Germany. *CESIFO Working Paper Series*, no. 2640 in *ECGI Working Paper Series in Finance*, no. 247/2009. Najdeno 25. Avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1360698
54. Hopt, K. J. (2013). Better Governance of Financial Institutions. *Law Working Paper*, no. 207/2013. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani http://ssrn.com/abstract_id=2212198
55. Hryckiewicz, A., & Kowalewski, O. (2008). *Economic Determinants and Entry Modes of Foreign Banks into Central Europe*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1094284
56. Hurduc, N., & Nitu, A. (2011). Forms and Strategies of the Banks to Enter on a Foreign Market. *Theoretical and Applied Economics*, 18(7), 43–52. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani <http://store.ectap.ro/articole/611.pdf>
57. Iannotta, G., Nocera, G., & Sironi, A. (2007). Ownership Structure, Risk and Performance in the European Banking Industry. *Journal of Banking and Finance*, 31(7), 2127–2149. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378426607000179>
58. Iannotta, G., Nocera, G., & Sironi, A. (2013). The impact of government ownership on bank risk. *Journal of Financial Intermediation* 22(2), 152–176. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1042957312000459>
59. International Monetary Fund. (2015, april). *World Economic Outlook: Uneven Growth – Short- and Long-Term Factors*. Najdeno 25. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/pdf/text.pdf>
60. Jašovič, B., & Košak, T. (2004). Lastniška struktura bank v Sloveniji. *Bančni vestnik*, 53(1–2), 35–40.
61. Johnson, S., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (2000). Tunneling. *The American Economic Review*, 90(2), 22–27. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.jstor.org/stable/117185>

62. Košak, M., Lončarski, I., & Slapničar, S. (2010). Corporate governance in the Slovenian banking sector: an empirical survey. *Bančni vestnik*, 59(11), 29–38.
63. La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (2002). Government Ownership of Banks. *Journal of Finance*, 57(1), 265–301. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1540-6261.00422/abstract>
64. La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Zamarripa, G. (2003). Related Lending. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 231–268. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://qje.oxfordjournals.org/content/118/1/231.abstract>
65. Laeven, L. (2001). Insider Lending and Bank Ownership: The Case of Russia. *Journal of Comparative Economics*, 29(2), 207–229. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0147596701917081>
66. Laeven, L. (2011, 25. oktober). Bank governance and regulation. *VoxEU*. Najdeno 5. avgusta na spletni strani <http://www.voxeu.org/article/bank-governance-and-regulation>
67. Laeven, L., & Levine, R. (2009). Bank Governance, Regulation, and Risk Taking. *Journal of Financial Economics*, 93(2), 259–275. Najdeno 20. junija 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304405X09000816>
68. Levine, R. (2004). The Corporate Governance of Banks: A Concise Discussion of Concepts and Evidence. *World Bank Policy Research Working Paper no. 3404*. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=625281
69. Lopez-Puertas Lamy, M. (2012). *How does Ownership Structure influence Bank Risk= Analyzing the Role of Managerial Incentives*. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.uab.cat/Document/89/451/MonicaLopezVersioActualizada.pdf>
70. Macey, J. R., & O'Hara, M. (2003). The Corporate Governance of Banks. *Economic Policy Review* 9(1). Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=795548
71. Mamonov, M., & Vernikov, A. (2017). Bank ownership and cost efficiency: New empirical evidence from Russia. *Economic Systems*, 41(2). Najdeno 30. junija 2017 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0939362517300274>
72. Mian, A. (2006). Distance Constraints: The Limits of Foreign Lending in Poor Economies. *The Journal of Finance*, 61(3), 1465–1505. Najdeno 20. novembra 2014 na spletni strani <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-6261.2006.00878.x/abstract>
73. Mihaljek, D. (2011). *Domestic bank intermediation in emerging market economies during the crisis: locally owned versus foreign-owned banks*. Basel: Bank for International Settlements. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap54b.pdf>
74. Miller, S. R., & Parkhe, A. (1998). Patterns in the Expansion of U.S. Banks' Foreign Operations. *Journal of International Business Studies*, 29(2), 359–389. Najdeno 20. novembra 2014 na spletni strani <http://www.jstor.org/stable/155607>

75. Nguyen, D. D., Hagendorff, J., & Eshraghi, A. (2016). Can Bank Boards Prevent Misconduct? *Review of Finance*, 20(1), 1–36. Najdeno 10. junija 2016 na spletni strani <https://doi.org/10.1093/rof/rfv011>
76. *Odločba Upravnega sodišča RS*: UPRS Sodba II U 420/2017-22.
77. *Odločba Višjega sodišča RS*: VSM Sklep I Cpg 100/2017.
78. Peek, J., & Rosengren, E. S. (2000). Implications of the globalization of the banking sector: The Latin American experience. *New England Economic Review*. Boston, Mass str. 45–63. Najdeno 23. oktobra 2014 na spletni strani <http://www.bostonfed.org/economic/neer/neer2000/neer500c.pdf>
79. Perotti, E. (2004). *State Ownership: A Residual Role?* World Bank Policy Research working paper no. 3407. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani <http://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/1813-9450-3407>
80. Polo, A. (2007). *Corporate Governance of Banks: The Current State of the Debate*. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=958796
81. Prowse, S. (1997). Corporate Control in Commercial Banks. *The Journal of Financial Research*, 20(4), 509–527. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-6803.1997.tb00263.x/abstract>
82. Saunders, A., Strock, E., & Travlos, N. G. (1990). Ownership structure, Deregulation, and Bank Risk Taking. *The Journal of Finance*, 45 (2), 643–654. Najdeno 30. junija 2015 na spletni strani <http://www.jstor.org/stable/2328676>
83. Shehzad, C. T., de Haan, J., & Scholtens, B. (2010). The Impact of Bank Ownership Concentration on Impaired Loans and Capital Adequacy. *Journal of Banking and Finance*, 34(2), 399–408. Najdeno 10. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378426609002003>
84. Shen, C. H., Hasan, I., & Lin, C. Y. (2013). The Government's Role in Government-owned Banks. *Bank of Finland Research Discussion Papers No.15/2013*. Najdeno 15. junija 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2330782
85. Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). A Survey of Corporate Governance. *The Journal of Finance*, 52(2), 737–783. Najdeno 30. junija 2015 na spletni strani <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-6261.1997.tb04820.x/abstract>
86. Sklep o imetnikih kvalificiranih deležev bank in hranilnic. *Uradni list RS*, št. 50/2017.
87. Sklep o ureditvi notranjega upravljanja, upravljalnem organu in procesu ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice. *Uradni list RS*, št. 73/2015.
88. Stigler, G. J. (1971). The Theory of Economic Regulation. *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 2(1), 3–21. Najdeno 10. junija 2016 na spletni strani <http://www.jstor.org/stable/3003160>
89. Stiglitz, J. E. (1994). *The Role of the State in Financial Markets*. Washington: The World Bank. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani <http://documents.worldbank.org/curated/en/1994/03/698575/role-state-financial-markets>

90. Turner, A. (2010). What do banks do? Why do credit booms and busts occur and what can public policy do about it? V *The Future of Finance: The LSE Report*.
91. van Greuning, H., & Bratanovic, S. B. (2009). *Analysing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate Governance and Risk Management*. Washington: The World Bank.
92. Westman, H. (2010). *The Role of Ownership Structure and Regulatory Environment in Bank Corporate Governance*. Najdeno 15. avgusta 2015 na spletni strani http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1435041
93. The World Bank. (2011). *Banking Supervision Survey 2011 – Survey Questionnaire and Guidance*. Najdeno 15. junija 2014 na spletni strani <http://web.worldbank.org/archive/website01597/WEB/IMAGES/GUIDELIN.PDF>
94. The World Bank. (2012a). *Bank Regulation and Supervision Survey*. Najdeno 15. junija 2014 na spletni strani <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTGLOBALFINREPORT/0,,contentMDK:23267421~pagePK:64168182~piPK:64168060~theSitePK:8816097,00.html>
95. The World Bank. (2012b). The State as Regulator and Supervisor. *Global Financial Development Report 2013* (str. 45–80). Najdeno 15. junija 2014 na spletni strani http://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/9780821395035_CH02
96. Uredba (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja. *Uradni list Evropske unije* L 176.
97. Uredba Sveta (EU) št. 1024/2013 z dne 15. oktobra 2013 o prenosu posebnih nalog, ki se nanašajo na politike bonitetnega nadzora kreditnih institucij, na Evropsko centralno banko. *Uradni list Evropske unije* L 287.
98. Zakon o bančništvu. *Uradni list RS*, št. 25/2015.
99. Zakon o Banki Slovenije. *Uradni list RS*, št. 72/2006-UPB, 59/2011, 55/2017)
100. Združenje bank Slovenije. (2012, 21. maj). *Nadzorni svet naj deluje s skrbnostjo dobrega gospodarja ter v proaktivnem odnosu do uprave banke*. Sporočilo za javnost. Najdeno 28. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.zbs-giz.si/news.asp?StructureId=1060&ContentId=4651>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Razdelitev držav na tri skupine	1
Priloga 2: Seznam razvitih držav	2
Priloga 3: Seznam držav v razvoju	3
Priloga 4: Rezultati hi-kvadrat testov – zahtevani kriteriji bodočega lastnika banke	4
Priloga 5: Rezultati hi-kvadrat testa – omejevanje lastniškega deleža	7

PRILOGA 1: Razdelitev držav na tri skupine

Tabela 1: Razdelitev držav na tri skupine

Države članice EU (N=26)			
Avstrija	Finska	Latvija	Romunija
Belgija	Francija	Litva	Slovaška
Bolgarija	Nemčija	Luksemburg	Slovenija
Hrvaška	Grčija	Malta	Španija
Ciper	Madžarska	Nizozemska	Velika Britanija
Danska	Irska	Poljska	
Estonija	Italija	Portugalska	
Severna Amerika (N=1)			
Združene države Amerike			
Ostale države (N=115)			
Angola	Gambija	Malavi	Senegal
Argentina	Gana	Malezija	Srbija
Armenija	Gibraltar	Maldivi	Sejšeli
Avstralija	Gvatemala	Mali	Sierra Leone
Bahrajn	Guernsey	Mauritius	Južna Afrika
Bangladeš	Gvineja Bissau	Mehika	Šrilanka
Belorusija	Gvajana	Moldavija	Surinam
Belize	Honduras	Črna gora	Svazi
Benin	Hongkong	Maroko	Švica
Butan	Islandija	Mozambik	Sirija
Bosna in Hercegovina	Indija	Mjanmar	Tajvan
Bocvana	Indonezija	Namibija	Tadžikistan
Brazilijska	Irak	Nepal	Tanzanija
Burkina Faso	Otok Man	Nova Zelandija	Tajska
Burundi	Izrael	Nikaragva	Togo
Kanada	Jamajka	Niger	Tonga
Kajmanski otoki	Jersey	Nigerija	Trinidad in Tobago
Čile	Jordanija	Norveška	Tunizija
Kitajska	Kazahstan	Oman	Turčija
Kolumbija	Kenija	Pakistan	Uganda
Cookovi otoki	Južna Koreja	Palestina	Ukrajina
Kostarika	Kosovo	Panama	Združeni arabski emirati
Slonokoščena obala	Kuvajt	Paragvaj	Urugvaj

se nadaljuje

Tabela 1: Razdelitev držav na tri skupine (nad.)

Ostale države (N=115)			
Dominikanska republika	Kirgizistan	Peru	Vanuatu
Ekvador	Libanon	Filipini	Venezuela
Egipt	Lesoto	Portoriko	Deviški otoki (britanski)
Salvador	Lihtenštajn	Katar	Jemen
Etiopija	Macao	Rusija	Zimbabve
Fidži	Madagaskar	Samoa	

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

PRILOGA 2: Seznam razvitih držav

Tabela 2: Seznam razvitih držav

Evropa			
Avstrija	Grčija	Lihtenštajn*	Portugalska
Belgija	Guernsey*	Litva	Slovaška
Ciper	Irska	Luksemburg	Slovenija
Danska	Islandija	Malta	Španija
Estonija	Italija	Nemčija	Švica
Finska	Jersey*	Nizozemska	Velika Britanija
Francija	Latvija	Norveška	
Severna Amerika			
Kanada	Združene države Amerike		
Azija			
Hongkong	Izrael	Južna Koreja	Tajvan
Avstralija (Oceanija)			
Avstralija	Nova Zelandija		

Legenda: Države sem delila glede na razvrstitev IMF, ki jih je kot razvite države (angl. *advanced economies*) navedel v dokumentu *World Economic Outlook* iz meseca aprila 2015.

* po definiciji CIA sodi med razvite države.

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a; IMF, *World Economic Outlook*, 2015; CIA (b.l.).

PRILOGA 3: Seznam držav v razvoju

Tabela 3: Seznam držav v razvoju

Evropa			
Belorusija	Gibraltar	Moldavija	Srbija
Bolgarija	Hrvaška	Otok Man	Ukrajina
Bosna in Hercegovina	Kosovo	Poljska	
Črna gora	Madžarska	Romunija	
Severna Amerika			
Belize	Honduras	Mehika	Salvador
Deviški otoki (britanski)	Jamajka	Nikaragva	Trinidad in Tobago
Dominikanska republika	Kajmanski otoki	Panama	
Gvatemala	Kostarika	Portoriko	
Južna Amerika			
Argentina	Ekvador	Paragvaj	Urugvaj
Brazilija	Gvajana	Peru	Venezuela
Čile	Kolumbija	Surinam	
Azija			
Armenija	Jemen	Macao	Rusija
Bahrajn	Jordanija	Maldivi	Sirija
Bangladeš	Katar	Malezija	Šrilanka
Butan	Kazahstan	Mjanmar	Tadžikistan
Filipini	Kirgizistan	Nepal	Tajska
Indija	Kitajska	Oman	Turčija
Indonezija	Kuvajt	Pakistan	Združeni arabski emirati
Irak	Libanon	Palestina	
Avstralija (Oceanija)			
Cookovi otoki	Samoa	Vanuatu	
Fidži	Tonga		
Afrika			
Angola	Gana	Maroko	Sierra Leone
Benin	Gvineja Bissau	Mauritius	Slonokoščena obala
Bocvana	Južna Afrika	Mozambik	Svazi
Burkina Faso	Kenija	Namibija	Tanzanija
Burundi	Lesoto	Niger	Togo
Egipt	Madagaskar	Nigerija	Tunizija
Etiopija	Malavi	Sejšeli	Uganda
Gambija	Mali	Senegal	Zimbabve

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a; IMF, World Economic Outlook, 2015.

PRILOGA 4: Rezultati hi-kvadrat testov – zahtevani kriteriji bodočega lastnika banke

Slika 1: Hi-kvadrat test – minimalna stopnja izobrazbe

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2.632 ^a	1	.105		
Continuity Correction ^b	2.008	1	.156		
Likelihood Ratio	2.724	1	.099		
Fisher's Exact Test				.151	.077
N of Valid Cases	135				

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12.96.
b. Computed only for a 2x2 table

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Slika 2: Hi-kvadrat test – minimalna stopnja finančnega in/ali bančnega znanja

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	.482 ^a	1	.487		
Continuity Correction ^b	.242	1	.623		
Likelihood Ratio	.480	1	.488		
Fisher's Exact Test				.546	.310
N of Valid Cases	134				

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14.28.
b. Computed only for a 2x2 table

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Slika 3: Hi-kvadrat test – finančna zmožnost lastnika

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	.450 ^a	1	.502		
Continuity Correction ^b	.072	1	.789		
Likelihood Ratio	.420	1	.517		
Fisher's Exact Test				.450	.373
N of Valid Cases	137				

a. 1 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.17.
b. Computed only for a 2x2 table

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Slika 4: Hi-kvadrat test – nekaznovanost lastnika

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	3.233 ^a	1	.072		
Continuity Correction ^b	1.877	1	.171		
Likelihood Ratio	2.771	1	.096		
Fisher's Exact Test				.091	.091
N of Valid Cases	139				

a. 1 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.90.
b. Computed only for a 2x2 table

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Slika 5: Hi-kvadrat test – brez stečaja

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	.220 ^a	1	.639		
Continuity Correction ^b	.007	1	.933		
Likelihood Ratio	.209	1	.647		
Fisher's Exact Test				.702	.443
N of Valid Cases	138				

a. 1 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.39.
b. Computed only for a 2x2 table

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

Slika 6: Hi-kvadrat test – brez konflikta interesov

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1.047 ^a	1	.306		
Continuity Correction ^b	.585	1	.445		
Likelihood Ratio	.997	1	.318		
Fisher's Exact Test				.310	.219
N of Valid Cases	137				

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.02.
b. Computed only for a 2x2 table

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.

PRILOGA 5: Rezultati hi-kvadrat testa – omejevanje lastniškega deleža

Slika 7: Hi-kvadrat test – postavitev zgornje meje lastništva

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	2.720 ^a	1	.099		
Continuity Correction ^b	2.049	1	.152		
Likelihood Ratio	2.913	1	.088		
Fisher's Exact Test				.128	.073
N of Valid Cases	139				
a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9.78.					
b. Computed only for a 2x2 table					

Vir: Povzeto in prirejeno po The World Bank, Bank Regulation and Supervision Survey, 2012a.